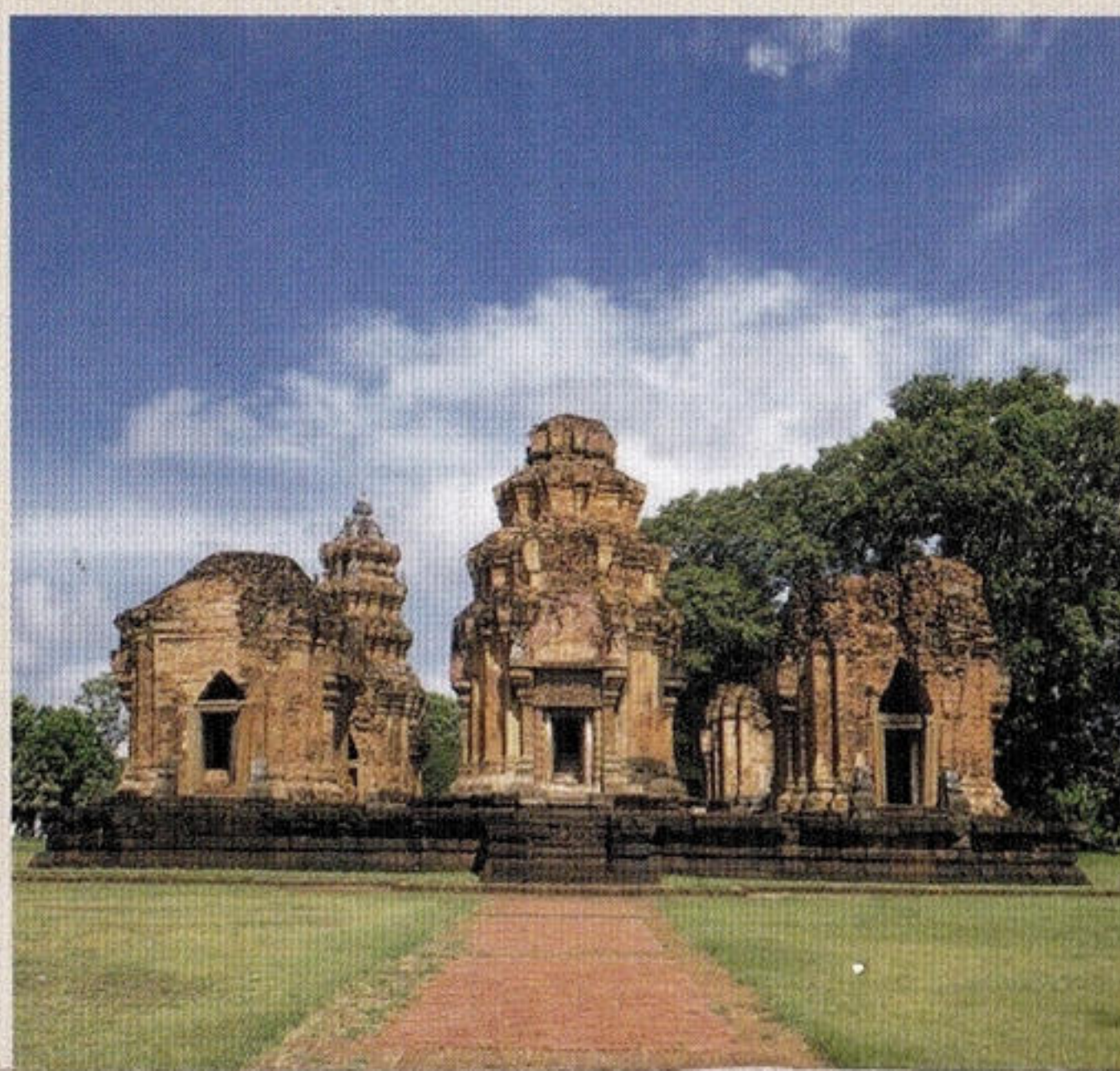
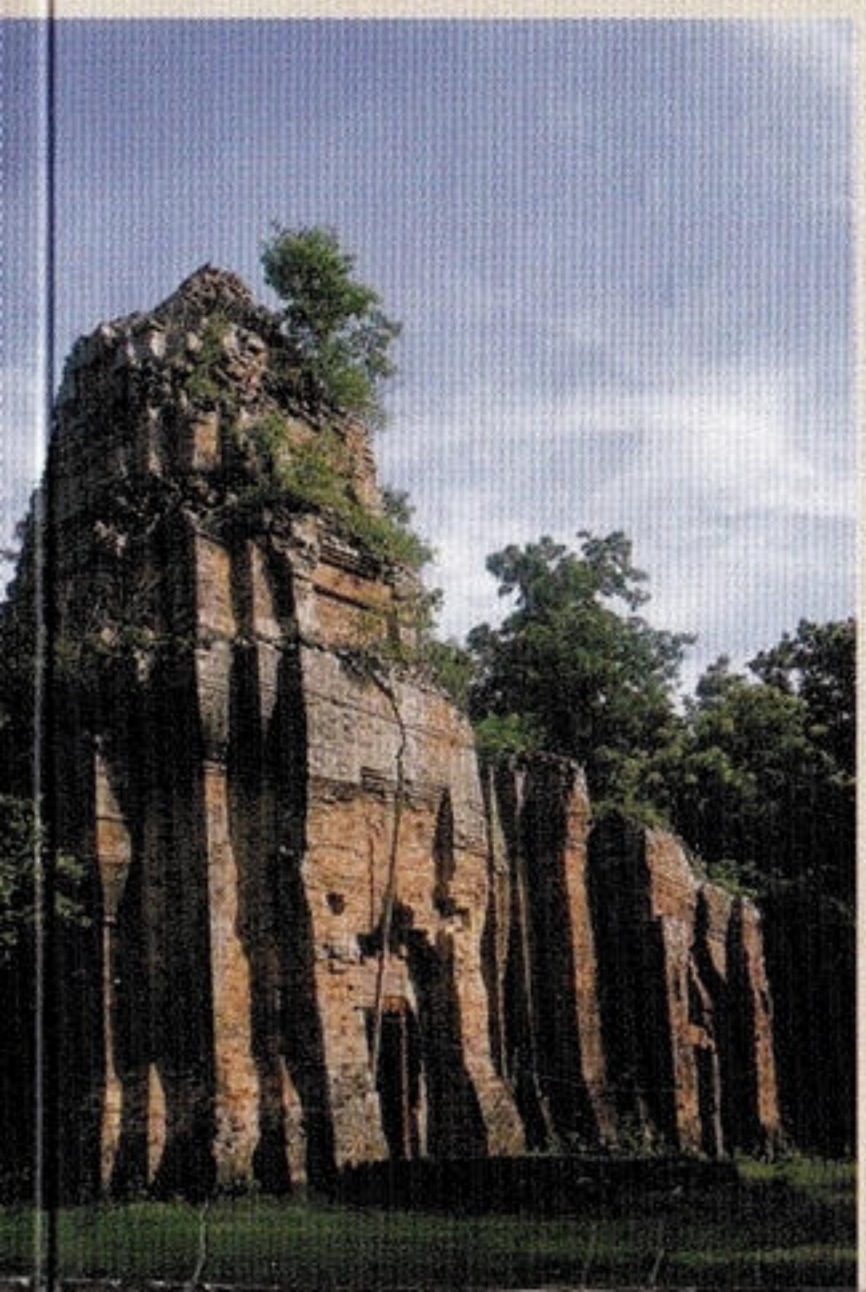
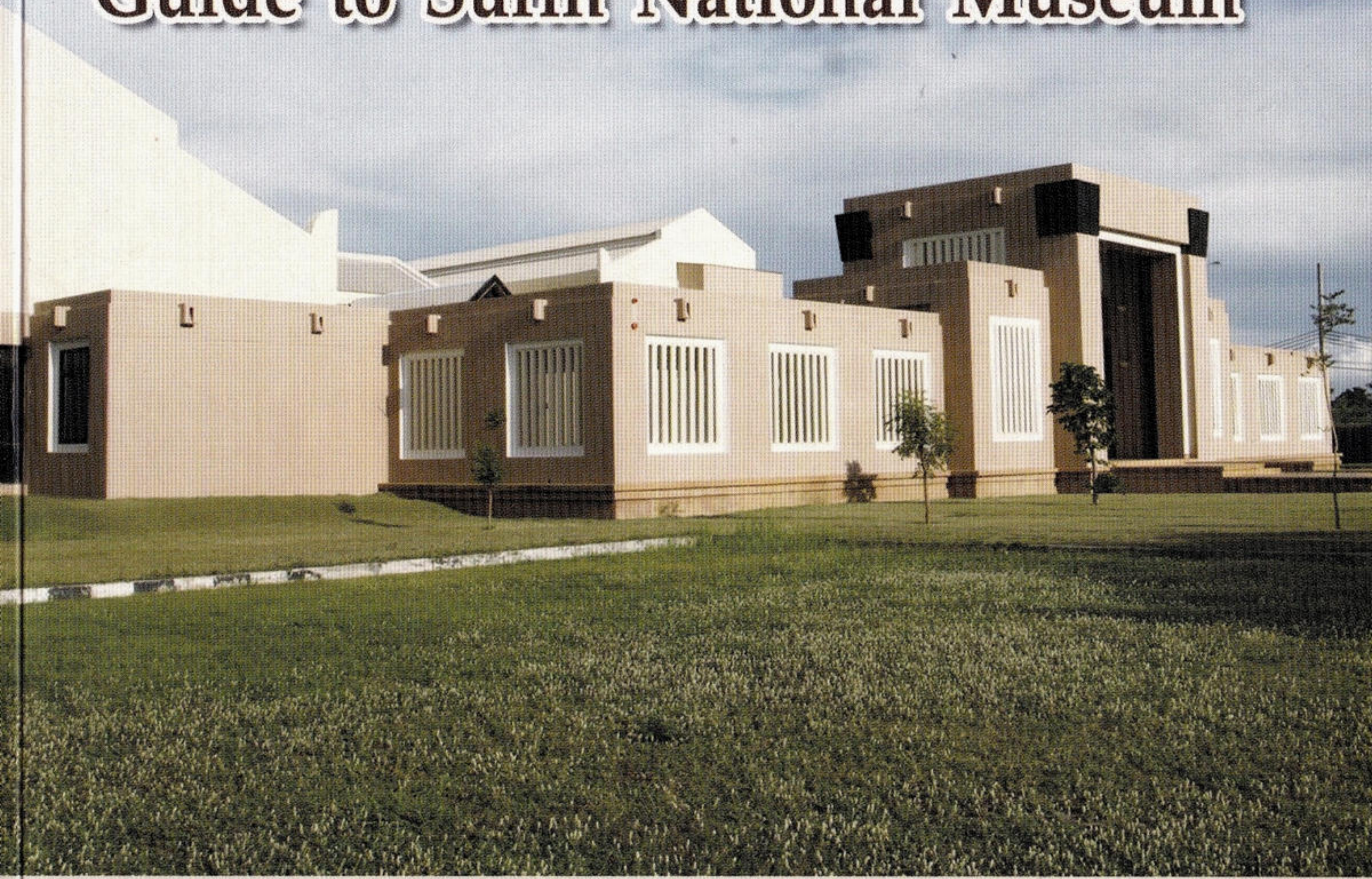

กรมศิลปากร

นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์

Guide to Surin National Museum

นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์
Guide to Surin National Museum

นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์

ISBN 978-974-425-056-8

ผู้จัดทำ

สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

พิมพ์ครั้งแรก

พุทธศักราช ๒๕๕๐

จำนวนพิมพ์

๕,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

นายอารักษ์ สังหิตกุล
นายพิเศษ เจียจันทร์พงษ์
นางโสมสุดา สียะวงนิช
นางสมลักษณ์ เจริญพจน์
นายเข้มชาติ เทพไชย
นายสุรศักดิ์ ศรีสำออง
อธิบดีกรมศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโบราณคดี
(โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์)
รองอธิบดีกรมศิลปากร
รองอธิบดีกรมศิลปากร
รองอธิบดีกรมศิลปากร
ผู้อำนวยการ
สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

บรรณาธิการ

นายพิเศษ เจียจันทร์พงษ์

เรียบเรียง

นายกฤษฎา พิณศรี นางปริญญา เจริญพันธ์

แปลภาษาอังกฤษ

นางรัชณี ทศรัตน์ นายกฤษฎา พิณศรี

ตรวจแก้ภาษาอังกฤษ

Mary Eliades

พิมพ์ที่

บริษัท อมารินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐ โทรสาร ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕

E-Mail : info@amarin.co.th Homepage : http://www.amarin.co.th

Guide to Surin National Museum

ISBN 978-974-425-056-8

Publisher

Office of the National Museums
The Fine Arts Department
Ministry of Culture

Advisors

Mr. Arak Sunghitakul
Mr. Pises Jiajanpong
Mrs. Somsuda Leyavanij
Mrs. Somlak Charoenpot
Mr. Khemchat Thepchai
Mr. Surasak Srisamang
Director General of the Fine Arts
Department
Specialist on Archaeology
Deputy Director General of the
Fine Arts Department
Deputy Director General of the
Fine Arts Department
Deputy Director General of the
Fine Arts Department
Director of Office of the National
Museums

Editorial Board

Mr. Pises Jiajanpong
Mr. Krisada Pinsri
Mrs. Parinya Charoenphan

Translators

Mrs. Rachanie Thosarat
Mr. Krisada Pinsri

คำนำ

ประเทศไทยมีประวัติความเป็นมายาวนาน มีความมั่งคั่งด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ มากมายและหลากหลายในแต่ละภูมิภาค แตกต่างกันไปตามความเป็นมาของบ้านเมือง จารีตประเพณีของผู้คน และการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นนั้นๆ

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งปรากฏหลักฐานการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มานานนับพันปี จนกระทั่งพัฒนาเป็นสังคมเมืองตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ เป็นต้นมา นอกจากนี้จากการที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ได้ก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตลอดจนงานศิลปหัตถกรรม เช่น การทอผ้า การทำเครื่องเงิน ซึ่งทำให้เราทราบถึงความเป็นมาของกลุ่มชนต่างๆ เช่น ไทยกวย ไทยเขมร และไทยลาว

ในปัจจุบัน ความเป็นท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนกำลังจะกลืนหายไป หลักฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุต่างๆ ถูกทำลายหรือแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพตามแบบสังคมเมือง แม้แต่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นก็เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมจากส่วนกลาง ประเพณีบางส่วนเป็นเพียงเปลือกนอกที่มีใช้กันแต่ เป็นเพียงการแสดงมิใช่การปฏิบัติจริง นับเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพทางสังคม

กรมศิลปากร จึงได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำเมืองสุรินทร์ขึ้น เพื่อทำหน้าที่รวบรวม สงวนรักษาและจัดแสดงวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เพื่อประโยชน์ในการศึกษา การท่องเที่ยวและสันตนาการ ทั้งยังเป็นการเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดในแขนงต่างๆ เพื่อช่วยผดุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เปรียบเสมือนกระจกที่ส่องไปสู่อดีต ช่วยให้ผู้เข้าชมได้สืบทอดความเป็นตัวตนในปัจจุบันกับความเป็นมาในอดีต และตระหนักถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมนั้นๆ

กรมศิลปากรคาดหวังว่าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์นี้ จะเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำเมืองที่เก็บรักษาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้กับประชาชนในท้องถิ่นและผู้สนใจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษา การท่องเที่ยว และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี พร้อมนี้ กรมศิลปากรได้จัดพิมพ์หนังสือนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ เพื่อเป็นคู่มือประกอบการเข้าชมนิทรรศการ และหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทั่วไป

หนังสือเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนของจังหวัดสุรินทร์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล และอาสาสมัครพิพิธภัณฑ์ คุณ Mary Eliades ที่กรุณาตรวจแก้เนื้อหาภาษาอังกฤษ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ชกันั้นทนากการจากกรมศิลปากร

(นายอาร์กซ์ สังหิตกุล)

อธิบดีกรมศิลปากร

WITH THE COMPLIMENTS OF FINE ARTS DEPARTMENT

Foreword

Thailand has a long established history and a rich cultural heritage whose regional characteristics differ as a result of local histories of development, culture and tradition, and art creation.

Evidence proves that humans settled in the province of Surin thousands of years ago, until it developed into a city state circa 7th - 8th centuries. Various ethnic groups have lived in the area until today causing a cultural diversity of tradition, ritual, and beliefs, including handicrafts such as textiles and silverware. These ethnic groups include Thai Kuay, Thai Khmer and Thai Lao.

Today, the local identity with its own characteristics is vanishing. The cultural evidence, both tangible and intangible, is being destroyed and changed by the influence of the stronger cultural current from the cities and from the center of the country.

Therefore, the Department of Fine Arts established the Surin National Museum to collect, preserve and exhibit the valuable cultural heritage of this area for the benefit of education, tourism and interest.

The Department of Fine Arts hopes that the Surin National Museum will preserve and promote the local cultural heritage for people to learn and feel pride for the culture of this part of the country. The Department of Fine Arts has published this guide book for the Surin National Museum in hope that it will be helpful to those who are interested in learning about the culture of this area.

This guide book was produced through the cooperation of both government and private sectors of Surin province who provided information, and Khun Mary Eliades who kindly edited the English translations. The Department of Fine Arts would like to express sincere thanks to everyone involved.

(Mr. Arak Sunghitakul)

Director General of the Fine Arts Department

สารบัญ

	หน้า
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์	๖
จังหวัดสุรินทร์	๑๒
สมัยก่อนประวัติศาสตร์	๒๐
สมัยประวัติศาสตร์	๒๔
ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์	๓๔
กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์	๔๐
- กลุ่มชาติพันธุ์กูย	๔๐
- กลุ่มชาติพันธุ์เขมร	๔๓
- กลุ่มชาติพันธุ์ลาว	๔๖
ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	๔๘
ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน	๕๓
Surin National Museum	๖๑
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชิ้นสำคัญในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์	๗๖

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์
Surin National Museum

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์ ตั้งอยู่ริมถนนสายสุรินทร์ - ชองจอม กิโลเมตรที่ ๔ เป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงเรื่องราวของจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

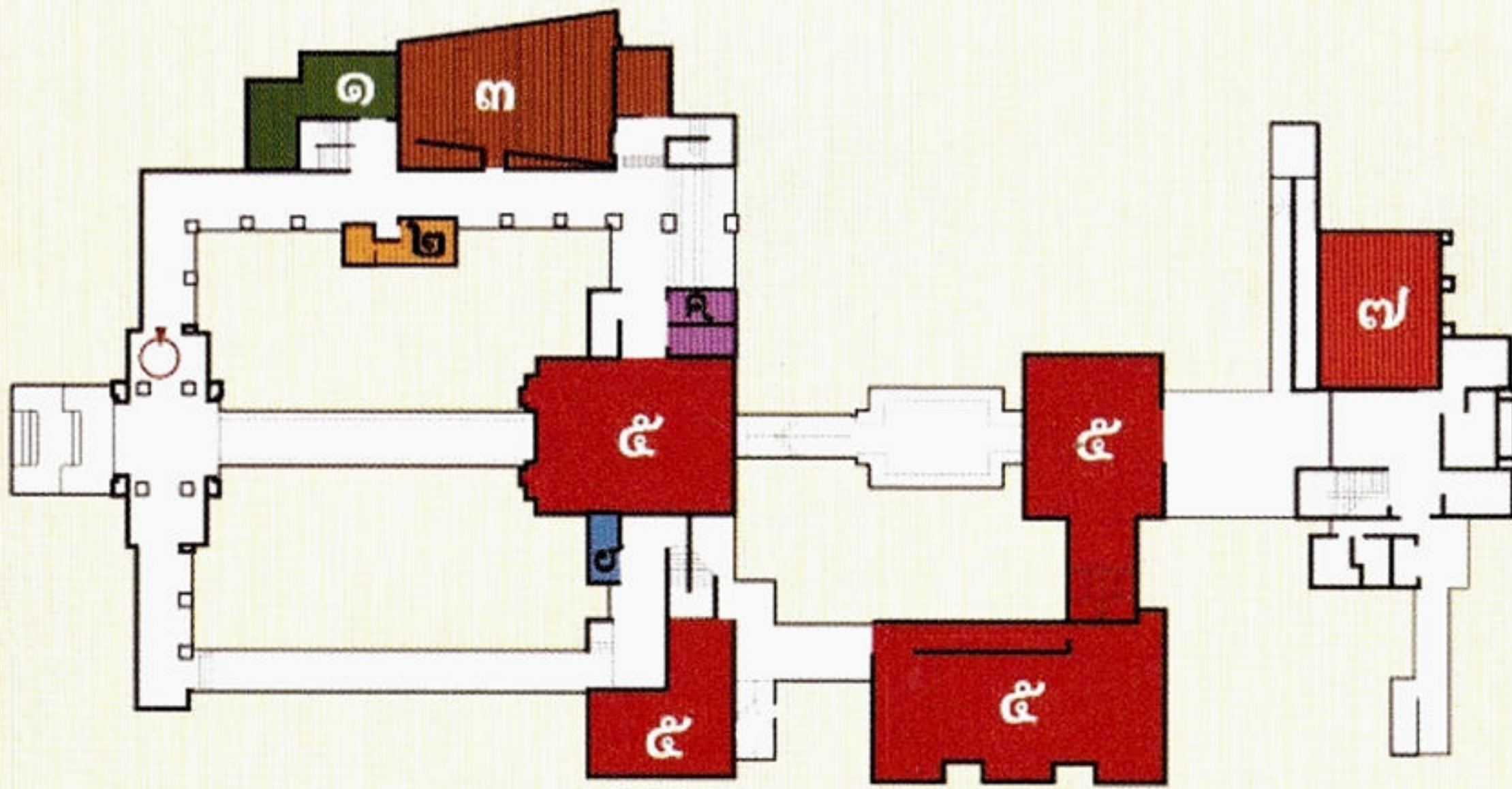
อาคารจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์ เป็นกลุ่มอาคารที่เชื่อมต่อถึงกัน แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เป็นโถงทางเข้าและทางเดิน ส่วนที่ ๒ เป็นส่วนบริการการศึกษา ประกอบด้วย ห้องบรรยาย ห้องนิทรรศการชั่วคราว ห้องกิจกรรมสำหรับเด็ก ห้องรับรอง ส่วนที่ ๓ เป็นอาคารจัดแสดงและสำนักงาน ประกอบด้วย ห้องนิทรรศการถาวร ห้องสมุด ห้องสำนักงาน ส่วนที่ ๔ เป็นคลังพิพิธภัณฑสถาน ประกอบด้วยห้องคลังโบราณวัตถุ ห้องปฏิบัติการอนุรักษ์และสงวนรักษา

อาคารจัดแสดงชั้นล่าง

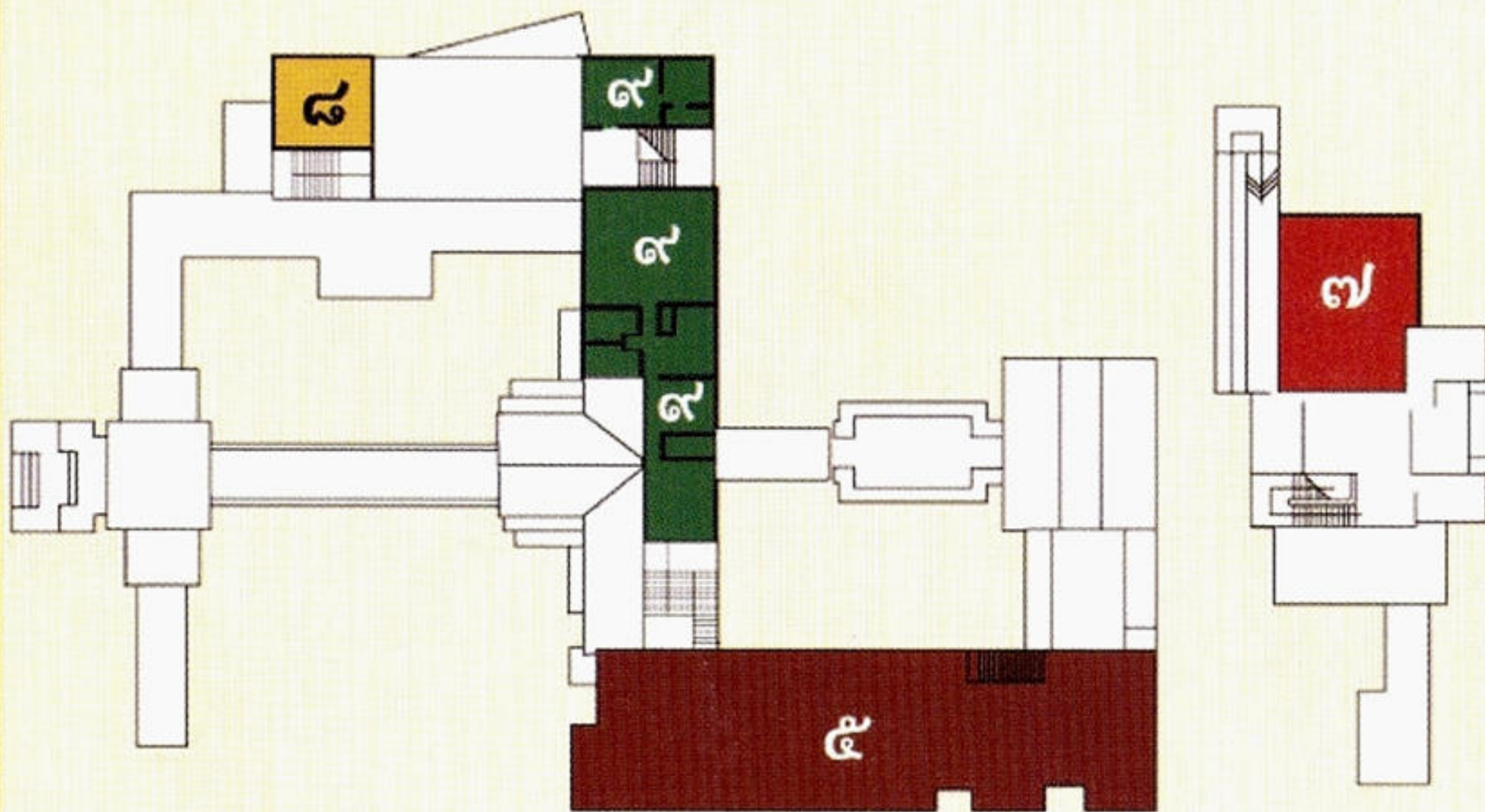
จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาในด้านต่างๆ ประวัติศาสตร์โบราณคดี ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ประวัติศาสตร์เมืองตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบันและมรดกดีเด่นในเรื่องการเลี้ยงช้าง

อาคารจัดแสดง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์
Exhibition hall of Surin National Museum

ผังชั้นที่ ๑

ผังชั้นที่ ๒

อาคารจัดแสดงชั้นบน

จัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของชาวไทยเชื้อสายเขมร ชาวไทยเชื้อสายลาว และชาวไทยเชื้อสายกวย ที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ และมรดกดีเด่นในงานหัตถกรรมและศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่างๆ

การจัดแสดง

เนื้อหาการจัดแสดงในห้องนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์ กรมศิลปากรได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น ค้นคว้า และรวบรวม โดยการจัดแบ่งออกเป็น ๕ หัวข้อ

๑. ธรรมชาติวิทยา จัดแสดงเรื่องกายภาพของจังหวัดสุรินทร์ เนื้อหาประกอบด้วย สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ลักษณะทางธรณีวิทยา ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ เช่น แร่ธาตุ ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังจัดแสดงเรื่องข้าว เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่มีคุณภาพดีแห่งหนึ่ง

๒. ประวัติศาสตร์โบราณคดี มีเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้คนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานในจังหวัดสุรินทร์ตั้งแต่เมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว สมัยวัฒนธรรมทวารวดีซึ่งเริ่มประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ สมัยวัฒนธรรมเขมรมีอายุประมาณตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๘ จนถึงสมัยอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๔ การจัดแสดงจะจำลองสภาพชีวิตและพิธีกรรมการฝังศพครั้งที่สองในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุสมัยทวารวดี เขมร ที่พบในจังหวัดสุรินทร์ หุ่นจำลองโบราณสถาน วิถีทัศน์ เรื่อง สุรินทร์ถิ่นอารยธรรมหอม เพื่อให้ผู้ชมได้เกิดความเข้าใจในการศึกษาทางด้านโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะของจังหวัดสุรินทร์

๓. ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของจังหวัดสุรินทร์ โดยเริ่มจากชาวภูยกช่วยจับช้างเผือกส่งกลับคืนสู่กรุงศรีอยุธยา และได้รับความดีความชอบตั้งเป็นบ้านเมือง การปฏิรูปการปกครองมาเป็นระบบเทศาภิบาลและระบอบประชาธิปไตยตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการศึกษา ในการจัดแสดงได้จำลองภาพเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ เช่น การจับช้างเผือก การเดินรถไฟมาถึงจังหวัดสุรินทร์ สภาพตลาดการค้าในยุคแรกๆ สภาพการศึกษาในอดีต เพื่อให้ผู้ชมสามารถซึมซับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของเมืองสุรินทร์ในอดีต จนมาเป็นจังหวัดสุรินทร์ปัจจุบันได้อย่างชัดเจนขึ้น

๔. กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์ จะกล่าวถึงประชากรในจังหวัดสุรินทร์ที่ประกอบด้วยชน ๓ กลุ่มใหญ่ คือ ชาวภูยก กลุ่มที่มีความสามารถในการจับและฝึกช้าง ชาวเขมรกลุ่มชนดั้งเดิมที่ปรากฏหลักฐานการอยู่อาศัยในจังหวัดสุรินทร์มาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ เป็นอย่างช้า และชาวลาวกลุ่มชนที่อพยพเข้ามาเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๒๒ ในการจัดแสดงได้จำลองให้เห็นวิถีชีวิตของคนกลุ่มต่างๆ

โดยการจำลองบ้านเรือน หุ่นจำลองการประกอบพิธีกรรม ของชาวไทยภูเขา ไทยเขมร ภาพถ่ายและภาพวาดเกี่ยวกับชนบประเพณีและสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยลาว ซึ่งจะสื่อถึงสภาพวิถีชีวิต ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนที่ประกอบกัน เป็นคนสุรินทร์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบรรจุอยู่ใน Computer Touch Screen ให้ศึกษาค้นคว้าได้โดยละเอียด

๕. มรดกดีเด่น เนื้อหาจะกล่าวถึงมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์ที่โดดเด่นและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ งานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ การทำเครื่องประดับเงินและการทอผ้าไหม ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ การแสดงเรือม (การรำ) การละเล่นเจรียง รวมถึงดนตรีพื้นบ้าน เช่น วงกันตรึม วงมโหรี และการเลียงช้างซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลก ในส่วนการจัดแสดงจะใช้โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ หุ่นจำลอง ภาพถ่าย วิดิทัศน์ และเครื่องเล่นแผ่นเสียง เป็นสื่อให้เห็นถึงการแสดงพื้นบ้าน การผลิตและใช้ประโยชน์จากงานหัตถกรรม มีหุ่นจำลองและวิดิทัศน์เรื่องการจัดแสดงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฉากจำลองบรรยากาศหมู่บ้าน เลียงช้างและวิดิทัศน์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนเลียงช้าง ให้ผู้เข้าชมได้ทราบถึงมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นสุรินทร์ที่มีมาในอดีตและยังคงรับใช้ชุมชนอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

วัตถุประสงค์แสดง

จัดแสดงตัวอย่างพันธุ์พืชและสัตว์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องประดับสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประติมากรรมและชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมเขมร อาวุธโบราณ เครื่องประดับเงิน ผ้าไหม ฯลฯ

ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง เลขที่ ๒๑๔ หมู่ที่ ๑๓ ถนนสุรินทร์-ช่องจอม ตำบลเจนิยง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ๓๒๐๐๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๔๔๕๑-๓๓๕๘

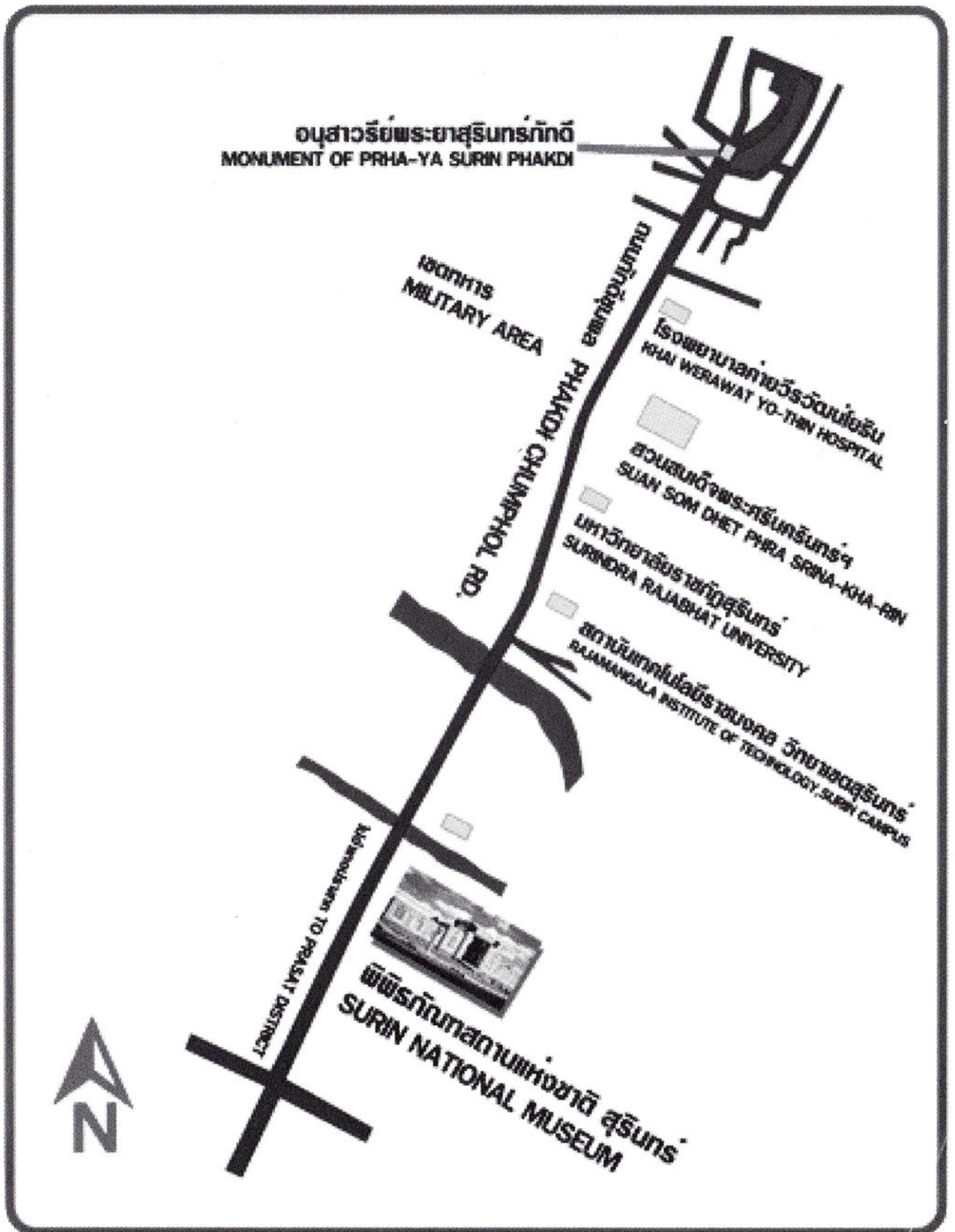
การบริการการศึกษา

บรรยายทางวิชาการ จัดนิทรรศการพิเศษ จัดทำเอกสารเผยแพร่และให้บริการข้อมูลทางวิชาการ บรรยายนำชมโบราณสถาน และนำชมพิพิธภัณฑ์เป็นหมู่คณะ

เวลาทำการ

- วันเปิดทำการ วันพุธ ถึง วันอาทิตย์ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.
- วันหยุด วันจันทร์ วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์

แผนผังที่ตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สุรินทร์

สภาพภูมิประเทศ จังหวัดสุรินทร์ ถ่ายจากยอดเขาสวาย

Geographical features of Surin province

จังหวัดสุรินทร์

ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ - ๑๕ องศาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๓ - ๑๐๕ องศาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ ๔๕๐ กิโลเมตร โดยทางรถไฟประมาณ ๔๒๐ กิโลเมตร ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม ทิศใต้ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ ทิศตะวันตกติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์ มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๔๕ เมตร มีพื้นที่ประมาณ ๘,๑๒๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕,๐๗๗,๕๓๕ ไร่ ซึ่งเท่ากับร้อยละ ๔.๘ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๗ อำเภอ จำนวนประชากร ๑,๔๐๖,๖๑๒ คน (จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๖)

สภาพภูมิประเทศ

บริเวณตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ราบลูกฟูก สลับลูกเนิน ส่วนทางตอนใต้ของจังหวัดพื้นที่ด้านที่ติดกับเทือกเขาพนมดงรักจะยกตัวสูงและลาดเทไปทางทิศเหนือ นอกจากนี้บริเวณอำเภอเมืองสุรินทร์ยังมีพื้นที่ที่เกิดจากการเย็นตัวของภูเขาไฟมีลักษณะเป็นเนินลาวามีหินภูเขาไฟ ซึ่งทำให้ดินบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากมีแร่ธาตุที่ผุสลายจากหินภูเขาไฟปะปนอยู่

สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดสุรินทร์อยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพภูมิอากาศเป็นแบบทุ่งหญ้าซาวานาในเขตร้อนหรือเป็นแบบฝนในเมืองร้อนเฉพาอะฤดู (Tropical Savannah Climate : Aw) คือ มีช่วงที่แห้งและชื้นสลับกันอย่างเด่นชัด อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ ๒๗ องศาเซลเซียส มี ๓ ฤดู ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวเย็นมากที่สุดในเดือนมกราคม ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนมากที่สุดในเดือนเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไป

โครงสร้างทางธรณีวิทยา

พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุรินทร์ปกคลุมด้วยกลุ่มหินโคราช ซึ่งเป็นหินตะกอนของมหายุคมีโซโซอิก ประกอบด้วยกลุ่มหินโคราช ๕ หมวด ได้แก่ หมวดหินพระวิหาร เสาขัว ภูพาน โคกกรวด และมหาสารคาม อายุตั้งแต่จูแรสสิกตอนปลายถึงครีเทเชียสตอนปลาย

นอกจากนี้ยังพบตะกอนยุคควาเทอร์นารี ประกอบด้วย กรวด ทราย และดินเหนียว วางตัวขนานกับลำน้ำมูลทางตอนเหนือของจังหวัดสุรินทร์ ส่วนทางตะวันตกบริเวณเขาพนมสวายพบหินภูเขาไฟชนิดบะซอลต์ เป็นพวกโอลิวินบะซอลต์ เนื้อละเอียดสีเทาถึงเทาดำ มีฟองอากาศในเนื้อหิน โดยพบแทรกอยู่ในหน่วยหินโคกกรวด มีอายุประมาณเทอร์เชียรี

ทรัพยากรธรณีในจังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ มีทรัพยากรธรณีที่มีประโยชน์สามารถพัฒนานำมาใช้ประโยชน์ได้หลายชนิด ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดนอกเหนือไปจากผลิตผลภาคเกษตรกรรม ได้แก่

- เกลือหิน (Rock Salt) แหล่งเกลือหินของจังหวัดสุรินทร์อยู่ในแอ่งนครราชสีมา ชั้นเกลือหินจะอยู่ลึกลงในผิวดิน สังเกตได้จากมีคราบเกลือเป็นสีขาวเกาะบนผิวดิน หรือบริเวณที่มีการทำนาเกลือ ชั้นเกลือหินเป็นสาเหตุที่ทำให้น้ำบาดาลเค็มไม่สามารถใช้ในการอุปโภคบริโภคได้ บริเวณที่มีเกลือหินอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด

- ไม้กลายเป็นหิน (Petrified Wood) เกิดจากเนื้อไม้เดิมกลายเป็นหิน เนื่องจากสารละลายซิลิกาเข้าไปแทนที่เนื้อไม้เดิมอย่างช้าๆ จนกระทั่งแทนที่ทั้งหมด โดยไม่มีการเปลี่ยนรูปร่างและโครงสร้าง ไม้กลายเป็นหินสามารถนำมาตกแต่งสวนและอาคารเพื่อความสวยงาม และสามารถตัดขัดมันทำเครื่องประดับได้ ในจังหวัดสุรินทร์ พบมากในชั้นกรวด ชั้นผิวดิน ตามร่องน้ำ หรือทางน้ำเก่า บางแห่งนำมาใช้ก่อสร้างทาง

- ศิลาแลง (Laterite) จังหวัดสุรินทร์มีแหล่งอารยธรรมโบราณที่สำคัญ หลายแห่ง ซึ่งเป็นปราสาทที่ก่อสร้างด้วยศิลาแลง ศิลาแลงมีสารประกอบทางเคมี ที่สำคัญคือ เหล็กออกไซด์ อะลูมิเนียมออกไซด์ และซิลิกอนออกไซด์ พบอยู่ทั่วไป บริเวณภูมิอากาศเขตร้อน ศิลาแลงเกิดเป็นพืดใหญ่อยู่ใต้ดินเมื่อเปิดหน้าดินถึงสามารถเซาะเป็นร่องแล้วชะเป็นแท่ง ประมาณหนึ่งเดือนจะแข็งกว่าเดิมมากจนนำไปใช้เป็นอิฐก่อสร้างได้ บางแหล่งใช้ในการก่อสร้างทาง

- หินบะซอลต์ (Basalt) ในจังหวัดสุรินทร์เป็นหินภูเขาไฟที่เกิดจากแมกมา แทรกตัวขึ้นมาตามรอยแตกของชั้นหิน แล้วเกิดการเย็นตัวกลายเป็นหินบะซอลต์ ที่พบมีสีดำเข้มมีรูพรุน พบพลอยเกิดร่วมด้วยน้อย ในจังหวัดสุรินทร์มีการทำอุตสาหกรรมหินบะซอลต์เพื่อการก่อสร้าง เนื่องจากหินบะซอลต์มีความคงทนต่อการผุกร่อนสูง เหมือนหินบะซอลต์อยู่บริเวณเขาพนมสวาย และอำเภอปราสาท อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

- น้ำบาดาล (Ground Water) จังหวัดสุรินทร์เป็นพื้นที่ที่มีปริมาณฝนตกน้อย และบางส่วนเป็นพื้นที่แห้งแล้ง (ทุ่งกุลาร้องไห้) อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ดังนั้น น้ำบาดาลจึงเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค แหล่งน้ำบาดาลของจังหวัดสุรินทร์ได้น้ำจากชั้นหินดินดาน และชั้นหินทราย คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ บางแห่งมีปริมาณเหล็กสูง และบางแห่งรวมทั้งในเขตตัวจังหวัดมีน้ำกร่อยถึงเค็ม

- ทรายแม่น้ำ (River Sand) ทรายที่ประกอบอุตสาหกรรมในจังหวัดสุรินทร์ เป็นทรายที่เกิดริมฝั่ง ๒ ข้างของแม่น้ำมูล โดยใช้เรือดูดทรายจากแม่น้ำขึ้นมาบนฝั่ง บริเวณที่มีการดูดทรายส่วนมากจะอยู่ในอำเภอท่าตูม ทรายที่ได้เป็นเม็ดทรายของ แร่ควอตซ์ตะกอนหยาบมีความเหลี่ยม มักจะมีแร่ไมก้า และแร่อื่นปะปนอยู่มาก ทรายที่ได้จะใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง

การขุดทรายจากแม่น้ำมูล อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
Sand dredge at Mun River, Tha Toom district, Surin province

การใช้หินศิลาแลงในการก่อสร้างปราสาท
Laterite used a construction

วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างปราสาท

จังหวัดสุรินทร์มีหลักฐานที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตเป็นจำนวนมาก หลักฐานที่พบส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่เรียกว่า ปราสาท ซึ่งสร้างขึ้นเมื่อครั้งอาณาจักรขอมโบราณมีอำนาจเหนือดินแดนแถบนี้ ปราสาทดังกล่าวสร้างขึ้นโดยมีรูปแบบและใช้วัสดุก่อสร้างต่างๆ กัน ซึ่งโดยทั่วไปวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างปราสาทจะประกอบไปด้วยวัสดุหลัก ๓ ชนิด ได้แก่

หินทราย

หินทรายเป็นหินตะกอนที่ประกอบด้วยเศษหินที่มีลักษณะกลมหรือเหลี่ยมขนาดเม็ดทราย เม็ดทรายที่ประกอบเป็นหินทรายส่วนใหญ่จะเป็นเม็ดควอตซ์ประมาณ ๘๕ - ๙๐ เปอร์เซ็นต์ หินทรายมีสีต่างๆ เช่น แดง เหลือง น้ำตาล เทา ขาว อาจจะมีเกิดเนื่องจากน้ำหรือลม หินทรายเป็นวัสดุก่อสร้างปราสาทหินที่สำคัญ โดยทั่วไปจะใช้หินทรายเป็นทับหลังส่วนประกอบของกรอบประตู หน้าต่าง หรือส่วนที่ต้องการแกะสลักเป็นลวดลาย บางแห่งสร้างด้วยหินทรายเกือบทั้งหมด เช่น ปราสาทตาเมือนธม หินทรายที่นำมาเป็นวัสดุในการก่อสร้างปราสาทหิน ส่วนมากเป็นหินทรายปนกรวด เศษหินที่อยู่ในเนื้อหินมีขนาดต่างๆ กัน ตั้งแต่ขนาดทรายจนถึงขนาดกรวด เป็นหินทรายในกลุ่มหินโคราช ส่วนใหญ่จะเป็นหินในชุดของหมวดหินพระวิหารและหมวดหินภูพาน แหล่งหินที่นำมาสร้างปราสาทหินจะอยู่ในบริเวณใกล้ปราสาท ในปัจจุบันมีการนำหินทรายมาแกะสลักเป็นหินประดับตกแต่ง แหล่งสำคัญอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์

ศิลาแลง

ศิลาแลงเป็นดินชนิดหนึ่งมีสนิมเหล็กและมีรูพรุนอยู่ทั่วตัว มักพบเป็นพืดใหญ่อยู่หน้าดินธรรมดา ลักษณะที่สำคัญของศิลาแลงคือ ขณะที่เปิดหน้าดินลงไปถึงตัวดินแลงจะพบว่าไม่แข็งตัวเท่าไรนัก สามารถใช้ขวานสกัดและชะแลงเขาจะงัดออกเป็นแท่งสี่เหลี่ยมใหญ่ๆ ได้ แท่งดินแลงเมื่อยกขึ้นมาต้องรีบตากด้วยขวานตามที่ต้องการก่อนจะแข็งตัว เมื่อปล่อยให้แห้งสนิทแล้วจะแข็งตัวกว่าเดิมมาก ส่วนประกอบสำคัญได้แก่สารประกอบเหล็กออกไซด์และอะลูมิเนียมออกไซด์ ลักษณะที่มีรูพรุนของศิลาแลงเกิดในท้องที่ที่มีฝนมากแต่แล้งนานพอๆ กัน ศิลาแลงมักจะเกิดจากการที่น้ำฝนละลายสารประกอบออกไซด์บางตัวเหลือออกไซด์ของเหล็กและอะลูมิเนียม ศิลาแลงเป็นวัสดุที่สำคัญในการก่อสร้างปราสาทหินใช้ประกอบในหลายส่วนของตัวปราสาท เช่น

กำแพง ผนัง ทางเดิน ฐานของปราสาท บางแห่งใช้ศิลาแลงเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง เช่น ปราสาทตาเมือน แหล่งศิลาแลงที่ใช้ในการก่อสร้างปราสาทหินไม่ปรากฏในปัจจุบัน เนื่องจากศิลาแลงในแหล่งเดิมถูกขุดไปหมดแล้ว ในปัจจุบันยังมีการใช้ศิลาแลงในการก่อสร้างและประดับตกแต่งอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีแหล่งศิลาแลงอยู่ทั่วไป

อิฐโบราณ

อิฐเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการก่อสร้างปราสาท ในโบราณสถานบางแห่งจะมีการก่อสร้างโดยใช้อิฐเกือบทั้งหมด เช่น ปราสาทศีขรภูมิ อิฐโบราณที่ใช้ในการก่อสร้างจะแตกต่างจากปัจจุบัน มีส่วนผสมของดินทราย ดินเหนียว และเศษกรวดปนอยู่ในเนื้ออิฐ เทคนิคการก่อสร้างจะมีทั้งก่อด้วยอิฐสอปูนและไม่สอปูน ปราสาทที่ใช้อิฐเป็นวัสดุก่อสร้างส่วนมากจะมีขนาดไม่ใหญ่โตมาก เนื่องจากอิฐจะมีการผุพังได้ง่ายกว่าวัสดุชนิดอื่น

แหล่งน้ำ

จังหวัดสุรินทร์มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญทั้งที่เป็นแม่น้ำและลำห้วยหลายสาย ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากเทือกเขาบรรทัดทางทิศใต้ของจังหวัด ส่วนหนึ่งมีต้นกำเนิดจากจังหวัดใกล้เคียงแล้วไหลผ่านมาหล่อเลี้ยงพื้นที่ทางการเกษตรของจังหวัดสุรินทร์ แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่

๑. แม่น้ำมูล ต้นกำเนิดจากภูเขาตองพญาเย็นในพื้นที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านจังหวัดสุรินทร์ที่อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม และอำเภอรัตนบุรี ผ่านจังหวัดศรีสะเกษสู่มแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

๒. ลำชี เป็นลำห้วยแบ่งเขตจังหวัดสุรินทร์กับจังหวัดบุรีรัมย์ ไหลผ่านพื้นที่อำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอจอมพระ ไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม

๓. ลำห้วยเสนง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาพนมดงรักในพื้นที่อำเภอกาบเชิง ไหลผ่านอำเภอปราสาท ไปบรรจบกับลำชีบริเวณทิศตะวันตกของอำเภอเมืองสุรินทร์ที่ตำบลเจนิยง อำเภอเมืองสุรินทร์ ได้สร้างเขื่อนขนาดกลางกันสำหรับเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร การประปา และประชาชนนิยมไปพักผ่อนริมอ่างเนื่องจากมีทัศนียภาพที่สวยงาม

แม่น้ำมูล

Mun River

๔. ลำห้วยสำราญเป็นลำห้วยที่แบ่งอาณาเขตจังหวัดสุรินทร์กับจังหวัดศรีสะเกษ ต้นน้ำเกิดจากเขาพนมค้อ (เขาขาด) และพนมแสร์ยสะเนาะ (เขานางโศก) ไหลผ่านเขตอำเภอบัวเชด และอำเภอสังขะ

นอกจากนี้ยังมีลำน้ำและหนองน้ำกระจายอยู่ในเขตอำเภอต่างๆ อีกหลายแห่ง แต่ส่วนใหญ่จะแห้งขอดในฤดูแล้ง

ป่าไม้ สัตว์ป่า

ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ จังหวัดสุรินทร์มีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียง ๑๗๑,๘๗๕ ไร่ หรือราว ๓.๙๓ เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก ในเขตอำเภอสังขะ อำเภอบัวเชด อำเภอกาบเชิง และอำเภอพนมดงรัก และยังมีป่าไม้กระจายเป็นหย่อมๆ ในเขตอำเภอปราสาท อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี อำเภอลำดวน และอำเภอศีขรภูมิ ลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ ประกอบด้วยไม้เศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น

ไม้ยาง ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้ตะเคียนทอง ไม้พยอม ไม้ชาด ไม้มะค่าแต่ ไม้เต็ง ไม้พยอม เป็นต้น

พื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับการประกาศเป็นวนอุทยาน ๒ แห่ง คือ วนอุทยานพนมสวาย อำเภอเมือง เนื้อที่ ๒,๕๐๐ ไร่ และวนอุทยานป่าสนหนองคู อำเภอสังขะ เนื้อที่ ๖๒๕ ไร่ ซึ่งในวนอุทยานป่าสนหนองคูมีสนสองใบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติปะปนอยู่กับป่าเบญจพรรณบนพื้นที่ราบซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๗๐ เมตร

นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสำราญ - ห้วยทับทัน ในท้องที่อำเภอกาบเชิง อำเภอพนมดงรัก อำเภอสังขะ และอำเภอบัวเขต เนื้อที่ ๓๑๓,๗๕๐ ไร่ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ มีทั้งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ นก แมลง และแมงต่างๆ นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรแร่ธาตุ เช่น หินภูเขาไฟ บริเวณเขาพนมสวาย อำเภอเมือง และทรายแม่น้ำมูล ที่อำเภอชุมพลบุรี และอำเภอท่าตูม

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ก่อนประวัติศาสตร์และลำดับสมัย

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ หมายถึง ช่วงเวลาตั้งแต่มีการกำเนิดสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะบรรพบุรุษของมนุษย์เมื่อประมาณ ๒ ล้านปีก่อน มนุษย์ในยุคนี้ ยังไม่รู้จักการบันทึกเรื่องราวเป็นรูปอักษร ในประเทศไทยพบหลักฐานที่เป็นตัวอักษร เก่าแก่ที่สุดอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ดังนั้นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในดินแดนประเทศไทย จึงสิ้นสุดลงเมื่อประมาณ ๑,๕๐๐ ปี มาแล้ว นักวิชาการได้แบ่งยุคสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จากพัฒนาการทางเทคโนโลยีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ แยกย่อยได้เป็น ยุคหิน ยุคโลหะ (สำริด เหล็ก) และจากพัฒนาการทางสังคม ในการดำรงชีวิต แยกเป็น สังคมเก็บของป่า - ล่าสัตว์ หรือสังคมบรรพกาล และสังคมเกษตรกรรม

สังคมบรรพกาล มีอายุราว ๗๐๐,๐๐๐ - ๔,๕๐๐ ปี มาแล้ว สมัยนี้มนุษย์ดำรงชีพ โดยการล่าสัตว์และเก็บพืชพันธุ์ อยู่รวมกลุ่มเป็นสังคมขนาดเล็ก เคลื่อนย้ายไปตามแหล่งอาหาร รู้จักผลิตเครื่องมือเครื่องใช้แบบง่ายๆ ทำจากหิน ไม้ และวัสดุอื่นที่หาได้จากธรรมชาติ ช่วงปลายของสมัยนี้รู้จักผลิตเครื่องปั้นดินเผา แหล่งโบราณคดีสมัยนี้มักพบตามถ้ำหรือเพิงผาในเขตเทือกเขา ไกลแหล่งน้ำและชายฝั่งทะเลในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

สมัยหินใหม่ มีอายุราว ๔,๕๐๐ - ๓,๕๐๐ ปี มาแล้ว สมัยนี้มนุษย์เริ่มทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ มีการรวมตัวตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งอยู่กับที่เป็นเวลานานขึ้น ใช้เครื่องมือหินขัดที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เริ่มปรากฏพิธีฝังศพที่มีแบบแผน แหล่งโบราณคดีในสมัยนี้จะพบกระจายอยู่ตามที่ราบใกล้แหล่งน้ำเกือบทุกภาคของประเทศไทย

สมัยสำริด มีอายุราว ๓,๕๐๐ - ๒,๕๐๐ ปี มาแล้ว มนุษย์มีที่อยู่อย่างถาวร ผลิตอาหารได้เอง สามารถนำทองแดงมาถลุงและผสมกับโลหะอื่นๆ เช่น ดีบุก ตะกั่ว จนกลายเป็นสำริดที่มีความแข็งแรงทนทานกว่าเครื่องมือหิน มีการติดต่อสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนสิ่งของกับกลุ่มชนอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลกันออกไป

สมัยเหล็ก มีอายุราว ๒,๕๐๐ - ๑,๕๐๐ ปี มาแล้ว มนุษย์สามารถถลุงเหล็กได้ และมีการติดต่อกับดินแดนที่อยู่ห่างไกล เช่น จีน อินเดีย เป็นต้น โครงสร้างทางสังคมมีความซับซ้อน เกิดระบบผู้นำชุมชน การผลิตอาหารและเครื่องมือเครื่องใช้บางแห่งมีการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยน เช่น การผลิตเหล็ก เกลือ ลูกปัด เป็นต้น

สุรินทร์สมัยก่อนประวัติศาสตร์

จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ในแอ่งโคราช บริเวณแม่น้ำมูลตอนกลาง ซึ่งมีการค้นพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะทางตอนเหนือของจังหวัดแถบอำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี และอาจมีความสัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีกลุ่มทุ่งกุลาร้องไห้ และแหล่งโบราณคดีในกลุ่มแม่น้ำชี โดยเฉพาะประเพณีการฝังศพครั้งที่ ๒

แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุรินทร์มีการศึกษาค้นขุดค้นบ้างน้อยที่มีการขุดค้น และกำหนดอายุด้วยวิธีวิทยาศาสตร์ แสดงให้เห็นว่ามีการอยู่อาศัยในสมัยที่ชุมชนรู้จักการถลุงเหล็กเมื่อประมาณ ๒,๕๐๐ - ๑,๕๐๐ ปี มาแล้ว

แหล่งโบราณคดีที่มีการขุดค้นและกำหนดอายุด้วยวิธีเรดิโอคาร์บอน ได้แก่ โนนยาง บ้านเขวาสี อำเภอลำทะเมนชัย มีอายุราว ๒,๓๐๐ - ๒,๐๐๐ ปี มาแล้ว

แหล่งโบราณคดีในสมัยเหล็กในจังหวัดสุรินทร์ มีประมาณ ๖๐ แห่ง แต่ละแห่งมีลักษณะเป็นเนินดินขนาดใหญ่ ใกล้แหล่งน้ำ เช่น ชุมชนโบราณบ้านสลักได ตำบลสลักได อำเภอเมือง ชุมชนโบราณบ้านปราสาท ตำบลปราสาททอง อำเภอปราสาท เป็นต้น นอกจากนี้บางแห่งยังปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยของชุมชนสมัยประวัติศาสตร์ในระยะต่อมาด้วย

ร่องรอยของชุมชนโบราณที่สำคัญในจังหวัดสุรินทร์

- แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสวรรค์ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี ปรากฏหลักฐานประเพณีการฝังศพครั้งที่ ๒ ซึ่งเป็นประเพณีที่แพร่หลาย และเป็นลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของชุมชนแถบลุ่มแม่น้ำชี - มูล สันนิษฐานว่าหลุมศพที่พบเหล่านี้ มีอายุราว ๒,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ ปี โดยจัดอยู่ในกลุ่มทุ่งกุลาร้องไห้ มีความเชื่อว่า หลังจากนำศพผู้ตายไปฝัง จนเนื้อหนังเปื่อยสลายแล้ว จึงค่อยนำโครงกระดูกซึ่งอาจจะเป็นชิ้นส่วนหลักๆ ของร่างกาย มาบรรจุในภาชนะดินเผา แล้วใช้ภาชนะดินเผาอีกใบปิดทับลงไป บางไหที่พบจะบรรจุโครงกระดูกทั้งโครงลงไป ซึ่งอาจจะเป็นศพของเด็ก

- แหล่งโบราณคดีบ้านยะวิค ตำบลยะวิค อำเภอชุมพลบุรี จากการขุดค้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ พบเศษภาชนะดินเผาเป็นลายเชือกทาบ ลายเขียนสีเป็นเส้น นอกจากนี้ยังพบตะกรันแร่เหล็ก กระดุก และถ้ำถ่านจำนวนหนึ่ง แต่พบในปริมาณน้อย ในส่วนของภาชนะดินเผา ที่พบมีการตกแต่งที่ร่วมสมัย กับเศษภาชนะดินเผาที่พบที่แหล่งโบราณคดีบ้านโนนยาง มีอายุประมาณ ๒,๓๐๐ - ๒,๐๐๐ ปี

- แหล่งโบราณคดีบ้านโนนยาง ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี พบร่องรอยอาคาร ๔ หลัง มีลักษณะเป็นอาคารสร้างติดพื้นดิน ผนังอาคารก่อด้วยท่อนซุง โปะทับด้วยดินเหนียว ภายในพื้นอาคารมีภาชนะดินเผาบรรจุข้าวฝังอยู่ สันนิษฐานว่าอาคารหลังดังกล่าว น่าจะเป็นยุ้งข้าว จากการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ ประมาณช่วงอายุได้ ๒,๒๖๓ - ๑,๙๒๑ ปี นอกจากนี้ยังพบเครื่องมือเหล็ก และภาชนะดินเผาขนาดใหญ่มีฝาปิดบรรจุโครงกระดูกฝังรวมอยู่ด้วย

- แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลปราสาทหนง อำเภอปราสาท เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้มีการขุดตรวจชั้นดินด้านหลังโบราณสถานปราสาทหนง ได้พบชิ้นส่วนท่อเตาถลุงเหล็ก มีซี่แร่ปนอยู่รวมทั้งร่องรอยเตาถลุงเหล็ก และโครงกระดูกมนุษย์ถูกฝังโดยมีภาชนะดินเผาและเครื่องประดับ เช่น ลูกปัดแก้ว แหวนสำริด ขวานเหล็ก ๒ ชิ้น ฝังรวมอยู่ด้วย สันนิษฐานว่าน่าจะมีชุมชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยเหล็ก ก่อนที่จะมีการสร้างอาคารสมัยวัฒนธรรมเขมรทับซ้อนในระยะต่อมา

ดังนั้น จากหลักฐานที่พบในขณะนี้ จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่า ได้มีกลุ่มคนเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มาตั้งแต่สมัยยุคเหล็ก (ประมาณ ๒,๕๐๐ ปี) และได้มีการอาศัยสืบเนื่องต่อกันมา จนพัฒนาขึ้นเป็นสังคมที่ซับซ้อนภายหลัง

ประเพณีการฝังศพ

แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในจังหวัดสุรินทร์ บริเวณฝั่งแม่น้ำมูล มักจะพบประเพณีการฝังศพครั้งที่สอง โดยการนำกระดูกของผู้ตายมาใส่ภาชนะแล้วนำไปฝังอีกครั้ง ประเพณีความเชื่อนี้คงเกิดจากการฝังศพแบบนอนหงายเหยียดยาวก่อนแล้วจึงพัฒนาเป็นนำกระดูกใส่ภาชนะ ต่อมาเมื่อได้รับเอาพุทธศาสนาเข้ามาจึงมีพิธีการเผาศพเกิดขึ้น

ในการขุดค้นที่แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสวรรค์ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่ามีการฝังศพที่คล้ายกับแหล่งโบราณคดีแถบทุ่งกุลาร้องไห้ โดยนำกระดูกใส่ภาชนะขนาดใหญ่วางฝังในแนวนอน ซึ่งอาจจะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มคนในแถบนี้ สันนิษฐานว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการฝังแบบนอนหงายเหยียดยาวกับการฝังครั้งที่สองในภาชนะดินเผาวางแนวตั้งที่พบกระจายอยู่ทั่วไปในตอนกลางของลุ่มแม่น้ำมูล

ภาชนะดินเผาบรรจุชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ พบที่บ้านโนนสวรรค์ ตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี
Burial jars from Ban Non Sawan, Na Nong Pai sub-district, Chumphon Buri district

สมัยประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมทวารวดี

“ทวารวดี” ยังเป็นคำที่หาข้อสรุปได้ยากในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการศึกษาค้นคว้ากันมาตลอด แต่ข้อมูลที่ได้ยังเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน โดยพิจารณาจากหลักฐานทางโบราณคดี และเอกสารประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่กล่าวหาตึงถึง

ทวารวดี อาจจะหมายถึง รัฐ หรือรูปแบบของอารยธรรม ที่ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชุมชนในดินแดนประเทศไทยตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๖ โดยผ่านเข้ามาจากการค้าขายกับดินแดนภายนอก ในเอกสารจดหมายเหตุของพระสงฆ์จีน ได้กล่าวถึงรัฐหนึ่งชื่อ “โถโลโปตี้” (To-Lo-Po-Ti) ว่าเป็นดินแดนที่อยู่ระหว่างอีสานปุระ (ขอมโบราณ) กับศรีเกษตร (พม่าโบราณ) เชื่อกันว่ามีศูนย์กลางอยู่บริเวณภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย (ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง - ท่าจีน และลุ่มแม่น้ำลพบุรี - ป่าสัก) เพราะได้มีการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ เช่น เหรียญเงินมีจารึกเป็นอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ความว่า “**ศรีทวารวดี ศรปุณยะ**” ซึ่งแปลว่า “**พระเจ้าทวารวดี ผู้มีบุญ**” และเหรียญเงินในลักษณะดังกล่าวปรากฏในหลายแห่ง เช่น จังหวัดนครปฐม สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และชัยนาท เป็นต้น

อิทธิพลรูปแบบของอารยธรรมทวารวดีนั้น ยังแสดงออกในรูปของศิลปะ ทั้งโบราณสถานโบราณวัตถุ โดยเฉพาะศิลปะเนื่องใน**ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทั้งเถรวาทและมหายาน** (ส่วนใหญ่จะเป็นนิกายเถรวาท) นิยมสร้างพระพุทธรูป และสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เช่น ใบเสมา ธรรมจักร เป็นต้น รูปแบบของศิลปกรรมที่พบนั้นได้รับอิทธิพลมาจากอินเดียสมัยคุปตะ หลังคุปตะและปาละได้นำมาปรับเปลี่ยนผสมผสานกับศิลปะพื้นเมืองจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น

วัฒนธรรมทวารวดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลผ่านจากชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เข้ามาทางลุ่มแม่น้ำป่าสักผ่านสู่ที่ราบสูงโคราช และเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำชี - มูลตอนล่าง โดยเฉพาะชุมชนลุ่มแม่น้ำชี ดังปรากฏหลักฐานชุมชนโบราณมีคูน้ำคันดินล้อมรอบ และโบราณสถานโบราณวัตถุกระจายอยู่ทั่วไป วัฒนธรรมทวารวดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากชุมชนทวารวดีในภาคอื่นคือนิยมสร้าง “**ใบเสมา**” เพื่ออุทิศให้พุทธศาสนา สันนิษฐานว่าคติในการสร้างใบเสมามีพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่อง “**หินตั้ง**”

ใบเสมาจำลอง ศิลปะทวารวดี
Model of sema stones, Dvaravati

อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังเมื่อรับอิทธิพลของพุทธศาสนา ใบเสมาจึงได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ในการกำหนดเขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ใบเสมามีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากในแถบชุมชนลุ่มแม่น้ำชี - มูล เช่น เมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมืองคอนสวรรค์ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แถบอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย บ้านท่าใหญ่ บ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น รวมทั้งความนิยมสร้างพระพิมพ์ดินเผา เช่น พระพิมพ์นครจำปาศรี ที่อำเภอนาดูน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และเมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

วัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดสุรินทร์

ได้พบหลักฐานรูปแบบของวัฒนธรรมทวารวดีจำนวนหนึ่ง แม้จะไม่เด่นชัดเท่า วัฒนธรรมเขมรที่แพร่หลายในดินแดนแถบนี้อย่างกว้างขวางกว่า หลักฐานวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดสุรินทร์เท่าที่ค้นพบมี

ชุมชนโบราณบ้านตรึม ตำบลตรึม อำเภอศีขรภูมิ ลักษณะเป็นชุมชนที่มีคูน้ำล้อมรอบ โดยภายในวัดตรึมปรากฏเนินดินขนาดเล็ก มีใบเสมาที่ถูกเคลื่อนย้ายมาปักอยู่เป็นกลุ่ม จำนวน ๑๖ หลักส่วนใหญ่ทำด้วยหินบะซอลต์ แกะสลักเป็นรูปหม้อน้ำตรงกลางทั้งสองด้าน

ชุมชนโบราณบ้านไพรขลา ตำบลไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี ลักษณะทั่วไปมีคูน้ำคันดินล้อมรอบมีใบเสมาปักอยู่ ๒ บริเวณที่เรียกว่า โนนสิมาใหญ่ และ โนนสิมาน้อย ใบเสมาทำเป็นรูปกสิบบัวตรงกลางเป็นรูปหม้อน้ำมีกรวยแหลมทั้งสองด้าน สันนิษฐานว่าคงจะสร้างขึ้นเพื่อกำหนดเขตศักดิ์สิทธิ์ในพุทธศาสนา

นอกจากนี้ยังมีการค้นพบพระพุทธรูปสมัยทวารวดี บริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของปราสาทภูมิโปน

วัฒนธรรมเขมร

จากสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดสุรินทร์ ที่มีอาณาเขตทางด้านทิศใต้ติดต่อกับประเทศกัมพูชา มีเส้นทางหลายเส้นทางที่สามารถใช้ติดต่อกันได้อย่างสะดวก ทำให้ผู้คนที่ย้ายมาอยู่ในบริเวณนี้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๘ ซึ่งเป็นช่วงที่อาณาจักรเขมรโบราณเจริญรุ่งเรืองและแผ่อิทธิพลทางวัฒนธรรมเข้ามายังดินแดนแถบนี้ จากหลักฐานโบราณคดีที่พบอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงเวลานั้นบ้านเมืองในดินแดนจังหวัดสุรินทร์ได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นภายใต้วัฒนธรรมเขมรโบราณ

วัฒนธรรมเขมรสมัยก่อนเมืองพระนคร

ประวัติศาสตร์เขมรเริ่มปรากฏชัดเจนเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา จดหมายเหตุของจีนสมัยราชวงศ์ซุย ได้กล่าวถึงอาณาจักรหนึ่งชื่อว่า “เจนละ” มีพื้นที่ส่วนใหญ่ครอบคลุมบริเวณประเทศกัมพูชา บางส่วนของประเทศลาวและในแถบภาคอีสานของไทย โดยเฉพาะแถบลุ่มแม่น้ำชี - มูลตอนล่างซึ่งเชื่อว่าน่าจะมีชุมชนคนพื้นเมืองอาศัยอยู่กระจัดกระจายในช่วงนั้น ภายหลังจึงถูกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเจนละ ภายใต้พระราชอำนาจกษัตริย์นามว่า **จิตรเสน** ดังปรากฏหลักฐาน

ทางโบราณคดี เช่น จารึก ทับหลัง ปราสาทต่างๆ เป็นต้น ในช่วงเวลานี้อาณาจักร
เขมรโบราณมีความเจริญรุ่งเรือง ทั้งทางด้านการเมือง ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา ดินแดนในแถบจังหวัดสุรินทร์
ได้เริ่มปรากฏหลักฐานการรับเอาวัฒนธรรมเขมรเข้ามา จากที่มีการค้นพบพระหริหระ
หินทราย ศิลปะเขมรโบราณสมัยพนมดงรัก (ราว พ.ศ. ๑๑๐๐ - ๑๑๕๐) ที่อำเภอ
พนมดงรัก และจารึกวัดจุมพลสุทธาวาส ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และ
เมื่ออาณาจักรเจนละแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ เจนละน้ำ เจนละบก ในราวปลาย
พุทธศตวรรษที่ ๑๒ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ยังคงได้รับ
อิทธิพลจากอาณาจักรเขมรโบราณส่วนที่เรียกว่า **เจนละบก** ดังที่ปรากฏวัฒนธรรม
เขมรโบราณที่บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสังขะ

- **ปราสาทภูมิโปน** ตำบลดม อำเภอสังขะ เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู ศิลปะ
เขมรแบบไพรกเมง ราว พ.ศ. ๑๑๘๐ - ๑๒๕๐ ประกอบด้วยปราสาทสร้างด้วยอิฐและ
ศิลาแลง ๓ หลัง และวิหารสร้างด้วยอิฐ ๑ หลัง วิหารอิฐพบทับหลังจำหลักเป็นลาย
สัตว์ครึ่งนกครึ่งสิงห์และยังได้พบจารึกด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต คงมีใช้ราว
พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ นับเป็นศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมรโบราณที่เก่าแก่ที่สุด
แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

วัฒนธรรมเขมรสมัยเมืองพระนคร

ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๔ พระเจ้าชัยวรมันที่ ๒ ได้ทรงนำการปกครองแบบ
เทวราชามาใช้เพื่อรวมศูนย์อำนาจและรวบรวมอาณาจักรทั้ง ๒ ส่วน (เจนละบก
เจนละน้ำ) เข้าด้วยกัน

ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นมาได้มีการก่อตั้งศูนย์กลางของอาณาจักรแห่งใหม่
คือ **เมืองพระนคร** บริเวณริมทะเลสาบใหญ่แถบเมืองเสียมราฐ ในเขตจังหวัดสุรินทร์
ได้พบหลักฐานชุมชนวัฒนธรรมเขมรโบราณในช่วงนี้ที่สำคัญ ๒ แห่งคือ **ปราสาท
หมื่นชัยและปราสาทบ้านจารย์** ตำบลกระเทียม อำเภอสังขะ (ศิลปะเขมร
แบบเกาะแกร์ ราว พ.ศ. ๑๔๖๕ - ๑๔๙๐) นอกจากนั้นยังพบจารึก ๑ หลัก ในบริเวณ
ตัวเมืองสุรินทร์ คือ **จารึกสุรินทร์ ๑** มีอายุราวกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๕
กล่าวถึงพระราชโองการเกี่ยวกับการสร้างศาสนสถาน ต่อมาพุทธศตวรรษที่ ๑๖
อาณาจักรเขมรได้แผ่อำนาจครอบคลุมพื้นที่แถบนี้อย่างกว้างขวาง ดังปรากฏ
หลักฐานการก่อสร้างศาสนสถานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ พบมาก
ถึง ๑๐ แห่งในหลายอำเภอ เช่น ปราสาทบ้านไพล ปราสาทบ้านพลวง ในเขตอำเภอ
ปราสาท และปราสาทตาเมือนธม ในเขตอำเภอพนมดงรัก เป็นต้น

จารึกปราสาทภูมิโปน ๒ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓

อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

พบที่ปราสาทภูมิโปน

Phumphon 2 inscription (7th - 8th centuries A.D.)

Pallava alphabet, Sanskrit language

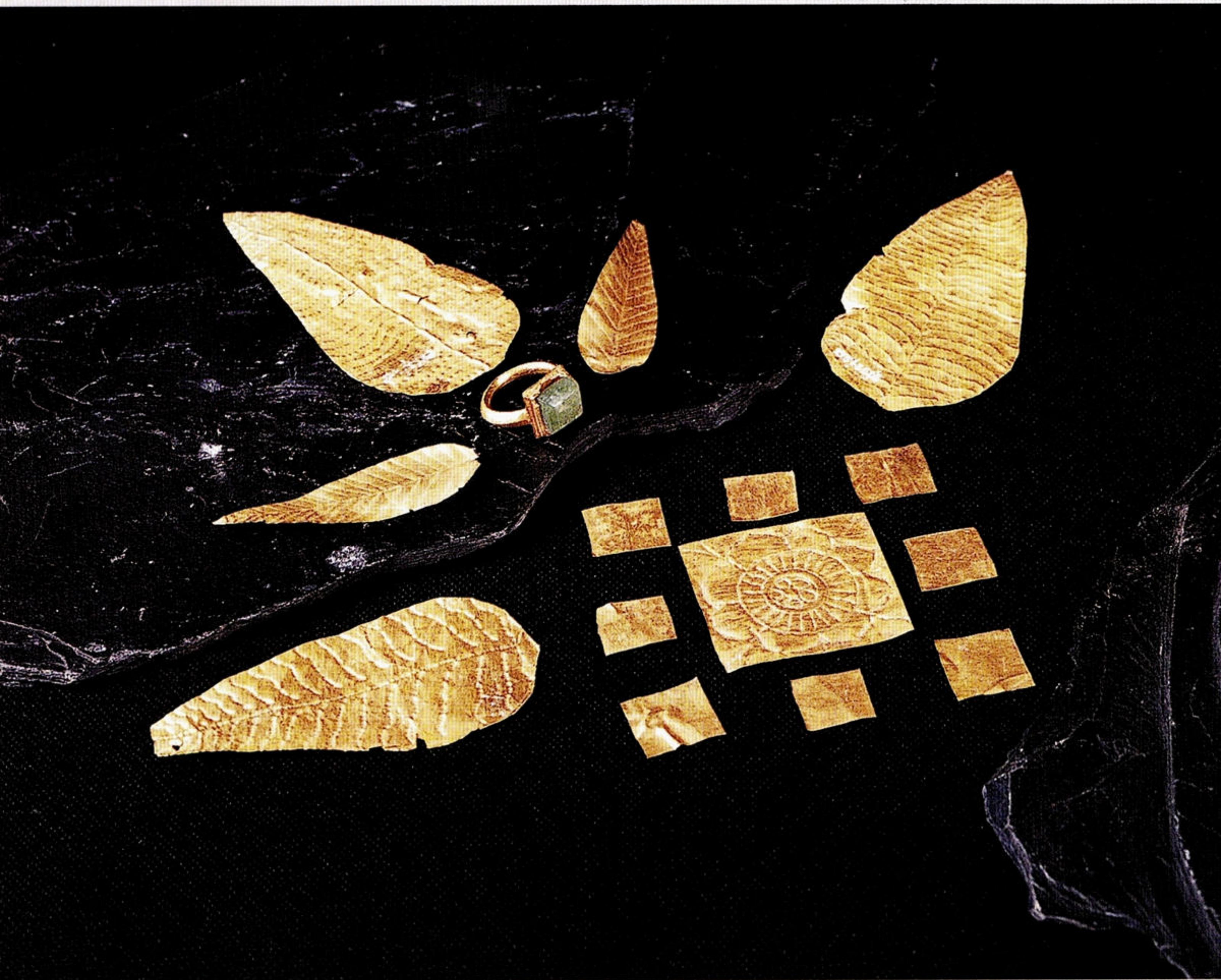
From Prasat Phumphon

ซุ้มประตูจำลอง ปราสาทประธานของปราสาทศีขรภูมิ

Model of the entrance to the main sanctuary of Prasat Sikhoraphum

ช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ในสมัยของ **พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒** ผู้สร้างปราสาทนครวัด
ในจังหวัดสุรินทร์ได้พบศาสนสถานร่วมสมัยจำนวน ๒ แห่ง คือ ปราสาทศีขรภูมิ และ
ปราสาทยายเหงา

แผ่นทองคำรูปใบไม้ รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและแหวนทองคำ
ศิลปะเขมรแบบปาปวน อายูราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗
พบที่ปราสาทตาเมือนธม

*Leaf-shaped and square in form gold plaques, gold ring
Khmer Art, Baphuon style (11th - 12th centuries A.D.)
From Prasat Ta Muan Thom*

- **ปราสาทศิขรภูมิ** ตำบลระแงง อำเภอศิขรภูมิ เป็นปราสาทก่อด้วยอิฐจำนวน ๕ องค์ ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงเดียวกัน เป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดู แต่ได้รับการบูรณะซ่อมแซมในสมัยอยุธยาตอนปลาย ทำให้ปราสาทมีลักษณะผิดแปลกไป ด้านหน้าของปราสาทมีทับหลังชิ้นหนึ่งที่สวยงามและมีชื่อเสียงมาก เป็นทับหลังจำหลักรูป **ศิวนาถราช**

นอกจากนี้ยังพบจารึก และพบชุมชนวัฒนธรรมเขมรโบราณที่มีลักษณะเป็น
คูน้ำ - คันดินล้อมรอบอีกเป็นจำนวนมาก

ราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๘ อาณาจักรเขมรเกิดความวุ่นวายถูกอาณาจักรจาม
เข้าโจมตีทำลายเมืองหลวง **พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗** ได้ทรงขับไล่อำนาจของจามออกไป
และสถาปนาเมืองใหม่ เรียกว่า “เมืองพระนครหลวง” ทรงนับถือพระพุทธศาสนา
ลัทธิมหายาน จึงโปรดให้สร้างศาสนสถาน que เรียกว่า **ธรรมศาลาและอโรคยศาล**
ทั่วทั้งราชอาณาจักร

- **ธรรมศาลา** หรือที่พักคนเดินทาง ถูกสร้างขึ้นตามเส้นทางที่สำคัญ ที่พบใน
จังหวัดสุรินทร์มีเพียง ๑ แห่ง คือ ปราสาทตาเมือน อำเภอพนมดงรัก

- **อโรคยศาล** หรือศาสนสถานพยาบาล พบจารึกว่าทรงโปรดให้สร้างไว้
ตามเมืองต่างๆ เพื่อใช้รักษาประชาชนที่เจ็บป่วย ในเขตจังหวัดสุรินทร์สำรวจพบ
ศาสนสถานนี้อาจเป็นอโรคยศาล ได้แก่ ปราสาทตาเมือนโต๊ด อำเภอพนมดงรัก
ปราสาทจอมพระ อำเภอจอมพระ และปราสาทบ้านช่างปี อำเภอศีขรภูมิ

หลังจากสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙) เป็นต้นมา อาณาจักร
เขมรโบราณได้เสื่อมถอยลงตามลำดับจากปัญหาทางศาสนาและผู้นำ ทำให้รัฐใหม่ๆ
เกิดขึ้นและเข้ามามีอำนาจแทนที่ เช่น สุโขทัย อโยธยา และประเทศกัมพูชา เป็นต้น

ปราสาทตาเมือนธม ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

ปราสาทตาเมือน (ธรรมศาลาหรือที่พักคนเดินทาง)
Prasat Ta Muan (house with fire)

หุ่นจำลอง พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม) เจ้าเมืองสุรินทร์คนแรก
Model of Phraya Surin Pakdi Sri Narongjangwang (Pum), The first Governor of Surin

ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์

เมื่ออาณาจักรขอมเสื่อมอำนาจลง หลักฐานของชุมชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้ค่อนข้างเลือนลาง จนกระทั่งราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑ - ๒๒ จึงค่อยๆ ปรากฏร่องรอยของชุมชนต่างๆ ชัดเจนมากขึ้น จากการอพยพเคลื่อนย้ายผู้คนจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาจำนวนมาก เช่น ชนกลุ่มลาว กูย และเขมร เข้ามาอยู่ปะปนกับคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ก่อน

สำหรับพื้นที่จังหวัดสุรินทร์นั้น น่าจะมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่องในลักษณะของชุมชนเล็กๆ ภายหลักราวปีพุทธศักราช ๒๓๐๒ ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ (พระเจ้าเอกทัศ) มีช้างเผือกแตกโรงหนีจากกรุงศรีอยุธยาทางแขวงเมืองจำปาศักดิ์ และหัวหน้ากลุ่มคนพื้นเมืองแถบนี้ที่เรียกว่า **เขมรและส่วยป่าดง** ช่วยจับช้างที่หนีมากลับคืนกรุงศรีอยุธยาได้ จึงได้รับพระราชทานความดีความชอบแต่งตั้งบรรดาศักดิ์โดย **เชียงใหม่** ได้รับแต่งตั้งเป็น **หลวงสุวรรณภักดี** ปกครองบ้านโคกเมืองที่ จากนั้นประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์จึงปรากฏขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับศูนย์กลางปกครองบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามาตามลำดับ ต่อมาหลวงสุวรรณภักดีได้ย้ายชุมชนจากบ้านโคกเมืองที่ ไปอยู่ที่ **“คูประทายสมันต์”** (เมืองสุรินทร์ปัจจุบัน) และรับราชการด้วยดีเสมอมา ทางอยุธยาจึงพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น **“พระสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง”** และโปรดฯ ให้ยกบ้านคูประทายสมันต์ที่ปกครองอยู่ เป็น **“เมืองประทายสมันต์”** ทำราชการขึ้นตรงต่อเมืองพิมาย

ในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๒๑) ได้มีการเกณฑ์กำลังคนเมืองประทายสมันต์ เมืองขุขันธ์ เมืองสังขะ ไปตีเมืองจำปาศักดิ์ เวียงจันทน์และปราบจลาจลในเขมร เมื่อเสร็จจากราชการสงครามที่เวียงจันทน์และเขมรแล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงได้ปูนบำเหน็จให้แก่เจ้าเมืองที่ร่วมรบ โปรดฯ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาทั้ง ๓ เมือง ซึ่งพระสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวางเจ้าเมืองประทายสมันต์ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น **“พระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง”**

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) ทรงให้เปลี่ยนชื่อเมืองจาก ประทายสมันต์ เป็น **“เมืองสุรินทร์”** ตามชื่อบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง และเนื่องจากเมืองสุรินทร์ได้ช่วยราชการสงครามหลายครั้งมีความดีความชอบ ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๓๔๙ จึงอนุญาตให้เมืองสุรินทร์สามารถชำระคดีความเองได้ไม่ต้องขึ้นกับเมืองพิมายดังก่อน โดยให้ขึ้นตรงกับกรุงเทพฯ ตั้งแต่นั้นมา

ต่อมาเมืองสุรินทร์ และสังขะได้ขอยกบ้านในเขตปกครองของตนขึ้นเป็นเมือง
อีกหลายแห่ง เช่น เมืองศรีขรภูมิพิสัย เมืองสุรพินทนิคม เป็นต้น

ในช่วงรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังเผชิญกับภัยล่า
อาณานิคมหรือจักรวรรดินิยมจากประเทศตะวันตก ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของไทยในปัจจุบัน เป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งหมิ่นเหม่ต่อภัยดังกล่าว ทั้งนี้ฝรั่งเศสได้เข้ายึดครอง
ดินแดนใกล้เคียงแถบลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้งบางส่วนของสยามตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๔๔๖
ด้วยเหตุนี้ **สยาม** จึงให้ความสนใจต่อระบบการปกครองของประเทศมากขึ้นโดยเริ่ม
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๓ ได้มีการจัดการปกครองใหม่ทั่วประเทศ

สำหรับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางส่วนกลางได้เข้ามาจัดตั้ง**หัวเมืองลาว**
แถบนี้ให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็น ๔ กอง ซึ่งทุกกองจะส่งข้าหลวงไปปกครอง
ดูแลตามหัวเมืองใหญ่ทั้ง ๔ เมือง คือ หัวเมืองลาวกลาง หัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ
หัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกเฉียงเหนือ และหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออก ต่อมาในปี พ.ศ.
๒๔๓๔ ได้มีการรวมหัวเมืองลาวฝ่ายตะวันออกกับหัวเมืองลาวตะวันออกเฉียงเหนือ
เข้าด้วยกันเป็น **หัวเมืองลาวกาว** ซึ่งเมืองสุรินทร์ได้รวมอยู่ในหัวเมืองดังกล่าวนี้ด้วย
โดยมีพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร เป็นข้าหลวงใหญ่ ประทับอยู่ ณ
เมืองจำปาศักดิ์

ครั้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้เกิดเหตุการณ์วิกฤตการณ์ ร.ศ. ๑๑๒ สยามได้เสีย
ดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้กับฝรั่งเศสจากกรณีดังกล่าว ทำให้ผู้ปกครองต้องพิจารณา
จัดระบบการปกครองให้รัดกุมมากกว่าเดิม โดยเฉพาะการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง
เพื่อให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ จึงได้มีการปรับปรุง
หัวเมืองลาวใหม่โดยได้มีการตัดคำว่า **ลาว** ทิ้ง ในส่วนของมณฑลลาวกาวนั้นได้
เปลี่ยนมาเป็น **มณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ** ในปีต่อมา (พ.ศ. ๒๔๔๓) ได้เปลี่ยนมา
เรียกเป็น **มณฑลอีสาน** ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้แบ่งออกเป็น ๔ บริเวณ คือ บริเวณ
อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สุรินทร์และขุขันธ์ และเมื่อมีการนำระบบเทศาภิบาลมาใช้ในปี
พ.ศ. ๒๔๕๑ ทางส่วนกลางได้ส่งข้าราชการมาปกครอง โดยข้าหลวงหรือผู้ว่าราชการ
จังหวัดสุรินทร์คนแรก คือ **พระกรุงศรีบริรักษ์** (สุข สุมานนท์) นับเป็นการสิ้นสุดการ
ปกครองโดยเชื้อสายพระยาสุรินทร์ภักดีศรีณรงค์จางวาง (ปุม) ตั้งแต่นั้นมา

ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้มีการรวมมณฑลต่างๆ คือมณฑลอุดรธานี มณฑลอุบลราชธานี
และมณฑลร้อยเอ็ด เรียกว่า **ภาคอีสาน** แต่มาในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้ยุบเลิกภาคอีสาน
และกลับมาเรียกเป็นมณฑลอุดรธานี มณฑลอุบลราชธานี และมณฑลร้อยเอ็ด เช่นเดิม

กรมหลวงพิชิตปรีชากร ข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวกา

His Royal Highness Krom Luang Phichit Prichakorn, Governor of Monton Lao Kao

จนกระทั่งเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้มีการยุบมณฑลต่างๆ
ทั่วราชอาณาจักรให้มีฐานะเป็นจังหวัดเท่าเทียมกัน โดยอยู่ในความดูแลของกระทรวง
มหาดไทย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบัน จังหวัดสุรินทร์แบ่งการปกครองออกเป็น
๑๗ อำเภอ

เศรษฐกิจ

สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดสุรินทร์ในระยะแรกมีลักษณะแบบยังชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และหาของป่า ผลผลิตที่ได้มักใช้ในครัวเรือน ส่วนที่เหลือเอาไว้แลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น และนำไปเสียภาษีให้รัฐในรูปการส่งส่วย

การเปิดเส้นทางเดินรถไฟมาถึงจังหวัดสุรินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ การผลิตเพื่อเป็นสินค้าและระบบเงินตราเข้ามามีบทบาท พ่อค้าต่างถิ่นเข้ามาค้าขายมากขึ้น เช่น พ่อค้าชาวจีนและแขก โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าชาวจีนมีส่วนทำให้เมืองสุรินทร์เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการค้าขาย การอุตสาหกรรม และการแปรรูปสินค้า กลุ่มพ่อค้าชาวจีนที่สำคัญกลุ่มหนึ่งได้แก่ กลุ่มตระกูลแช่ตั้ง ที่มีชื่อเสียงที่สุด คือ ขุนศรีสุรินทร์พานิชย์

สินค้าส่งออกของสุรินทร์ที่สำคัญหลังจากที่ทางรถไฟเปิดใช้แล้ว ได้แก่ ข้าว ไม้พยูง ครั่ง ผ้าไหม สุกกร เกลือสินเธาว์ ส่วนสินค้าเข้ามักมาจากกัมพูชา นครราชสีมา และอุบลราชธานี ทำให้สุรินทร์เป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ แล้วขยายไปสู่อำเภอต่างๆ ที่ห่างไกลออกไปในเวลาต่อมา

สังคมประชากร

เมืองสุรินทร์แต่เดิมเป็นที่อยู่ของคนเชื้อสายเขมรและเชื้อสายกวย และเมื่อสถาปนานครจำปาศักดิ์ขึ้น ทำให้กลุ่มชนเชื้อสายลาวเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์อีกกลุ่มหนึ่ง

ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีชาวเขมรกลุ่มใหญ่อพยพเข้ามาอยู่บริเวณกำแพงชั้นในกับกำแพงชั้นนอกทางทิศใต้ ในสมัยพระยาสุรินทร์ภักดี (ม่วง) เกิดฝนแล้งทำให้ประชากรบางส่วนอพยพไปอยู่ตามหมู่บ้านรอบๆ เช่น บ้านแสลงพัน บ้านพระปืด บางส่วนไปอยู่เขตเมืองบุรีรัมย์

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ ได้มีกลุ่มพ่อค้าคนจีนมาจากนครราชสีมา เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่เมืองสุรินทร์ เมื่อมีการสร้างทางรถไฟมาถึงจังหวัดสุรินทร์ ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น กลุ่มคนจีนจากกัมพูชา แขกอิสลาม และแขกซิกข์ เข้ามาทำการค้าขายและแต่งงานกับคนพื้นเมืองส่วนใหญ่จะตั้งหลักแหล่งใกล้บริเวณที่ทางรถไฟผ่าน เช่น กระสัง สุรินทร์ ศีขรภูมิ สำโรงทาบ เป็นต้น และยังมีกลุ่มคนจากโคราชอพยพเข้ามามากในช่วงนี้ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมืองสุรินทร์ ที่เรียกกันว่า บ้านไทย บ้านถ่าน เป็นต้น

ตลาดในอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗

Market in Prasat district, Surin province, Photographed in 1954

การศึกษา

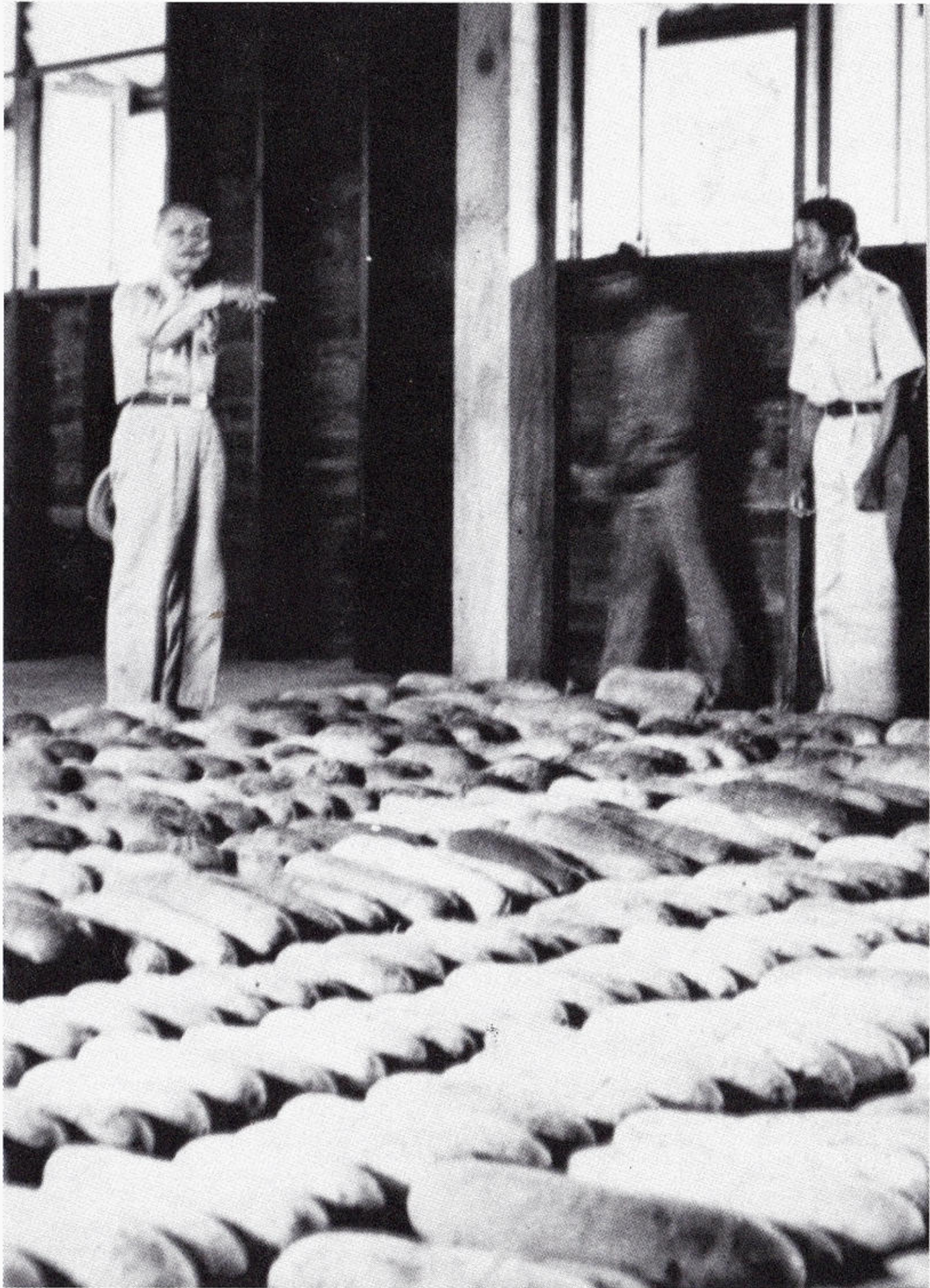
การศึกษาในระยะแรกเริ่มได้อาศัยเรียนกับพระที่วัด ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ จึงได้เริ่มจัดสร้างโรงเรียนของรัฐบาลที่วัดจุมพลสุทธาวาส เปิดสอนในระดับประถมศึกษา ต่อมาได้ขยายเป็นระดับมัธยมและย้ายมาเปิดการสอนที่วัดบูรพาราม

ต่อมาได้ตั้งโรงเรียนเฉพาะสตรีขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๘ และใน พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้มีการขยายโรงเรียนมัธยมไปยังอำเภอต่างๆ โดยเริ่มที่อำเภอศีขรภูมิ โดยอาศัยที่ของโรงเรียนประชาบาลที่ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๐

ในสมัยพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ได้สนับสนุนให้มีโรงเรียนกสิกรรม จังหวัดสุรินทร์ จึงมีการจัดตั้งโรงเรียนศรีสุรินทร์กสิกรรม ใน พ.ศ. ๒๔๗๐ ซึ่งเป็นโรงเรียนอาชีวะแห่งแรกของจังหวัด ต่อมาจึงได้ตั้งโรงเรียนช่างไม้ โรงเรียนช่างทอผ้าช่างเย็บผ้า โรงเรียนการช่างสตรี โรงเรียนฝึกหัดครู

โรงเรียนเทศบาลได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยโอนจากโรงเรียนประชาบาล ส่วนโรงเรียนผู้ใหญ่มีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยอาศัยโรงเรียนประชาบาลเป็นที่เรียน การขยายตัวของการศึกษาในระดับประถม ทำให้มีจำนวนนักเรียนที่จะเรียนต่อใน

ระดับมัธยมเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนราษฎร์ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีการจัดตั้งอีกหลายแห่งที่ตำบลสำโรงทาบ อำเภอศีขรภูมิ โรงเรียนต่างๆ เหล่านี้ บางแห่งสามารถเปิดทำการสอนและประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่บางแห่งถูกยุบเลิกไป อย่างไรก็ตาม โรงเรียนเหล่านี้จัดได้ว่าเป็น พื้นฐานของระบบการศึกษาของจังหวัดสุรินทร์ก่อนที่จะพัฒนามาจนปัจจุบัน

โรงเรียนเกษตรกรรมสุรินทร์ พ.ศ. ๒๔๙๗
Kasetrakam Surin school, Photographed in 1954

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์

ประชากรดั้งเดิมในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ๓ กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กูย หรือ กวย เขมร และลาว นอกจากนี้ยังมีคนไทยและคนจีน ซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพ ย้ายถิ่นฐานเข้ามาภายหลัง

กลุ่มชาติพันธุ์กูย

ชาวกูย หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “ส่วย” มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เกือบ ๓๐๐,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์เขมรและลาว ซึ่งทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับชนทั้งสองกลุ่มนี้จนยากที่จะจำแนกได้ ปัจจุบันชาวกูยเหล่านี้มีวิถีชีวิตเหมือนกับชาวอีสานทั่วไป และอาศัยอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งในประเทศลาวและกัมพูชา จัดเป็นกลุ่มชนที่พูดภาษามอญ-เขมร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกับพวกข่าหรือละว้า รูปร่างหน้าตาคล้ายพวกเขม็งหรือเงาะ ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่หนาแน่นแถบป่าดิบของประเทศมาเลเซีย และภาคใต้ของไทย กูยดั้งเดิมจะมีริมฝีปากบาง ผมหดกหยิก จมูกแบนผิวดำ แต่ในปัจจุบันพบว่ามียูปร่างลักษณะเหมือนคนไทยในภาคอีสานทั่วไป

การเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยนั้น มีการกล่าวถึงว่าเข้ามา ๒ ช่วง คือ ราว พ.ศ. ๒๒๐๐ มีกูยอะจิงจำนวนหนึ่งอพยพหนีภัยจากเมืองจำปาศักดิ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ และอีกครั้งหนึ่งระหว่าง พ.ศ. ๒๓๒๐ - ๒๓๕๐ กองทัพไทยยกไปปราบกบฏเมืองจำปาศักดิ์ อัดตะป้อ เชียงทอง และสาละวัน หลายครั้ง และกวาดต้อนชนพื้นเมืองกลับมาเป็นจำนวนมาก โดยให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์

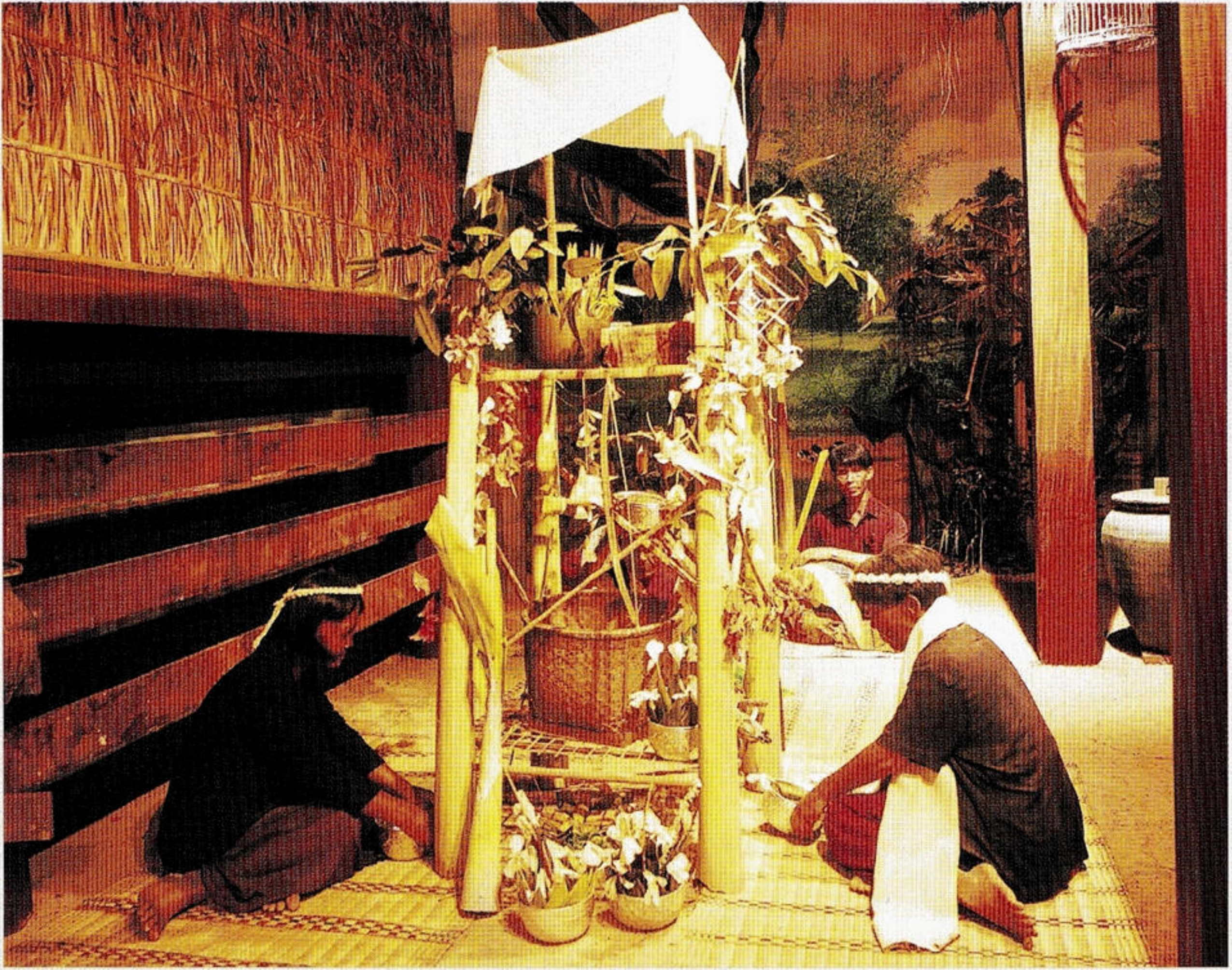
ช่วงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อได้มีการนำระบบไพร่ส่วยเข้ามาใช้กับหัวเมืองที่อยู่ห่างไกล โดยกำหนดให้ส่งของหรือเงินแทนการเกณฑ์แรงงาน ในราวต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ พวกกูยหรือที่เรียกกันในเวลานั้นว่า “เขมรป่าดง” ไม่สามารถหาของส่งส่วยไปยังกรุงเทพฯ ได้ทัน เมื่อถูกเร่งรัดมากเข้า พวกกรมการเมืองบางส่วนจึงใช้วิธีจับคนพื้นเมือง คือ กูยหรือเขมรป่าดงนี้ส่งลงมาเป็นส่วยแทน เรียกว่า “คนส่วย” คำว่า “ส่วย” จึงเป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มชนดังกล่าวมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ชาวภูยกตั้งเดิมนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่แถบชายป่า มีวิถีชีวิตผูกพันกับภูตผีและวิญญาณ ในจังหวัดสุรินทร์มีภูยก ๒ กลุ่ม คือ ภูยกมะไฮ (ภูยกทำนา) และภูยกอะจิง (ภูยกเลี้ยงช้าง) ภูยกอะจิง มีจำนวนน้อยและจะตั้งถิ่นฐานหนาแน่นในอำเภอท่าตูม และชุมพลบุรี ส่วนใหญ่เป็นภูยกมะไฮ ซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอสำโรงทาบ ศีขรภูมิ ท่าตูม ชุมพลบุรี สนม จอมพระ และอำเภอเมืองสุรินทร์ ภูยกมะไฮ ที่อำเภอสำโรงทาบและศีขรภูมิ นับถือ ตะกวด ด้วยเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืน เป็นร่างของวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นเจ้าที่และ เป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ที่บ้านตรึม อำเภอศีขรภูมิ มีตะกวดอยู่เป็น จำนวนมากอาศัยอยู่ตามโพรงไม้ และชาวบ้านปฏิบัติต่อตะกวดเหล่านี้ด้วยความ เคารพด้วยเชื่อว่าตะกวดตัวที่ใหญ่ที่สุดเป็นที่สิงสถิตของ “เจ้า” ในปีใดที่หนีหายไป ถือว่าเป็นสัญญาณแห่งภัยพิบัติจะต้องส่งคนตามให้พบและเชิญกลับมาไต่สวนหา สาเหตุและขจัดปัดเป่า ส่วนภูยกอะจิงที่หมู่บ้านช้าง อำเภอท่าตูม ถือว่าช้างเป็นสมาชิก ในครอบครัว จะปฏิบัติต่อช้างเสมือนหนึ่งว่าปฏิบัติต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตในตัวช้าง ภาษาผีประจำเรียกช้างป่าว่า “เทวดา” ช้างบ้านเรียก “อะจิง” ก่อนและหลังการจับ ช้างป่าจะถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด (คะลำ) ทั้งผู้ที่อยู่บ้านและผู้ออกไปจับช้างป่า เพื่อจะได้แคล้วคลาดจากอันตรายต่างๆ และประสพโชคดีในการจับช้าง

การถือปฏิบัติของชาวภูยกทั้งสองกลุ่มนี้ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยเกื้อหนุนให้อยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข ถือว่าเป็นความชาญฉลาดในการตั้งกฎระเบียบทางสังคมของบรรพบุรุษ

พิธีแกลมอ

เป็นพิธีกรรมสำคัญของคนเชื้อสายภูยก คล้ายกับพิธีกรรมโจลมะมีวดของคน เชื้อสายเขมร เกือบทุกตำบลของหมู่บ้านชาวภูยกจะมีแม่มอ แม่ออ ซึ่งเป็นตัวเอกของ พิธีนี้ พิธีแกลมอเป็นการฟ้อนรำประกอบดนตรีที่ทำขึ้นใน ๓ โอกาส คือ โอกาสแรก เพื่อรักษาอาการป่วยและเรียกขวัญคนป่วย ซึ่งเป็นวิธีการรักษาทางจิตใจ สอง เป็นการ เข้าทรงเพื่อเสี่ยงทายปลอบขวัญให้คลายทุกข์ลง สาม เป็นการเข้าทรงเพื่อบูชาครุภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน โดยนิยมเล่นในช่วงเดือนยี่และเดือนสาม (มกราคมและ กุมภาพันธ์) การเล่นมอเล่นออนี้หาดูได้ที่บ้านแตล อำเภอศีขรภูมิ บ้านสำโรง อำเภอ สำโรงทาบ บ้านหนองสมบูรณ์ อำเภอกาบเชิง บ้านตระมูง อำเภอท่าตูม เป็นต้น วิธีเล่นผู้เล่นจะนั่งเป็นวงล้อมบายศรี (บายแสร์ยเถียะ) ทำจากต้นกล้วย ๔ ต้น สูง ประมาณ ๑๕๐ เซนติเมตร ซึ่งอาจมี ๕, ๗ หรือ ๙ ชั้น มีเครื่องบูชาครุ ซึ่งประกอบด้วย ขนมห้าวต้ม ผ้าซิ่น ผ้าสไบ กระจก หวี แป้ง กรวยใบตองห้าหรือแปดกรวย รูป เทียน ไข่ไก่ เหล้า และเงิน ๒๔ บาท เมื่อวิญญาณเข้าร่างทรงก็จะฟ้อนรำ เมื่อเล่นพอสมควร แล้วก็ถึงตอนออกโดยแสดงอาการพนมมือ ตัวสั้นแล้วขมมือทั้งสองข้างสลัดไปมา

หุ่นจำลองพิธีแกลมอ
Model of healing ceremony

พิธีเซ่นศาลปะกำ
San Pakam propitiating ritual

กวยอะจิง : คนเลี้ยงช้าง

จังหวัดสุรินทร์มีเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ช้าง กลุ่มคนเลี้ยงช้างของจังหวัดสุรินทร์ คือ “กวยอะจิง” (กวยเลี้ยงช้าง) ที่มีการจับช้างด้วยวิธีเฉพาะที่เรียกว่า “กูปเทวะด้า” ซึ่งก็คือการคล้องจับช้างด้วยเชือกปะกำ โดยนำช้างต่อเข้าเทียบประชิดข้างป่าแล้วใช้ไม้คั้นจามโยงบ่วงเชือกปะกำคล้องเท้าหลังของช้างป่าไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นลูกช้างเพราะจับง่าย จากนั้นช้างป่าที่จับได้จะผ่านการรับขวัญและฝึกฝนเพื่อใช้งาน

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการคล้องจับช้างป่าของชาวกวยจะไม่สามารถกระทำได้อีกต่อไป แต่ชาวกวยยังมีความผูกพันกับช้างมาก การเลี้ยงช้างถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่รับปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ช้างจึงเปรียบเสมือนตัวแทนแห่งบรรพบุรุษ ซึ่งพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับช้างยังคงได้รับการปฏิบัติจากชาวกวยอะจิง - คนเลี้ยงช้างเสมอมา เช่นในอดีต อาทิ พิธีเช่นศาลปะกำ ประเพณีการบวชนาคช้าง เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์เขมร

เขมร เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองที่สำคัญกลุ่มหนึ่งในบริเวณภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทยและเป็นกลุ่มที่มีบทบาทเด่นชัด ในการควบคุมอิทธิพลทางการเมืองของดินแดนอีสานระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๘ พวกเขมรหรือขอม อาจจะอพยพมาจากทางเหนือของแม่น้ำโขง โดยตามพวกมอญลงมาข้างล่างแต่ไปตั้งหลักแหล่งอยู่ทางทิศตะวันออกในดินแดนที่เป็นประเทศลาวในปัจจุบัน และในที่ราบสูงโคราช รวมทั้งคงมีบางส่วนที่ได้อพยพขึ้นไปตามลำน้ำโขง ตั้งถิ่นฐานปะปนกับกลุ่มดั้งเดิมอื่นๆ

มีหลักฐานว่าในราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ได้ปรากฏการก่อตั้งบ้านเมืองขนาดใหญ่ตามแบบวัฒนธรรมเขมรที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย คือ ที่ชุมชนโบราณบ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

กลุ่มชนชาวเขมรคงได้มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลทางการเมืองและอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) อยู่เป็นระยะ โดยเฉพาะในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๘ ซึ่งเป็นช่วงที่อิทธิพลทั้งทางการเมืองและวัฒนธรรมเขมรได้แพร่เข้าสู่บริเวณอีสานตอนล่างอย่างมาก และมีการก่อสร้างศาสนสถานขึ้นเป็นจำนวนมาก และน่าจะเป็นช่วงสำคัญช่วงหนึ่งที่มีการอพยพของชาวเขมรจากประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะช่างฝีมือและแรงงานเขมรเข้าสู่ประเทศไทย ชาวเขมรเหล่านี้คงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณเดียวกันกับที่กลุ่มกวยอาศัยอยู่ในเขตป่าดงทั่วไปในสมัยนั้น

อันเป็นที่มาของคำว่า “หัวเมืองเขมรป่าดง” นอกจากนี้ ในสมัยกรุงธนบุรีได้มีการทำสงครามแผ่ขยายอาณาเขต หัวเมืองเขมรหลายเมืองตกเป็นเมืองขึ้นของไทย และมีการอพยพครอบครัวของชาวเขมรเข้ามาตั้งบ้านเรือนโดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังพบประชากรกลุ่มชาติพันธุ์เขมรอาศัยอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์และศรีสะเกษ ในบางอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และบางเขตของภาคตะวันออก คือ ในบางอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด สระแก้ว และฉะเชิงเทรา

ชาวเขมรถิ่นไทยโดยมากอยู่ในชนบท มีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เมื่อว่างจากการทำไร่ไถนา ก็จะเดินทางไปทำงานในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ เมื่อถึงฤดูเพาะปลูกก็จะเดินทางกลับมาประกอบอาชีพหลักของตน ซึ่งเป็นเช่นนี้อยู่เรื่อยไป คล้ายกับคนไทยในชนบททั่วไป

ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรในจังหวัดสุรินทร์มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และยังคงได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด การตาย ประเพณีการแต่งงาน พิธีกรรมแซนโดนตา พิธีกรรมโจลมะมีวด ตลอดจนจนถึงการแสดงพื้นบ้านต่างๆ เช่น เรือมอันเร (รำสาก) เรือมอายัย เป็นต้น

พิธีแต่งงาน (การ์แซน)

การแต่งงานของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรจังหวัดสุรินทร์ หรือเรียกตามภาษาถิ่นว่า “การ์แซน” การ์ หมายถึง งาน ส่วนคำว่า แซน หมายถึง การเช่น ประเพณีแต่งงานของคนที่พูดภาษาเขมรในจังหวัดสุรินทร์ค่อนข้างแตกต่างไปจากประเพณีของชาวไทยในภูมิภาคอื่น มีขั้นตอนพิธีการค่อนข้างมาก เริ่มที่เมื่อหนุ่มสาวรู้จักชอบพอกันและผู้ใหญ่เห็นว่าเหมาะสมก็จะมีการสู่ขอ หรือภาษาถิ่นเรียก “ซูร์” ตามประเพณีโบราณ ฝ่ายชายจะจัดผู้ใหญ่ที่เป็นที่นับถือของคนทั่วไปพร้อมหมากพลู ๕ คำ เหล้า ๑ ขวด เทียน ๑ คู่ ไปทาบทามฝ่ายหญิง เมื่อผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงตกลงรับหมั้นก็จะเรียกเงิน ทอง ตามแต่จะตกลงกันโดยดูจากฐานะทางครอบครัว จากนั้นก็หาฤกษ์ยามเพื่อประกอบพิธีแต่งงาน เมื่อได้ฤกษ์ยามแล้วฝ่ายหญิงจะต้องเตรียมที่นอน หมอน ผ้าห่ม ผ้าสไบ เพื่อเป็นของไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายในวันแต่งงาน ฝ่ายชายก็จะเตรียมสินสอดทองหมั้น และข้าวของต่างๆ ที่ฝ่ายหญิงเรียกร้อง

ในวันสุกดิบก่อนวันแต่งงาน ๑ วัน ฝ่ายชายจะต้องจัดอาหารพร้อมเครื่องประกอบอาหารนำไปมอบให้ตามที่ฝ่ายหญิงเรียกร้องไว้ ทั้งนี้ถือเป็นการตรวจสอบความพร้อมในการเตรียมงานและสถานที่ของฝ่ายหญิงที่จะประกอบพิธีในวันรุ่งขึ้น

หุ่นจำลองพิธีการแซน (พิธีแต่งงาน)

Model of wedding ceremony

ฝ่ายหญิงก็จะจัดอาหาร เครื่องดื่ม สุรา ต้อนรับ มีการไฮบจรุก คือการกินเนื้อหมู ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของการแต่งงานของคนทีพูดภาษาเขมรในจังหวัดสุรินทร์

ในวันแต่งงาน ขบวนขันหมากของฝ่ายชายจะประกอบไปด้วย พานหมากพลู ๕ คำ ขันหมาก (กันสลา) ถาดหัวหมู ๑ หัว ขา ๔ ขา หาง ๑ หาง ตับ (๑ ถาด) ถาดขนม เช่น ขนมนางเล็ด ขนมฝักบัว ข้าวต้ม เครื่องสำหรับประกอบอาหาร เช่น ฝักต่างๆ หอม กระเทียม ข่า ตะไคร้ เส้นก๋วยเตี๋ยว วุ้นเส้น ยาสูบ โดยทุกอย่างจัดเป็นคู่ และยังมีเปิดตัวผู้ตัวเมีย ๑ คู่ โกว้ตัวผู้ตัวเมีย ๑ คู่ เต่า ๑ ตัว (ใส่ในขันทาแบ่งขม้น) ต้นกล้วย อ้อย มีดนตรีกันตรึมนำขบวน เจ้าบ่าวจะแต่งตัวด้วยเสื้อเชิ้ตสีขาวแขนยาว หรือสั้นก็ได้ นุ่งโสร่งหรือกางเกงขายาวสีสุภาพ มีสไบหรือผ้าขาวม้าไหมพื้นเมือง พาดบ่า มีเพื่อนเจ้าบ่าวกางร่มให้

เมื่อมาใกล้บ้านเจ้าสาวขบวนก็จะพักรอฤกษ์ยาม ญาติมิตร ยั้งที่พักรอกบ้าน ที่จัดไว้ให้ จากนั้นญาติฝ่ายหญิงจะออกมาเปิดทางและต้อนรับ เจ้าสาวจะแต่งกายด้วยเสื้อสีขาวหรือสีชมพู (นิยมใช้ผ้าลูกไม้แขนยาว) นุ่งผ้าถุงไหม ไส้ต่อเชิงปะโบร์ มีผ้าสไบไหมยกดอก (ฉลุเล็ก) พาดบ่า

สถานที่ทำพิธีนิยมจัดไว้บนบ้านเจ้าสาว โดยปูเสื่อ พร้อมที่นอน (ฟูก) ปูด้วยผ้าขาวสะอาด หมอน ๑ ใบ บนหมอนจะวางเต้าปูนและมีตสนาก ซึ่งผูกเครื่องเช่นไหว้ไว้ เรียกว่า “ปะตีवल” ซึ่งประกอบด้วย ขนมหักบัว ข้าวต้ม กล้วยสุก ไก่ต้มสุกทั้งตัว ๑ ตัว พร้อมเครื่องในทุกอย่างเว้นไส้ น้ำหวาน น้ำมะพร้าว ใส่ขวดเล็กๆ ไว้อย่างละ ๑ ขวด (บางแห่งใช้เหล้าด้วย) ด้านใต้ปะตีवल มีกระเชอ (กันเชอ) ใส่ข้าวเปลือกสำหรับทำพันธุ์ไว้ให้เต็ม เสียบขวานตาก “เต็ง” วางไข่ไก่ดิบบนขวานตาก ๑ ฟอง พร้อมจัด “สลาเอิร” ซึ่งทำจากต้นกล้วยขนาดประมาณข้อมือ สูง ๓ - ๔ นิ้ว ๒ ชั้น ปักรูป ๑ ดอก หมากเสียบกับไผ่ ๑ ที่ ใบมะพร้าวตัดแบบหางปลา ปักรอบๆ ต้นกล้วย ต้นละ ๓ ใบ และจัดชั้น ๕ วางบนกระเชอข้าวเปลือก

ก่อนขึ้นบ้านฝ่ายหญิงจะวางเท้าขวาบนหินลับมีดที่ใช้ใบตองกล้วยปิดไว้ ฝ่ายชายจะวางเท้าซ้ายบนเท้าฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงจะตักน้ำล้างเท้าฝ่ายชาย จากนั้นทั้งสองจะขึ้นเรือน ไปนั่งยังที่จัดเตรียมไว้ โดยนั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก เข้าหาเสาบ้าน (อาจารย์) หรือครู จะนำสวดชุมนุมเทวดา พร้อมเรียกขวัญให้คู่บ่าวสาว ในขณะที่ทำพิธีฝ่ายหญิงวางมือซ้ายคว่ำลงบนเต้าปูน มีตสนาก ที่วางอยู่บนหมอน ฝ่ายชายวางมือซ้ายคว่ำลงทับมือขวาฝ่ายหญิง เมื่อเสร็จพิธีอาจารย์จะให้พร เรียกขวัญ ทุกคนจะช่วยกันร้องเรียกขวัญ (เฮาปลึง) เข้ามาสู่คู่บ่าวสาว อาจารย์จะผูกข้อมือ คู่บ่าวสาว พร้อมญาติมิตรผูกแขนบ้างก็มีเงินมีทองผูกให้คู่เป็นขวัญถุง จากนั้นอาจารย์จะลุกขึ้นยืนเสียงท่ายโดยการเช่นสรวงเทวดาบนปะตีवल หยิบขวดน้ำหวาน น้ำมะพร้าว หรือบางแห่งใช้เหล้า อาจารย์จะรดน้ำมนต์ให้คู่บ่าวสาวเสร็จแล้ว คู่บ่าวสาวจะยกพานขันหมากมอบให้อาจารย์เพื่อเป็นการบูชาครู เจ้าสาวจะนำผ้าไหม ที่นอน หมอน หรือเหล้า ไหว้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชาย ญาติฝ่ายชายที่รับไหว้จะมอบเงินให้ จากนั้นเจ้าสาวจะนำชุดมาให้เจ้าบ่าวเปลี่ยน และป้อนอาหารโดยเจ้าสาวจะป้อนให้เจ้าบ่าวก่อน เสร็จแล้วก็ลงไปพบญาติมิตร แยกหรือที่มาร่วมงาน เลี้ยงอาหาร เครื่องดื่มกันอย่างอิมหน้าสำราญ เป็นอันเสร็จพิธี

กลุ่มชาติพันธุ์ลาว

ชาวไทย - ลาวที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งลำน้ำโขงได้มีการติดต่อไปมาหาสู่กันมาเป็นเวลานานแล้ว ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ในรัชสมัยของพระเจ้าศรีสมุทรพุทธางกูร แห่งนครจำปาศักดิ์ ได้ส่งขุนนางมาปกครองบ้านเมืองต่างๆ ในจำนวนนี้รวมถึงเมืองศรีนครเตา ปัจจุบันคือ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

นอกจากนี้ยังพบจารึกอักษรธรรม ภาษาลาว มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ที่
ปราสาทศิขรภูมิ กล่าวถึงกลุ่มพระเถระผู้ใหญ่และท้าวพระยาที่ร่วมกันบูรณะปราสาท
แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าว คงมีชาวลาวอาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์มากพอสมควร

ชาวลาวเหล่านี้เดิมคงเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตอนเหนือของกลุ่มแม่น้ำมูลก่อน
ต่อมาจึงค่อยๆ ขยับขยายลงมาทางใต้ของจังหวัดสุรินทร์ ราว พ.ศ. ๒๔๖๕ เมื่อมีการ
เดินรถไฟถึงจังหวัดสุรินทร์ รัฐบาลมุ่งส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรให้มีการ
ผลิตเพื่อขาย ชาวบ้านมีการผลิตข้าวเพิ่มขึ้น พ่อค้าจากนครราชสีมาเข้ามารับซื้อข้าว
ริมทางรถไฟโดยมีการสร้างยุ้งฉาง ตั้งโรงสีแปรสภาพข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร
เพื่อบรรทุกทางรถไฟไปขายที่กรุงเทพฯ สาเหตุนี้เองทำให้ชาวลาวที่ต้องการผลิตข้าว
เพื่อกินและขายพากันอพยพไปหาที่ทำกินใหม่ ตั้งแต่บริเวณเส้นทางรถไฟไปจนถึง
บริเวณทิวเขาพนมดงรัก มีการตั้งหมู่บ้านใหม่ทำการประกอบอาชีพทำการเกษตร
ทำนาเป็นหลัก บางหมู่บ้านชาวลาวเข้าไปอยู่ร่วมกับชาวกูย เขมร ทำการซื้อที่ดิน
ทำการผลิต และมีการบุกเบิกที่ทำกินใหม่ ที่สำคัญอย่างมากคือการนำเอาวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ผสมผสานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนทาง
วัฒนธรรมกลายเป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้น วัฒนธรรมประเพณี
ที่โดดเด่นของกลุ่มชาวลาวซึ่งชาวกูยรับไว้และถือปฏิบัติตาม ได้แก่ ประเพณีจัดงาน
บุญบั้งไฟ การพูดภาษาลาวเมื่ออยู่ร่วมกับกลุ่มชาวลาว ตลอดทั้งประเพณีด้านศาสนา
การแต่งกาย อาหาร และความเชื่อเรื่องผีฟ้า ผีแถน เป็นต้น

ประเพณีความเชื่อที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งยังคงมี
การปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณี
บายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ

ชาวไทย - ลาว เชื่อว่าชีวิตจะได้รับผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขวัญ
และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคนคนนั้น หรือครอบครัวก็ขึ้นอยู่กับขวัญ
เช่นกัน ดังนั้น จึงจัดให้มีพิธีสู่ขวัญในโอกาสต่างๆ อาทิ สู่ขวัญเด็กเกิดใหม่ สู่ขวัญนาค
สู่ขวัญแต่งงาน สู่ขวัญต้อนรับผู้มาเยือน สู่ขวัญข้าว เป็นต้น

การสู่ขวัญ มี ๒ แบบ คือ “สู่ขวัญน้อย” ทำเป็นการภายใน คนในครอบครัว เพื่อน
สนิท ไม่เชิญแขก “สู่ขวัญใหญ่” เป็นพิธีใหญ่เชิญแขกมาก ในพิธีสู่ขวัญจะประกอบด้วย
ขันบายศรี ภายในมีเครื่องประกอบพาขวัญ คือ เทียน ๑ เล่ม ข้าวเหนียว ๑ ปั้น ไข่ต้ม
๑ ฟอง ข้าวต้ม ๑ มัด กล้วยน้ำหวาน ข้าวคั่วของเจ้าของพาขวัญ เหล้าขาวเปิดขวด
แล้ว ด้ายผูกแขน หมอสูดจะเป็นผู้ประกอบพิธีให้ โดยผู้เข้าพิธีจะนั่งล้อมพาขวัญไว้ทำ
พิธีสู่ขวัญแล้วจะผูกข้อมือให้เจ้าของพาขวัญด้วยด้ายที่เตรียมไว้

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นในจังหวัดสุรินทร์นั้นมีมากมาย ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ประดิษฐ์คิดค้นมาด้วยภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้าน มีความสวยงามและเหมาะสมกับชีวิตของชาวบ้านหลายเผ่าพันธุ์ที่อยู่อาศัยในจังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบันงานศิลปหัตถกรรมที่ยังคงได้รับการสืบสานและถือเป็นเอกลักษณ์เป็นมรดกดีเด่นของจังหวัดสุรินทร์ เห็นจะได้แก่ ผ้าไหมและเครื่องประดับเงิน

ผ้าไหมสุรินทร์

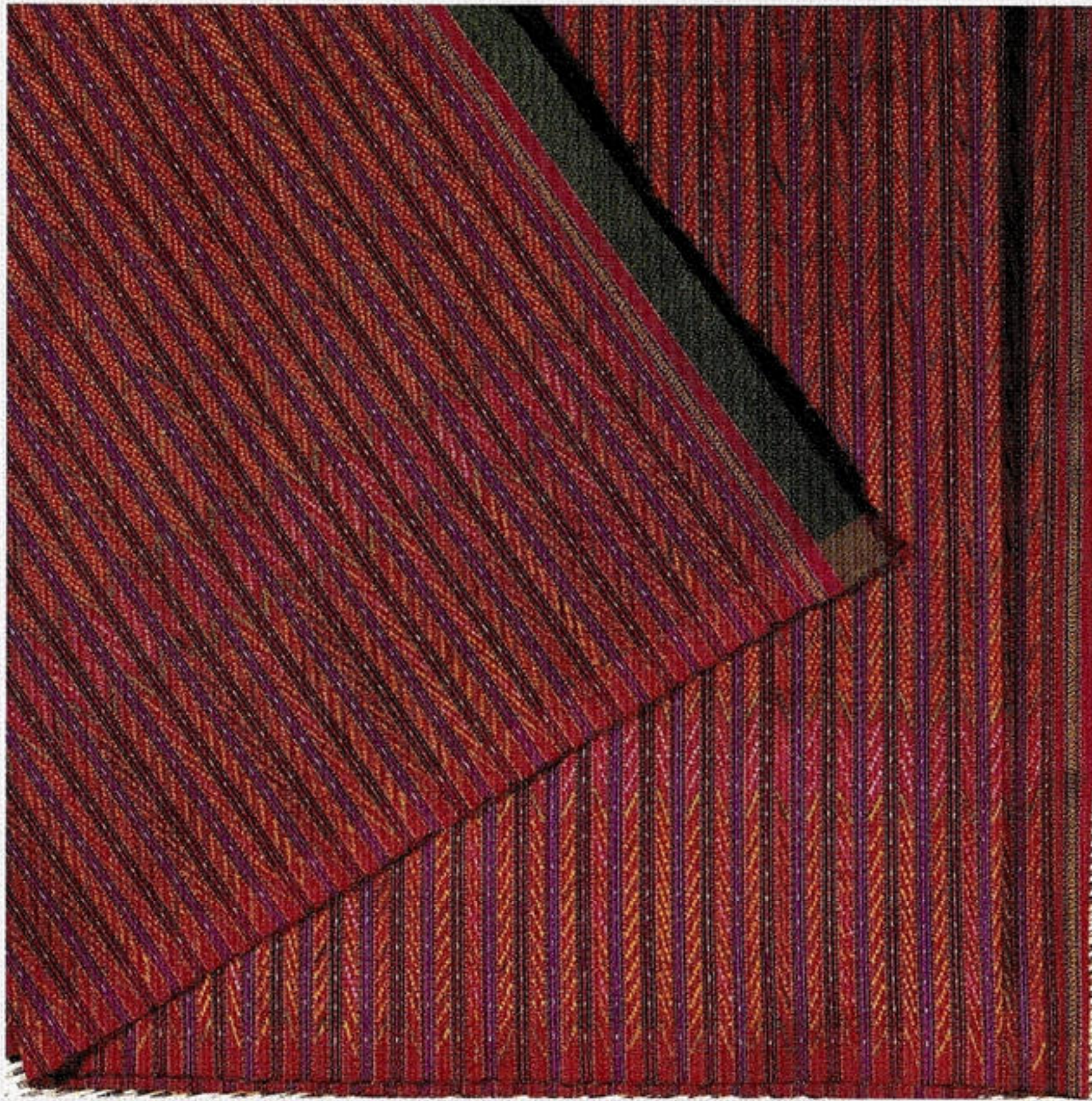
ผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์มีการผลิตมานานแล้วและยังคงรักษารูปแบบ สี สัน ลวดลาย ความประณีตบรรจงรวมถึงเทคนิคการทอแบบโบราณอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้ได้ตราบจนถึงปัจจุบัน คนชาติพันธุ์เขมร ลาว และกวย ในจังหวัดสุรินทร์ ล้วนสืบสานงานทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีทั้งความแตกต่างกันด้านเทคนิคการทอ ลวดลาย การให้สี การย้อมสีและวัตถุดิบที่ใช้ ในขณะเดียวกันก็มีการถ่ายทอดลวดลาย กรรมวิธีการผลิตซึ่งกันและกันเสมอ แต่ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรมีเอกลักษณ์เด่นชัดที่สุด มีความกลมกลืนกันของลวดลายและสี สัน สีย้อมนั้นนิยมใช้สีธรรมชาติที่ได้จากพืชหลายชนิด รวมถึงผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ทำให้ผ้าไหมที่ผลิตออกมามีสีเย็นตาไม่ฉูดฉาด

กระบวนการผลิตผ้าไหมนั้น เริ่มต้นจากการปลูกต้นหม่อน การเลี้ยงตัวไหม สาวไหม ออกแบบลวดลาย การย้อมสี แล้วจึงนำมาทอเป็นผืนผ้า ในแต่ละขั้นตอน ล้วนต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ความชำนาญและมีใจรักของช่างทอ

ผ้าพื้นเมืองสุรินทร์

ในจังหวัดสุรินทร์มีการทอผ้ามากมายหลายแบบ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ผ้านุ่งหญิง และผ้านุ่งชาย
๒. ผ้าสไบ และผ้าขาวม้า
๓. เชิงผ้านุ่ง

ผ้าโฮล
Pha Whol

ผ้ามัดหมี่ลายพระตะบอง
Mut Mee Phra Ta Bong designs

ผ้าสมอ
Pha Smor

ผ้าอัมปรม
Pha Umprom

ผ้าถุงหญิง และผ้าถุงชาย ผ้าชนิดนี้นิยมทอมากที่สุด มีหลายสี หลากลวดลาย และส่วนใหญ่จะเป็นผ้าถุงผู้หญิง อาทิ

ผ้าโฮล เป็นลวดลายต้นแบบดั้งเดิมของชาวสุรินทร์เชื้อสายเขมรก็ว่าได้ มีทั้งผ้าโฮลที่เป็นผ้าถุงของผู้หญิง (ซมปีวดโฮล) ซึ่งเป็นผ้าลายมัดหมี่ทางขวางสลับกับลายริ้วเฉียง และผ้าโฮลสำหรับผู้ชาย (โฮลเปราะเอ) ซึ่งจะคล้ายผ้าโฮลของผู้หญิง แต่ไม่มีลายริ้วเฉียงคั่น

ผ้าสมอ เป็นผ้าลายตารางสีเหลี่ยมเล็กๆ ประกอบด้วยสีดำ เหลืองทอง เขียวขี้ม้า และแดงเข้ม ผ้าถุงลายนี้ทอโดยไม่มัดหมี่ ส่วนใหญ่คนสูงอายุนิยมนุ่งอยู่กับบ้าน

ผ้าอันลุษิม เป็นผ้าถุงมีลายตามขวางบนพื้นสีต่างๆ เช่น สีเหลืองทอง เขียวแดง และขาว เป็นต้น แต่บางผืนอาจใช้สีม่วงแทนสีขาว ผ้าถุงลายนี้ไหมเส้นพุ่งจะใช้ควบสองสี

ผ้าอัมปรม เป็นผ้าลายตารางสีเหลี่ยม มีการมัดย้อมเส้นไหมให้เป็นจุดประสีขาวเด่นจากพื้นสีแดงในตารางสีเหลี่ยมเล็กๆ โดยมัดย้อมทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่ง

ผ้าระเบิก เป็นผ้าถุงพื้นเมืองประเภทยกดอกลายตารางสีเหลี่ยมที่ใช้ไหมเส้นพุ่งและเส้นยืนสีเดียวกัน

ผ้าไสร่งเสรี เป็นผ้าถุงผู้หญิงลายตารางสีเหลี่ยมบนพื้นไหมควบ

ผ้าไสร่งชาย เป็นผ้าลายตารางใหญ่สีแดงสลับเขียว มีริ้วตัดตรงกลางตลอดทั้งผืน ทอด้วยการควบเส้นไหมสองสีเข้าด้วยกัน

ผ้ากะนิว หรือผ้าไหมหางกระรอก เป็นผ้าสีพื้น การทอนิยมใช้ไหมสองสีมาควบกัน (กะนิว) แล้วนำไปทอเป็นผืนผ้า ลักษณะของผ้ากะนิวนี้จะมีผิวสัมผัสมันระยิบระยับ เมื่อนำไปส่องแดดจะแยกสีได้ชัดเจน

ผ้าสไบ และผ้าขาวม้า

ผ้าสไบหญิง (ฉะนุดเล็ก) เป็นผ้าสีพื้นใช้เทคนิคการทอแบบยกดอกชาวเขมรนิยมสีขาว ใช้หมี่เป็นสไบทั้งซ้ายทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ชาวภูยกนิยมนีดำ เรียกว่า ผ้าแก็บ และชาวไทยลาวเรียกผ้าลักษณะนี้ว่า “ผ้าเหยียบบ”

ผ้าขาวม้า เป็นผ้าลายทางยาวมีเชิงผ้าเรียกว่า “เถือะเจีย” ใช้สำหรับผู้ชาย คาดเอว และพาดไหล่

เชิงผ้าถุง เชิงผ้านี้จะเป็นผ้าฝืนแคบๆ เก็บขิดลวดลายสวยงามไว้ต่อกับผ้าถุง มีการทอทั้งชาวไทยเขมร และไทยกวย

เชิงผ้าถุงของชาวไทยเขมร เป็นผ้ามัดหมี่ทอด้วยฟืมเล็กๆ เรียกว่า “ปะโบร์” สมัยก่อนนิยมมัดหมี่เป็นลายสิมหรือตีนควาย ต่อมานิยมทอเป็นผืนผ้าที่มีเชิงผ้าถุงไปพร้อมๆ กันเลยไม่ต้องมีเชิงมาเย็บติดในภายหลังและผ้าชนิดนี้เรียกว่า “โฮลปะโบร์”

เชิงผ้าถุงของชาวกวย ผ้าถุงของสตรีชาวกวยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ หัวซิ่น (อัมเปิล) ตัวซิ่นนิยมไหมควบหรือเรียกว่า “หะจิกระวี” และตีนซิ่น (ยิงเก็บหรือกะบูล) หัวซิ่นจะเป็นผ้าไหมสีแดง กว้างประมาณ ๑๐ นิ้ว ขิดลายด้วยไหมสีขาว แดง เหลือง ดำ สลับสีสลับลายคั่นกันเป็นระยะๆ ตีนซิ่นเป็นผ้าไหมลายทางยาว ประกอบด้วยไหมสีขาว ดำ แดง ตามลำดับ สีดำจะกว้างกว่าสีแดงและสีขาว เมื่อนำมาต่อกับผ้าถุงจะเป็นลายพาดขวางและใช้ด้านสีขาวต่อเข้ากับตัวซิ่น

เครื่องมือทอผ้า

ในการผลิตผ้าพื้นเมืองมีเครื่องมือที่เป็นองค์ประกอบหลายอย่างในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่อุปกรณ์การเลี้ยงตัวอ่อนไหม หม้อต้มและสาวไหม อุปกรณ์เตรียมเส้นใย เช่น อัก ระวียง ระหัด อันตวง ฯลฯ หนุ่มชาวเขมรสมัยก่อนจะเป็นผู้ทำเครื่องมือทอให้กับหญิงสาวที่ตนรัก มีการแกะสลักลวดลายไว้อย่างสวยงาม

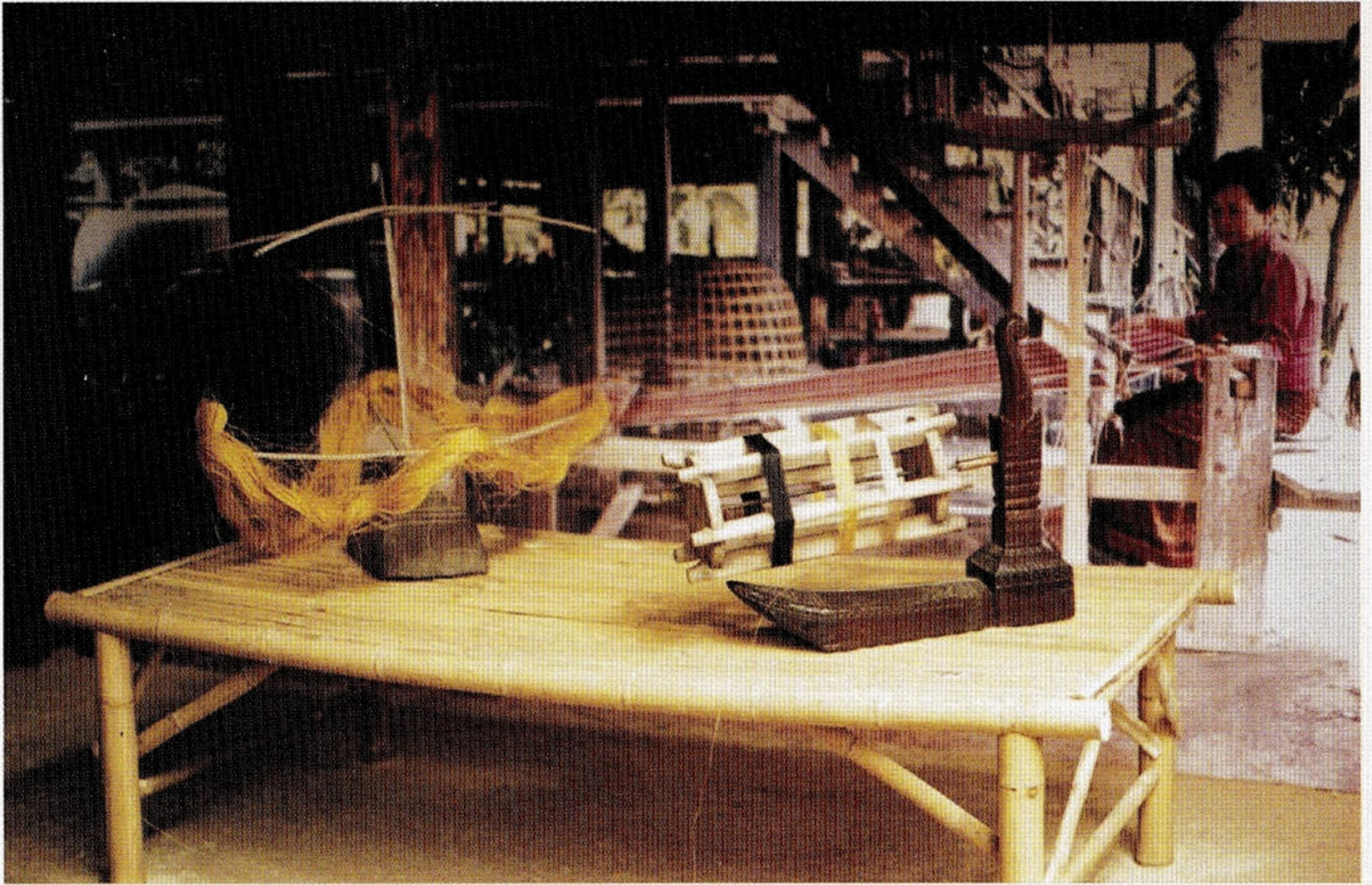
ที่ทอผ้าเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งส่วนมากจะประกอบด้วย ส่วนต่างๆ ที่สามารถผลิตขึ้นได้โดยง่ายและใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ที่ทอผ้าพื้นเมืองโดยทั่วไปจะประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

ก่ เป็นโครงสร้างหลักเครื่องมือที่ใช้ทอ มีขนาดตั้งแต่ ๖ ถึง ๑๒ ตารางเมตร โครงก่ประกอบด้วยเสา ๔ เสา มีราวหูกทั้ง ๔ ต้น ก่ของชาวไทยเขมรนิยมวางไว้ใต้ถุนเรือนและฝังเสากับพื้นดินแบบถาวร

ฟืม คือส่วนที่ใช้กระทบให้ด้ายที่ทอเข้ากันแน่น มีลักษณะเป็นแผ่นซึ่งรวมเอาไม้เล็กๆ ถี่ๆ เข้ากันไว้เป็นช่องระหว่างช่องเหล่านี้ใช้สำหรับสอดด้ายยืนทั้งหมด

เขาหูก คือส่วนที่ใช้สอดด้ายเป็นเส้นยืน สำหรับแยกเส้นยืนออกเป็น ๒ ส่วน เพื่อที่จะพุ่งกระสวยเข้าหากันได้สะดวก

ไม้แกนม้วนผ้า คือไม้ที่ใช้ม้วนผ้าที่ทอแล้ว ไม้แกนม้วนผ้านี้จะเหลาเป็นเหลี่ยม เพื่อที่จะยัดผ้าที่ม้วนเก็บไว้ไม่ให้ลื่น

เครื่องมือทอผ้า
Weaving Tools

การแต่งกายแบบพื้นเมืองของชาวสุรินทร์
Traditional Surin Dress

ผ้ง เป็นไม้ที่ใช้สำหรับค่าความกว้างของผ้าให้พอดีกับฟืมเพื่อให้สะดวกในการทอ

ไม้เหยียบหรือคานเหยียบ คือไม้ไผ่ ๒ อันที่ผูกเชือกเชื่อมโยงกับเขาหูกหรือตะกอล เพื่อใช้สำหรับเหยียบดึงเขาหูกทั้ง ๒ อัน ให้เส้นไหมขึ้นขึ้นลงสลับกัน

คานแขวน เป็นไม้ห้อยอยู่กับคานของกี่ ใช้แขวนเชือกที่มาจากเขาหรือตะกอล เพื่อให้เขาหรือตะกอลตั้งอยู่ตลอดเวลา

กระสวย คือไม้ที่เป็นรูปรียาวตรงปลายทั้งสองด้าน กว้างตรงกลาง มีช่องสำหรับใส่หลอดด้าย ใช้สำหรับพุ่งหลอดไปในระหว่างช่วงการทอผ้า

หลอดด้ายพุ่ง คือหลอดไม้ไผ่ที่บรรจุด้ายจนเต็มอยู่ภายในกระสวย ใช้เป็นด้ายพุ่ง

เครื่องเงินสุรินทร์

การประดิษฐ์เครื่องประดับเงินของชาวสุรินทร์ที่เรียกว่า “ประเก้อม” เป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นงานอุตสาหกรรมในครัวเรือน หมู่บ้านที่ยังมีการผลิตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้แก่ บ้านโชค ตำบลเขวาสินรินทร์ การผลิตเครื่องประดับเงินเป็นความรู้ความสามารถ แนวคิดของคนในท้องถิ่นที่มีการดัดแปลงพัฒนารูปทรง ลวดลายจากธรรมชาติรอบตัว

รูปทรงของประเก้อม

ประเก้อมที่ผลิตกันอยู่ในปัจจุบันมีมากมายหลายรูปทรง อาทิ รูปทรงตบปาก เหลี่ยมเพชร ตะโพน กระบอก มะเฟือง ถุงเงิน กรวย ไช้แมงมุม น้ำเต้า แมงดา เป็นต้น

ลวดลายของประเก้อม

เครื่องประดับเงินของจังหวัดสุรินทร์จะเน้นลวดลายที่มีความอ่อนช้อย มีความคมชัดของเส้น มีความละเอียดอ่อน มีมิติ มีความกลมเกลียวกับธรรมชาติ ได้แก่ ลายตาราง กลีบบัว ดอกพิกุล ดอกจันทร์ พระอาทิตย์ ดอกทานตะวัน เป็นต้น

ขั้นตอนการผลิตเครื่องเงิน

การผลิตเครื่องประดับเงินเริ่มจากการนำเงินมาหลอมในเข้าหลอม แล้วนำมาเทและรีดให้เป็นแผ่นให้บางและได้ขนาดตามต้องการ จากนั้นนำมาม้วนให้กลมด้วยหลอดไม้ไผ่เชื่อมรอยต่อด้วยน้ำยาประสานและความร้อน นำเงินที่ม้วนกลมมาตีขึ้นรูปตามต้องการด้วยแท่นรองตี (คชเวีย) และค้อนเขาควาย ในขั้นตอนนี้ต้องทำ

สร้อยประเก้อม
Prakuam Necklace

ตุ้มหู (ตะเกา) ผลิตจากเงิน
Ear Pendants

ในขณะที่ยังร้อนอยู่ เมื่อได้รูปร่างตามต้องการก็จะใส่ขอบหรือมัดปากด้วยเส้นเงิน จากนั้นนำลูกประเก้อมไปเชื่อมด้วยน้ำยาประสานและความร้อนอีกครั้งและนำไปขัดขาว ด้วยการแช่เม็ดประเก้อมด้วยน้ำผสมสารส้มและเกลือประมาณ ๑๕ นาที จากนั้นอัดด้วยชั้นเพื่อให้ลูกประเก้อมคงรูปอยู่ตัว เจาะรู แล้วนำไปแกะลวดลาย ขั้นตอนสุดท้ายคือการขัดขาวและชุบเคลือบ และนอกจากนี้ยังมีการรมดำเพื่อให้ลวดลายเด่นชัดสวยงามขึ้น เม็ดประเก้อมที่ผลิตออกมาจะนำมาเรียงร้อยเป็นเครื่องประดับ หลากหลายเช่น สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ตุ้มหู เข็มขัด ฯลฯ จากลูกประเก้อมราคาไม่ถึงเม็ดละ ๑๐ บาท เมื่อเรียงร้อยเป็นเครื่องประดับแล้วแต่ละชิ้นก็มีราคาสูงขึ้น ซึ่งมากน้อยก็แล้วแต่จำนวนเม็ดประเก้อมที่ร้อยเรียงกันอยู่

ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

ศิลปะการแสดงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์สร้างสรรค์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นด้วยความงามตามอุดมคติ บางครั้งเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง บางครั้งเพื่อตอบสนองความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ก็เช่นเดียวกัน ได้มีการสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงของตนเองที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะ เพลงพื้นบ้าน ดนตรีและการละเล่น โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่พูดภาษาเขมรจะมีความโดดเด่นที่สุด ส่วนกลุ่มคนที่พูดภาษากลางมีศิลปะการแสดงที่คล้ายกับชาวอีสานทั่วไป ในขณะที่กลุ่มคนที่พูดภาษาญมมีศิลปะการแสดงที่เป็นพิธีกรรม และการปฏิบัติเกี่ยวกับการคล้องช้างเท่านั้น จึงอาจถือได้ว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านสุรินทร์ก็คือ เพลง ดนตรี และการละเล่นพื้นบ้านของกลุ่มคนที่พูดภาษาเขมรนั่นเอง ได้แก่

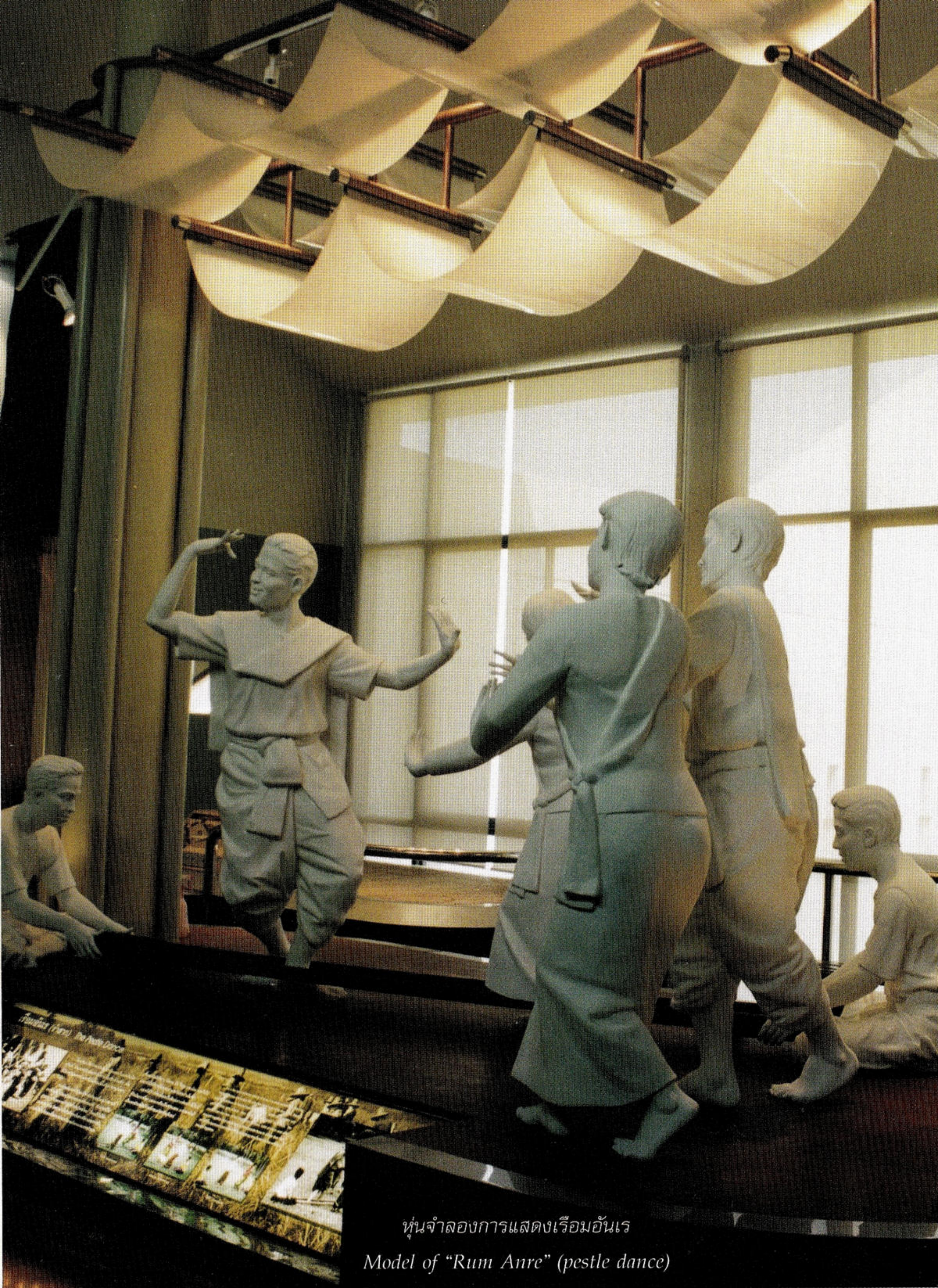
นาฏศิลป์

ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากที่สุด คือ ศิลปะการรำรำ ได้แก่ เรือมอันเร หรือ รูดอันเร (รำสาก) เรือมจะกรับ (รำกรับ) เรือมกระโน้มตึงตึง (รำตึกแตนตำข้าว) และเรือมอายัย

เรือมอันเร (รำสาก)

เป็นการละเล่นของชาวไทยเขมรในแถบจังหวัดสุรินทร์ นิยมเล่นกันในเดือนห้า หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงและเป็นการผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย

การเรือมอันเรมิผู้เล่นชาย - หญิงไม่จำกัดจำนวนขึ้นอยู่กับสถานที่ การแต่งกายนิยมแต่งกายด้วยผ้าไหมพื้นเมือง หญิงนุ่งผ้าไหมลายโฮล สวมเสื้อแขนกระบอก ใส่เครื่องประดับเงิน มีสไบคาดเฉียงรวบชายไว้ด้านข้าง ชายนุ่งโจงกระเบน เสื้อคอกลม ผ้าขาวม้าพาดบ่าทั้งชายสองข้างไปด้านหลัง การฟ้อนรำแต่เดิมมีเพียง ๓ จังหวะ คือ จิงปี่ จิงมุย และมลบโดง ต่อมาจึงได้มีการพัฒนาทำรำ และจังหวะดนตรีประกอบการรำเพิ่มขึ้น เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการเรือมอันเร ได้แก่ ซอ กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ และกรับ อุปกรณ์สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ สาก หรือไม้แก่นยาวประมาณ ๖ ศอก ๑ คู่ ไม้เนื้อแข็งใช้รองสาก ยาวประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ๑ คู่

หุ่นจำลองการแสดงเรียมอันเร
Model of "Rum Anre" (pestle dance)

เรือมอ้ายย

เรือมอ้ายย คือ การร้องโต้กลอนเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาว เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีมานานแล้วนิยมเล่นในงานเทศกาลรื่นเริงต่างๆ ไม่มีแบบแผนการเล่นตายตัว เพียงแต่ต้องขับร้องและพ้อนรำให้เข้ากับจังหวะดนตรี การแต่งกายของผู้รำหญิงจะนุ่งผ้าไหมพื้นบ้าน สวมเสื้อแขนกระบอก ห่มสไบเฉียงรวบปลายไว้ด้านข้าง ทัดดอกไม้ใส่เครื่องประดับเงิน ชายนุ่งโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้น ใช้ผ้าขาวม้าไหม คาดเอว เครื่องดนตรีประกอบด้วยกลอง ปี่อ้อ ซอด้วง ฉิ่ง ฉาบ กรับ บรรเลงเพลงที่มีจังหวะเร้าใจ สนุกสนาน

เรือมกะโน้บติงต็อง

กะโน้บติงต็อง หมายถึง ตึกแตนตำข้าว การเรือมกะโน้บติงต็องเป็นการละเล่นที่เลียนแบบลีลาท่าทางการเคลื่อนไหวของตึกแตนตำข้าว ในจังหวะเพลงที่สนุกสนานเร้าใจ การแต่งกายจะแต่งสีเขี้ยว มีปีก หาง เหมือนตึกแตน เครื่องดนตรีที่บรรเลงประกอบการละเล่น คือ โทณ ปี่ใน ซออู้ ตะโพน ฉิ่ง กรับ การร้องเพลงประกอบ อาจจะมีผู้ร้องโดยเฉพาะหรือผู้รำร้องเองก็ได้

สังคีตศิลป์

สังคีตศิลป์ ได้แก่ เจริง หรือ จำเริญ คือ การขับหรือออกเสียงเป็นทำนองแบบการอ่านทำนองเสนาะโดยใช้กลอนสดคล้ายกับการขับเสภาของภาคกลาง การเจริญมียู่ด้วยกันหลายประเภท เช่น เจริงจรวงเป็นการเจริญประกอบเสียงปี่ เจริงตรัวเป็นการเจริญประกอบเสียงซอ เจริงกันตรึมเป็นการเจริญประกอบเสียงกลอง เจริงเบรินเป็นการเจริญประกอบเสียงแคน เป็นต้น

ดุริยางคศิลป์

ดุริยางคศิลป์ คือ ศิลปะการแสดงดนตรี ได้แก่ กันตรึม และมโหรีพื้นบ้าน บรรเลงงานมงคลทั่วไป ส่วนตุ้มโหม่งหรือดนตรีตึกดำบรรพ์ จะบรรเลงเฉพาะในงานศพเท่านั้น

กันตรึม

เป็นวงดนตรีพื้นบ้านที่นำเอาจังหวะตึกกลองมาเรียกเป็นชื่อวง ถือเป็นแม่บทของเพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านอื่นๆ ของจังหวัดสุรินทร์ เนื้อเพลงกันตรึมเป็นภาษาเขมร ไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว แต่มักคิดคำกลอนให้เหมาะกับงานที่เล่น

หรือใช้บทร้องเก่าๆ ที่จำต่อกันมา ใช้บรรเลงในงานมงคลต่างๆ เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ กลองกันตรึม ๒ ใบ ซอ ๑ คัน ปี่อ้อ ๑ เล้า ฉิ่ง ฉาบ และกรับอย่างละ ๑ คู่

ปัจจุบันมีการคิดค้นทำรำเพื่อแสดงประกอบการบรรเลงของวงกันตรึม เรียกว่า “เรียมกันตรึม” (รำกันตรึม) ใช้แสดงในงานมงคลทั่วไป

มโหรีพื้นบ้าน

มโหรีพื้นบ้านเป็นวงดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลางตั้งแต่สมัยที่รัฐบาลกลางส่งข้าหลวงมาปกครองภาคอีสาน ใช้บรรเลงในงานพิธีมงคลต่างๆ เพลงที่ใช้บรรเลงมี ๒ ประเภท คือ เพลงขับร้อง เช่น เพลงอาเล เพลงกแอกเขมา และเพลงบรรเลง ซึ่งแบ่งออกเป็นเพลงโหมโรง และเพลงหน้าพาทย์ เครื่องดนตรีประกอบด้วย ซอกลาง ซออู้ ซอดัง อย่างละ ๑ คัน ปี่ใน ๑ เล้า กลองสองหน้า ๑ ใบ ฉิ่งและฉาบ อย่างละ ๑ คู่

SURIN NATIONAL MUSEUM

The Surin National Museum was first established in 1974, when a former Surin governor had the idea to exhibit art objects and artifacts from Surin province. These objects were first exhibited at Surin City Hall, and later moved to the Surin Education Office.

In 1992 the Fine Arts Department prepared a plan to develop this museum, and a budget was allocated for construction of a new building. Construction began in 1995 at Ban Nongtao, Chaniang sub-district, Mueang district, Surin province.

Museum Facilities

The Surin National Museum is divided into four sections:

Section 1 - Entrance hall and sidewalk

Section 2 - Auditorium, children's room and temporary exhibition room

Section 3 - Permanent exhibition rooms, office and library

Section 4 - Storehouse

Museum Collection

The exhibitions in the Surin National Museum cover five topics:

Natural Sciences

This section features displays on the physical characteristics of Surin province: topography, climate, geology, natural resources such as soil, water and forests, wild animals, national parks, etc. Since Surin province produces high quality jasmine rice, a farming display is also included. Local plants, animals, soils, stones, minerals and strains of jasmine and local rice are featured.

History-Archaeology

This exhibition shows the development of the area from the prehistoric period of about 2,000 - 1,500 years ago through the Dvaravati period (7th - 8th century), the Khmer culture period (7th - 13th century), and the Lanchang-Ayutthaya period (19th century). On display are models illustrating the lifestyles and funeral ceremonies of prehistoric people, as well as antiquities from the Dvaravati, Khmer and Ayutthaya periods discovered in Surin province. There are also models of ancient monuments and audio-visual aids for information on the archaeology and history of the arts in Surin province.

Local History

Displays in this section illustrate the history of Surin province. One story describes how the Kuay people caught a white elephant that had

escaped from the Royal Palace in Ayutthaya - because of this feat, the village was promoted to town status. The town later became the seat of the lieutenant governor, as part of the country's move to democracy. Exhibits also depict the history of local economics, social customs, population and education. Models of important events in the history of Surin are displayed: the catching of the white elephant, the train to Surin province, and the first market. These models give visitors a sense of the history of Surin province from ancient times to the present.

Ethnology

Displays here focus on the population of Surin province, which can be divided into three groups: the Kuay, who excelled at catching and training elephants, the Khmer, the original inhabitants of Surin province, and the Laos, a later group who immigrated to Surin province. Models depict the houses, ceremonies, photographs and paintings, daily tools, and objects reflecting the lives and cultures of the three groups. A computer touch screen provides additional information.

Local Heritage

Exhibits highlight the well-known cultural heritage of Surin province: handicrafts, such as silver ornaments and silk weaving; folk performances such as "Ruam", or local dancing, "Jariang", or local singing, and local music such as "Kantruem"; and elephant training, for which Surin is famous throughout the world. Models, photographs and audio-visual displays illustrate handicraft production, and samples of silk cloth and silver are on display. A model of an elephant training village, as well as audio-visual displays, help visitors to learn about the heritage of local wisdom from ancient times to the present.

General Information

Address

214 Surin-Prasat Road, Cha Niang sub-district, Mueang district, Surin province. Postal Code 32000, telephone/fax. 0-4451-3358

Foundation Day

December 29, 1998

Area

15 rai, 86 sq. was.

Number of Objects in the Collection

1,009

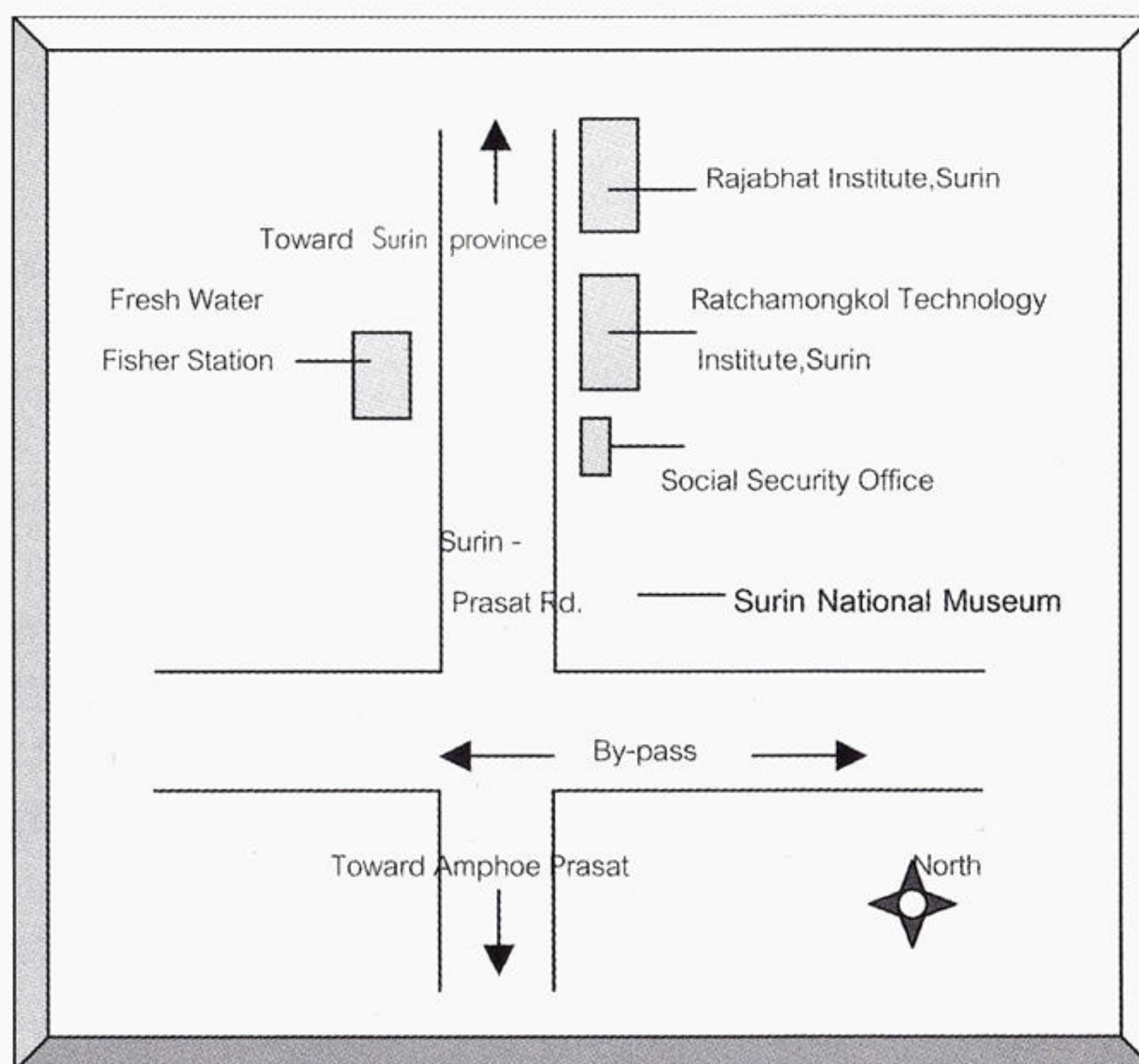
Educational Services

- Academic lectures
- Special exhibitions
- Document preparation for educational purposes
- Guiding and orientation tours

Museum Hours

- 09:00 - 16:00 hours, Wednesday through Sunday
- Closed Mondays, Tuesdays and Public Holidays

Map

Surin province

Location and Size

The provincial city of Surin is located in the lower part of northeastern Thailand, between 14° - 15° north latitude and 103° - 105° east longitude. The distance by road from Bangkok is 450 kilometers, and by rail 420 kilometers. Surin province borders Roi-et and Mahasarakham provinces on the north, Cambodia on the south, Srisaket province on the east, and Buriram province on the west. It consists of 17 districts, with a total area of 8,124 sq. kms., or 5,077,535 rai. It comprises 4.8 percent of the northeastern region.

Topography

Surin province is comprised of a flood plain and undulating areas in the central and northern parts of the province, and the Phanom Dongrak mountain range, the boundary between Thailand and Cambodia, in the southern part.

The most distinct landforms in Surin province are the volcanic hills formed by the cooling of flooding basalt. The soil in this area is quite fertile.

Climate

The climate of Surin province is determined by the monsoons - the northeast monsoon ushers in a dry or cool season, while the southwest brings rains. According to Koppen, the climate of Surin province is classified as "Tropical Savannah Climate: AW."

Geology

Most areas of the province are covered by Mesozoic sedimentary rock from the late Jurassic to the late Cretaceous period, including the areas of Phra Wihan, Sao Khua, Phu Phan, Khok Kruat and Maha Sarakham. There are also Quaternary sediments, gravel, sand and clay parallel to the Mun River in the north of the province. Olivine basalt, a type of volcanic rock, is also found in the vicinity of Khao Phanom Sawai, in the west of Surin province. The basalt is fine-grained, gray to grayish-black, and porous. The exact age of the basalt is not known; however, crosscutting of the basalt in the Khok Kruat formation of the late Cretaceous period indicates the Cretaceous Tertiary age.

Mineral Resources

Various minerals found in Surin province are important to the provincial economy:

Scattered rock salt deposits are found in the Khorat Basin in the northern part of the province. Salt stains on the surface indicate that rock salt bodies lie deep below the ground. Groundwater in the area has been contaminated by salt leakage, making it unfit for drinking.

Petrified wood results from the slow replacement of the original wood structure by soluble silicon dioxide. It can be found in gravel beds and old river channels, and is mainly used for landscape decoration and, to a lesser extent, for ornamental purposes.

Laterite is composed of the oxides of iron, aluminum and silicon, and found in soft continuous bodies underground in tropical areas. It is soft when

wet and becomes hard after exposure to air. All of the ancient monuments, including the sanctuaries in Surin province, were made of either sandstone or laterite. Today, laterite has a variety of uses, such as construction, decoration, etc.

Basalt is volcanic rock formed by magnetic extrusion and rapid cooling along rock fractures. Basalt is dark in color, vesicular and gem-bearing. There are many basalt quarries around Khao Phanom Sawai, Prasat district and Mueang district.

Groundwater accounts for most of the water consumed in Surin province, since the area has a low rate of precipitation. Drought occurs in many parts of the province, especially in Dhung-Kula-Rong-Hai. The main groundwater aquifers consist of shale and sand layers with medium quality groundwater, high in iron content and salty to brackish.

Sand used for construction in Surin province comes from riverbank deposits, especially on the Mun River. Dredging of the sand is mostly concentrated in Tha Toom district. The sand is coarse-grained quartz of an angular texture, mixed with mica and other minerals.

Construction Materials Used in Khmer Culture Monuments

Much evidence exists of the flourishing civilization of Surin province in times past. Khmer culture monuments, found in many places throughout the province, provide the main evidence of this ancient civilization. These monuments were built of three primary materials: sandstone, laterite and ancient bricks.

Sandstone is a sedimentary rock of various colors - red, yellow, brown, gray and white - composed mainly of quartz, and used to make lintels, door and window frames, and for carving. Some monuments, such as Ta Muan Thom, were completely built of sandstone. The sandstone ranged from fine to coarse-grained, such as can be seen at Phra Wihan and the Phu Phan Formation of the Khorat Group. It is believed that the sources of sandstone were in the vicinity of the monument sites. Today, sandstone from Nakhon Ratchasima and Buriram provinces is used for carving and decoration.

Laterite is an iron-stained, porous material. It is normally found in a continuous layer underground. Laterite is very soft when wet, and becomes hard when exposed to the air. The main components of laterite are oxides of iron, aluminum and silicon. It was used for building walls, footpaths and basements. Today, laterite from new deposits is used for construction and decoration.

Ancient bricks were also used to erect Khmer culture monuments. Some monuments, for example Prasat Sikhoraphum, were completely made of ancient bricks. These ancient bricks were coarser and larger than those made today. Small monuments were built with bricks and a lime aggregate, since the bricks were not very resistant to erosion.

Water Sources

There are many natural water resources in Surin province, most originating in the southern Bantat Range, and some coming from the border provinces. The most important of these are:

1) The Mun River, which originates in the Dong Phraya Yen mountains in Nakhon Ratchasima province and flows to the border of Surin through the districts of Chumpol Buri, Tha Toom, and Rattana Buri. It then joins the Khong River through Srisaket and Ubon Ratchathani provinces.

2) Chi Creek, on the border between Surin and Buriram provinces, flows through the districts of Prasat, Mueang and Jomphra, and then joins the Mun River in Tha Toom district.

3) Saneang Creek, originating from the Phanom Dong Rak mountain range in Khab Cheng district, flows through Prasat district and joins Chi Creek in Mueang district.

4) Samran Creek, on the border between Surin and Srisaket provinces, originates in the Phanom Kor and Phanom Saren Sanor mountains, and flows through Bua Ched and Sangkha districts.

Forests and Wild Animals

Surin province was once famous for its valuable forests, with a forested area of about 1,382,652 rai, or 27.23% of the province. According to satellite images taken in 1985, however, the forested area has been reduced to 171,875 rai, or 3.93% of the province. The remaining forests are mainly in the south of the province, in the Phanom Dong Rak mountains in Sangkha district, Buachet district, Kap Choeng district, and King Phanom Dong Rak district. There are a few scattered forests in Prasat district, Mueang district, Tha Toom district, Rattana Buri district, Lamduan district and Sikhoraphum district. The forests contain such economically valuable woods as plants of the families Dipterocarpaceae and Leguminosae, which are valuable and rare and are used for furniture and decoration.

There are no national parks in Surin province, and only two forest parks: Phanom Sawai Park, with 2,500 rai in Mueang district, and Pah Son Nong Koo Park, with 625 rai in Sangkha district. The Huai Sam Ran-Huai

Thap Than National Wildlife Conservation Park, with various species of mammals, reptiles, birds, insects, etc., is also located here.

Prehistory and Chronology

Prehistory refers to the period before written records. In Thailand, this means prior to about 1,500 years ago. The earliest settlers in Thailand, from about 700,000 to 4,000 years ago, were hunters and gatherers. They lived in small groups, and moved when food became scarce. They made tools from stone, wood, shells and other natural materials. Toward the end of this period, they also made pottery. Known sites of this period were found inside limestone caves or rock shelters near streams, and along ancient coastlines.

The second, or Neolithic period, saw the introduction of agriculture, and dates to from 2,500 to 1,500 years B.C. During this period people cultivated rice and raised domestic cattle, pigs and dogs. They lived in permanent villages, and used polished stone axes. They buried the dead in graves with funerary offerings. Sites were found in the lowlands of central, northeast and southern Thailand.

The Bronze Age dates from 1,500 to 500 B.C. During this time people continued to live in permanent villages and produce their own food. They also mined and smelted copper ore, and mixed it with tin to make bronze for casting. A long-distance exchange network existed, involving trade in copper, tin, exotic stones and marine shells.

During the Iron Age, from 500 B.C. to 500 A.D., trade in the area expanded to include contact with China and India. Communities became more complex, and leaders emerged in the larger settlements. Evidence from some sites reveals the production of salt, iron and glass beads for exchange.

Prehistory in Surin Province

Surin province is located in the middle of the Mun Valley. Many prehistoric sites have been found here, particularly in Chumpon Buri district, Tha Toom and Rattana Buri in the north. These settlements are related to those in the Chi Valley, particularly in the common use of burial jars in mortuary rituals. Very few sites have been excavated and dated in Surin province, but those which have been dated were occupied between 500 B.C. and 500 A.D. Non Yang at Ban Khwao Khong, Chumpon Buri has been dated to about 300 B.C. until the beginning of the Christian Era. There are about sixty known Iron Age sites in Surin province, each comprising a large mound near a stream or river. Ban Salak Dai in Mueang district and Ban Prasat in Prasat district are typical sites of this period. Some sites were continuously occupied into the Historic Period.

Mortuary Rituals

Prehistoric sites along the Mun River show evidence of burials in mortuary jars. After the arrival of Buddhism, the dead were cremated and the ashes placed in urns. Very large ceramic vessels, placed mouth to mouth and containing human skeletons, were found in the excavation of Ban Non Sawan, in Chumpon Buri district.

Historic Time

Dvaravati

About 2,000 years ago, Indian influence extended to this area, and in central Thailand the Dvaravati civilization developed. Evidence of this civilization, dating to the 7th to 11th centuries, has been found in the northeast. The people practiced Buddhism, and Buddhist boundary markers, or sema, remain as evidence of this practice. Sema stones were found in Ban Trum in Sikhoraphum district, and Non Simma Yai and Non Simma Noi in Chumpon Buri district, Surin province.

Khmer Period

The Phanom Dong Rak mountain range separates Surin province from Cambodia, and there are several passes, including Chong Chom and Chong Ta Muan, through the mountains. During the 7th to 13th centuries, Khmer influence arrived in the northeast through these passes.

Pre - Angkorian Period

Khmer temples from the Chenla Period (7th century A.D.) have been found in Surin province, and statues of Harihara in the Phnom Da style (550-607 A.D.) were found in Phanom Dong Rak district. Stone inscriptions dating to the 7th - 8th centuries, which mention the ruler Chitrasena, were found at Wat Chumpon Sutthawas, Mueang district. The earliest Khmer temple, in the Prei Khmeng style (637 - 707 A.D.), is found at Ban Phumpon, Sangkha district. There is no more evidence of Khmer influence in Surin until the pre-Angkorian remains of the 10th century.

Angkorian Period

In the 9th century A.D., the Khmer established a new capital at Angkor in Siem Reap. Prasat Mueang Chai and Prasat Ban Chan in Sangkha district are Angkorian temples of this period, of the Koh Ker style (913 - 947 A.D.). A stone inscription dating to the reign of Rajendravarman (944 - 968 A.D.) mentions a temple and a curse against anyone damaging it. In the 11th and 12th centuries, at least twelve additional Khmer temples were built, including Prasat Tanong, Prasat Ban Phuang, Prasat Nang Bua Tum, Prasat Ta Muan

Thom, Prasat Sikhoraphum, and probably the outer portion of Surin city. In the 13th century, during the reign of Jayavarman VII, other buildings were constructed, including travelers' inns and hospitals, and the purpose of these buildings was mentioned in stone inscriptions. There are five hospitals and one traveler's inn in Surin.

The History of Mueang Surin

Little is known of the history of Surin from the 13th century until 1759, at which time the chronicles mention the Kuay leader Chiang Phum of Ban Khok Mueang Thi. Along with other Kuay leaders he helped capture a sacred white elephant that had escaped from Ayutthaya. Chiang Phum was given the title Luang Surin Pakdi, and moved to Khu Pratai Saman. From that time, the people sent tributes of forest products to the court at Ayutthaya. Kuay leaders were given more exalted titles (from "Luang" to "Phra"), and their settlements were upgraded to *mueangs*. These settlements included Mueang Khu Khan, Mueang Sangkha and Mueang Rattanaburi. Another settlement was named Surin, after its leader, Luang Surin Pakdi.

At a later date, Surin and Sangkha received permission to upgrade other villages under their control to *mueang* status, including Mueang Sikhoraphum Pisai and Mueang Surapinta Nikhom.

In 1890 King Chulalongkorn centralized power in Bangkok and divided northeast Thailand into four divisions called *monton*. Surin was originally in the Eastern Lao division, but in 1891, after many altercations with the French, Surin and Sangkha came under the *monton* Lao Kao, which later became *monton* Isarn. A local ruler shared administrative duties with a second ruler appointed by Bangkok. The eighth ruler was Chai Narong Pakdi, who held the first title of governor. The eleventh local ruler, Luang Prasert Surintarapiban, died in 1888, and there were no more local governors - only those appointed by the rulers in Bangkok.

In 1932 the constitution abolished the *monton*, and established *changwat* (provinces) and *amphoe* (districts). Each province had an appointed governor and many districts, such as Prasat district, established in 1973, Samrong Thap district, established in 1959, and Sanom district, established in 1977. There are currently thirteen districts and four sub - districts in Surin province.

Economy

Before 1922 the province was virtually self - sufficient. The people were farmers and hunters and gatherers, and collected products in the extensive forests. Surplus was exchanged for goods, and taxes were levied by the government. In 1922 the railroad arrived in Surin, and the economy changed

rapidly. Local manufacturing industries were created, production increased, and currency was widely circulated as Chinese and Indian merchants settled in the area. One of the most important Chinese families in the area is Sae Tang, and the most famous is Khun Si Surin Phanit.

Rice, logs, lac, silk, pigs and salt became important trade items after the railway was built, and imported goods came from Cambodia, Khorat and Ubon Ratchathani. Surin became a major economic center.

Population

Both the Khmer and Kuay people are native to Surin. When the kingdom of Champasak was established, Lao people also migrated into the province. At the beginning of the Bangkok period, a large group of Khmer settled in Surin in the areas of the inner wall and the southern outer wall. In the time of Phaya Surin Pakdi, during a lengthy drought, people moved into other villages such as Ban Salaeng Phan, Ban Phrapud and Buriram. Construction of the railway brought more settlers into the area, including a group of Chinese merchants by 1907. Islamic and Sikh traders also moved into the area, married into the native population and settled near the railway in places like Krasang, Surin, Sikhoraphum and Samrong Tap. Groups of people from Khorat settled in the western areas of Surin province, at Ban Thai and Ban Than.

Education

In 1909 the first public school was founded at Wat Chumponsuthavas - before that time, education consisted of studies with monks in the temples. The first school offered primary school classes, which later expanded to include a secondary curriculum. This original school eventually moved to Wat Buraparam. A girls school was established in 1935, and in 1950 additional schools were founded in other districts. The first agricultural school in Surin was instituted in 1927, followed by other vocational institutions for carpentry, weaving, sewing and teacher training. A municipal school was founded in 1933, and private schools were established later.

Ethnic Groups

The Kuay

The Kuay people were the original inhabitants of Surin, Srisaket, Buriram, Ubon Ratchathani, and parts of Nakhon Ratchasima. Their language is Mon-Khmer, and their physical appearance is similar to the Semang, with thick lips and curly hair. Some scholars believe that the Kuay are the same people as those who speak Munda in eastern India. During the Bangkok Period, when Surin was unable to meet the tax demands from the government in Bangkok, Kuay people were sent as tribute. The Kuay have unique rituals and traditions, including the capture of elephants and healing ceremonies.

Healing Ceremony

This ceremony, involving a dance with musical accompaniment, seeks to heal the sick by calling back the spirits. It is usually performed after harvest, and only on Tuesdays. People gather in a circle, and offerings, including sweets, *pha sin* (skirts), shawls, mirrors, combs, powder, incense sticks, candles, hens' eggs, whisky and 24 baht, are placed in the middle. The spirit medium invokes the ancestors, and when the spirit enters the medium, he dances to the music. The medium then indicates, by shaking his body and throwing his arms over his shoulder, that the ancestral spirit is departing.

Kuay Ajung (Elephant Herders)

The Kuay people are well known for raising elephants. They capture, train and control the elephants by following ancestral traditions. The method of capturing the elephants is known as *koobdevada*, and involves the use of a rope known as a *prakam*. The herders use a tame elephant to attract a wild one - when the wild elephant gets near, a noose is put on the ground and tightened around the elephant's leg when he steps into it. The herders then proceed to quiet and tame the captured beast.

The Khmer

The Khmer are also native to Surin province, and have occupied this region for many centuries. Ban Phumpon, in Dom sub-district, Sangkha district, is an old village dating to the 7th century A.D.

During the Thonburi and early Bangkok periods, Thailand ruled several provinces of modern - day Cambodia. During this time, many Khmer moved into Surin, bringing their own culture and traditions, such as birth ceremonies, funeral rituals, weddings, and merit - making ceremonies. Eventually the Khmer intermarried with local groups, but today they are still known for such local dances as the pestle and mantis dances.

Wedding Ceremonies

The Khmers have a very distinctive form of wedding ceremony, which begins with a negotiation in which the groom gives money and offerings to the bride's family. The offerings, which are arranged during the engagement, can include port, whisky, sweets, fruit, money and gold. The bride is presented to the groom by her family in a procession, followed by various performances and offerings to the spirits to call them into the couple. The wedding concludes with a feast in which the food chosen for the occasion brings particular omens for the future. The couple also pays respect to the groom's family.

The Lao

Lao people living near the Mekong River may have occupied the area for many centuries, but there is no written record or archaeological evidence indicating when the initial migration to this region occurred.

Before the 17th or 18th century, King Sisamudh Buddhangkoon of Champasak sent aristocrats to rule small polities in this area, including those located at Muang Si Nakhon Tao; one of these settlements was Amphoe Rattanaburi. An 18th century Lao inscription was found at Prasat Sikhoraphum, which tells of a group of high - ranking monks and upper class people who renovated the temple. This suggests that there was probably a large Lao population in Surin province at this time. The Lao may have originally settled in the northern part of the Mun Valley, and later moved southward into Surin, eventually intermarrying with the Kuay and Khmer people.

Lao traditions still celebrated in Surin include the Boon Bang Fai, or Rocket Festival, the Boon Phra Wed, the annual ceremony recalling the last incarnations of the Buddha, and the Boon Khao Pradab Din, or merit - making ceremony for ancestors.

The Ceremony to Recall the Spirits

The Lao believe that personal success depends upon internal spirits, and many ceremonies are performed to call on these spirits, for example, ceremonies for the newborn, for monk initiations, at weddings, to welcome visitors, and to celebrate the agricultural calendar. Minor rituals take place within the family, and major rituals involve big ceremonies with many guests. Ceremonies usually involve a bowl containing a candle, a handful of sticky rice, a boiled egg, sticky rice sweets, a ripe banana, money, and an opened bottle of rice whisky. A spirit medium performs the ceremony, and participants sit in a circle, with strings tied around their wrists.

Handicrafts

Silk weaving and silver ornament production are the most important local handicrafts in Surin. Silk is a symbol of Surin, and is mentioned in the motto of the province. Silkworms are raised on mulberry leaves; after the cocoon is spun, it is boiled in water before teasing the silk out. The fine yarn is then woven on handlooms, a skill that has been passed down through the generations. Silver making is also very well known in Surin, especially in Ban Choke in Khwao Sinarin sub - district, where the skill is passed down from father to son. Design inspiration comes from nature, for example, from lotus petals, the sun, water bugs and rice grains. Artisans use simple, traditional tools and techniques - a buffalo horn is used as a hammer to shape the silver,

and anvils are made of wood or iron. Earrings, ear pendants, necklaces and beads for necklaces are produced.

Surin Silk

Silk weaving is the most important folk craft in Surin, and is found mostly among the Khmer and Kuay. They employ many traditional designs and produce three main items: the *pha sin* and sarongs, shawls, and belts and fringe.

The *pha whol* features horizontal stripes alternating with short, sloping lines.

The *pha smor* consists of small squares of black, yellowish - gold, green and red.

Pha anluisseem feature horizontal patterns woven with a weft of colored thread. The color depends on the weaver, with only four colors in any piece. There is a preference for white, gold, green, red and, sometimes, purple.

The *pha saku* has half-inch squares, within which are smaller squares in many colors: green, red, blue, gold, yellow and white.

The *pha umprom* features a basic square form, with white on a red background.

Shawls, known as *chanud leuk*, are woven of one color, usually white. They are similar to the *pha yiap* of the Lao and the *pha gap* of the Kuay.

The *pha kao ma*, worn by men around the waist or over the shoulder, consists of vertical lines, with a border on both ends.

The *umpeul* is the top border of a Kuay skirt. The border features the *khit* design, similar to the Lao.

The *pabo* is the border or fringe at the bottom of a Khmer skirt. It is woven in a *mudmee* design.

Joeng, or *yung*, is the border of a Kuay skirt, and is about 5 cm., or 2 inches, wide. It is cotton, and usually black. The bottommost section is red and yellow.

Weaving Tools

There are various steps and tools involved in local cloth production. The most important tool is the *kii*, a weaving tool that can easily be made of local materials. The tool consists of:

The *kii*, which is the main wooden frame, is composed of four posts in a rectangular configuration of about 6 - 12 square meters in size. It is generally situated in the area under a raised house, and includes the following attachments:

The *fuem*, or wooden tool for tightening the thread
The *khao hook*, for inserting thread
A **wooden core** for rolling the woven cloth
A *phang*, or wooden stick for adjusting the width of the cloth
A **footed beam** to assist in weaving
A **hanging beam**, to adjust the tension
A *kra-suay*, a hollow, tapered wooden stick for inserting the spool
A **thread spool**

Silver Ornaments

Silver ornaments are some of the best known handicrafts of Surin, especially the *prakuam*, decorated beads used to make necklaces. *Prakuam* come in various shapes, including fruit, lotus petals, diamonds, drums, cones, cylinders, spider eggs, bottle gourds and water bugs. Solid necklaces and earrings are also produced in the area.

Silver bead working is a household industry. The process begins by melting the silver and pouring it into molds to form sheets of the required size. A bamboo stick is then used to roll the sheet and solder the edges, before beating the roll into the desired shape. The holes are then edged with a thin wire circlet embedded in resin. Beads for necklaces are made of an alloy of silver and copper. They are soaked in a solution of salt and alum for fifteen minutes. Designs are carved, and a hole is cut in the resin for threading. The bead is then polished to a fine finish.

Performing Arts

There are many traditional arts in Surin, especially music and drama, and each ethnic group has a unique style. The Khmer have a unique form of folk art, and the Lao arts are similar to those of other provinces in northeast Thailand. The Kuay follow a traditional ceremony during the capture of elephants. Traditional music, songs and dance are predominantly Khmer. Well known dances include the *ruam anre*, or pestle dance, the *ruam ja krab*, the *ruam kanob-ting-tong*, and the *ruam ayai*. There are also poetry recitations, which narrate the former lives of the Buddha, accompanied by the flute, *khan*, drums and stringed instruments. The most unusual type of music is played by the *thummong* group, and is restricted to funerals. Other groups play traditional music in auspicious ceremonies.

The Pestle Dance (*Ruam Anre*)

This typical Khmer dance is often performed after the harvest, as a means to relax and celebrate the end of hard work in the rice fields. Any

number of performers can participate, and men invite the women to dance. Some participants work the pestles: two lengths of bamboo, held at each end and brought together again and again. Dancers move in and out of the bamboo, trying to keep from being caught by the ankles as the lengths of wood are brought together.

Ruam Ayai

Ruam ayai is a local play consisting of flirtatious songs exchanged between men and women, which is performed during village festivities. There are no particular rules for this type of play, and the actors sing and dance harmoniously with the music. Women wear blouses with cylindrical sleeves, silk skirts, long shawls over their shoulders, ornaments, and flowers behind their ears. Men wear *sampots*, open neck shirts with collars and short sleeves, and silk pieces known as *pha kao ma* around their waists. Musical instruments used include a drum, a flute, a stringed instrument, small cymbals, large cymbals, and wooden castanets.

Ruam Kanob - Ting - Tong

Kanob - ting - tong means “praying mantis”, and the *ruam kanob - ting - tong* is a local dance that imitates the appearance and character of a praying mantis. The dancers may also sing, or there may be a special singer. The musical instruments involved include two kinds of drums, a flute, a stringed instrument, small cymbals and wooden castanets.

Kantruem

The *kantruem* is a distinctly Thai form of folk song, with Khmer lyrics. The music is performed with drums, a stringed instrument, two types of flute, large and small cymbals and wooden castanets.

The Mohori

The *mohori* is a band of musicians, usually drawn from a village. This form of music was introduced into Surin when the central Thai government sent aristocrats to rule there. They play for auspicious ceremonies, and there are two types of performances: one features a singer, and the other is strictly instrumental. The instruments featured are three types of stringed instrument, a flute, a double - sided drum, and large and small cymbals.

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุชิ้นสำคัญ
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์
Important Artifacts and Art Objects
in Surin National Museum

๑. ขวานหินขัด

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุราว ๓,๕๐๐ - ๒,๕๐๐ ปี มาแล้ว

หินทราย ยาว ๑๑ ซม. และ ๑๕ ซม.

เลขทะเบียน ๑๐๐/๒๕๔๔, ๑/๒๕๔๖

พบที่ บ้านเพี้ยสุข ตำบลราม อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ขวานหินขัดไม่มีปา สำหรับใช้งานในลักษณะสับตัด เป็นเครื่องมือที่พบมาก
ในแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ สมัยสังคมเกษตรกรรมระยะแรก

1. Polished Stone Axes

Prehistoric period, (1,500 - 500 B.C.)

Sandstone, length 11 cms. and 15 cms.

Registration No. 100/2544, 1/2546

From Ban Peasuk, Ram sub-district, Mueang district, Surin province

These polished stone axes were used for chopping and cutting, and were mostly found in the early peasant communities of the Prehistoric period.

๒. พระพุทธรูปยืน

ศิลปะทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓)

หิน สูง ๔๗ ซม. เส้นผ่านศูนย์กลางฐาน ๒๔ ซม.

เลขทะเบียน ๑๒๓/๒๕๔๔

พบที่ บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์

เป็นส่วนองค์พระพุทธรูป ประทับยืนบนฐานบัวคว่ำ - บัวหงาย ใต้ฐานมีเต็อย เคียร และพระหัตถ์ทั้งสองข้างหักหายไป ครองจีวรบางแนวองค์ มีขอบสบงที่บันพระองค์

2. Standing Buddha Image

Dvaravati Art, (7th - 8th centuries A.D.)

Stone, height 47 cms., diameter of base 24 cms.

Registration No. 123/2544

From Ban Phumipon, Dom sub-district, Sangkha district, Surin province

This fragment depicts the Buddha standing on a double lotus base, wearing a transparent robe with a band visible at the waist.

๓. ชิ้นส่วนท่อนองค์พระโพธิสัตว์

ศิลปะเขมร สมัยก่อนเมืองพระนคร (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓)

หินทราย สูง ๑๐๒ ซม. กว้าง ๔๐ ซม.

เลขทะเบียน ๑๒๔/๒๕๔๔

พบที่ บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์

ส่วนท่อนองค์พระโพธิสัตว์ประทับยืนตริภังค์ นุ่งผ้ายาวมีชายผ้ารูปหางปลา
อยู่ด้านหน้า

3. Bodhisattva

Khmer Art, pre-Angkor style, (7th - 8th centuries A.D.)

Sandstone, height 102 cms., width 40 cms.

Registration No. 124/2544

From Ban Phumipon, Dom sub-district, Sangkha district, Surin province

This piece depicts a standing Bodhisattva in the tribhanga ("three bends") posture, wearing a long cloth with the top edge draped in a fishtail shape.

๔. ทับหลัง

ศิลปะเขมรแบบไพรกเม็ง (พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓)

หินทราย กว้าง ๔๐ ซม. ยาว ๑๖๖ ซม.

เลขทะเบียน ๔/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทภูมิโพน อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ทับหลังจำหลักลายรูปวงรี ๓ วง เชื่อมด้วยวงโค้งสั้นๆ ที่ออกมาจากลายรูปสัตว์ครึ่งนกครึ่งสิงห์ที่ปลายทั้ง ๒ ข้าง บริเวณด้านล่างของวงโค้ง วงกลมรูปไข่ และลายรูปสัตว์ตกแต่งด้วยลายพันธุ์พฤกษาคลายที่ปรากฏในศิลปะคุปตะ และหลังคุปตะของอินเดีย

4. Lintel

Khmer Art, Prei Kmeng style, (7th - 8th centuries A.D.)

Sandstone, width 40 cms., length 166 cms.

Registration No. 4/2544

From Prasat Phumipon, Sangkha district, Surin province

This lintel depicts a series of medallions connected by four small arches. On both ends of the lintel are *simha*, or lions, with bird-like heads facing inwards. The swirling foliage shows the influence of the Gupta and post-Gupta periods, which was widespread in Asia at that time.

๕. เสาประดับกรอบประตู

ศิลปะเขมรแบบไพรกเม็ง (พุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓)

หินทราย สูง ๔๐ ซม.

เลขทะเบียน ๖๐/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทภูมิโปน อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

ชิ้นส่วนหัวเสาประดับกรอบประตู รูปทรงกลมตกแต่งด้วยลายพวงมาลัย
สลับลายพวงอุบะ

5. Door Column

Khmer Art, Prei Kmeng style, (7th - 8th centuries A.D.)

Sandstone, height 40 cms.

Registration No. 60/2544

From Prasat Phumipon, Sangkha district, Surin province

This fragment of an ornate door pilaster was carved from sandstone. It is round and decorated with floral pendants and garlands.

๖. ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธม ๕

มหาศักราช ๙๔๒ (ตรงกับ พ.ศ. ๑๕๖๓)

อักษรขอมโบราณ ภาษาเขมรและภาษาสันสกฤต

หินทราย สูง ๕๘ ซม. กว้าง ๓๐ ซม.

เลขทะเบียน ๑๓๑/๒๕๔๔

พบที่ บริเวณ मुखกระสันปราสาทประธาน ปราสาทตาเมือนธม ตำบล
ตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ศิลาจารึกปราสาทตาเมือนธมชิ้นนี้เป็นหินทรายรูปใบเสมา ส่วนล่างมีรอยแตก
จารึกด้วยตัวอักษรขอมโบราณ ภาษาเขมรและภาษาสันสกฤต ด้านที่ ๑ มี ๑๙ บรรทัด
ด้านที่ ๒ มี ๑๙ บรรทัด ด้านที่ ๓ มี ๒ บรรทัด ข้อความในจารึกเกี่ยวกับพระเจ้า
ศรีชัยสิงสวรมัน มีพระอลักษณ์ไปถึงข้าราชการชั้นตรี

6. Stone Inscription (Prasat Ta Muan Thom Inscription No. 5)

Inscribed in 1020 A.D.

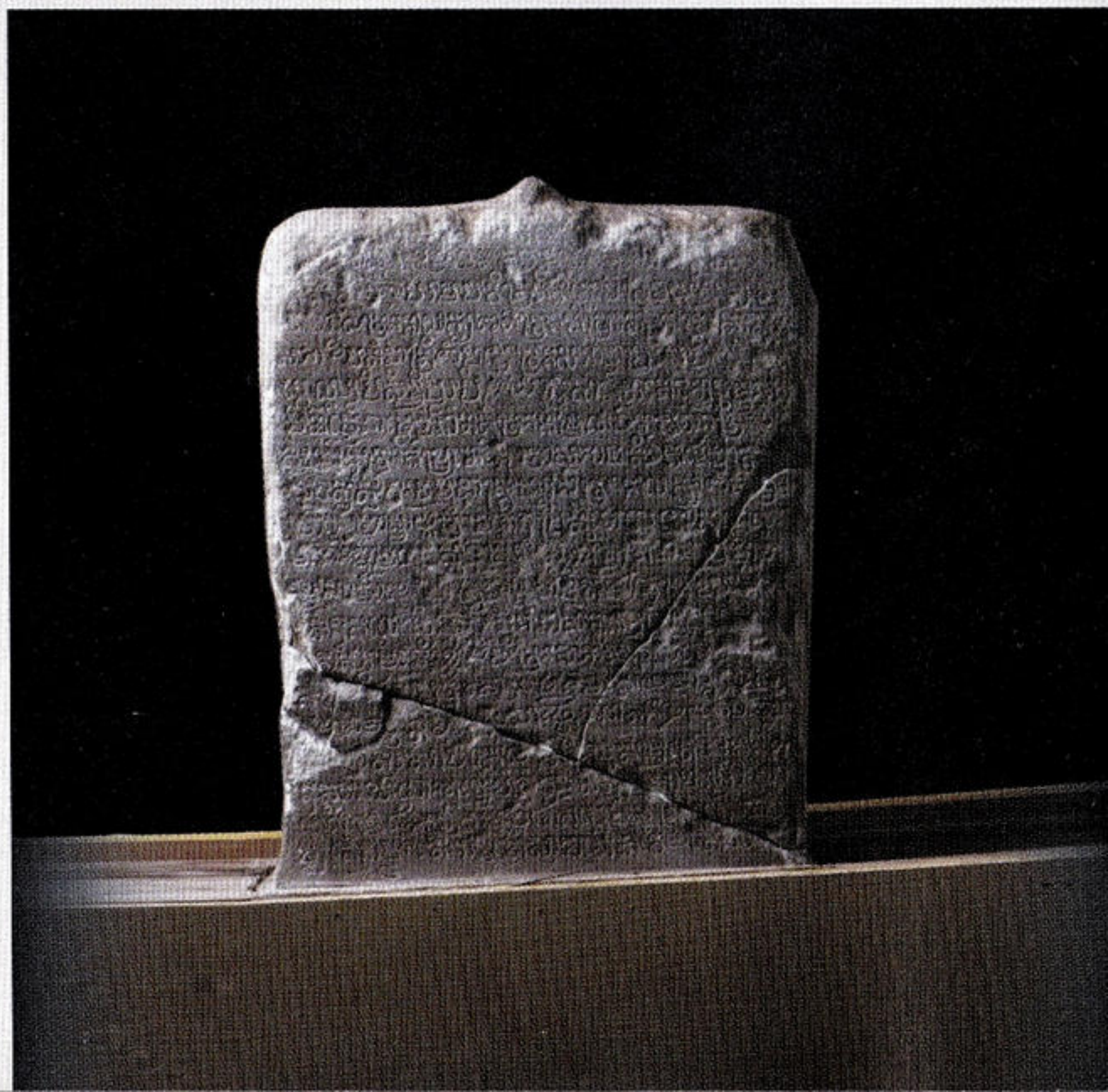
Ancient Khmer alphabet, Khmer and Sanskrit languages

Sandstone, height 58 cms., width 30 cms.

Registration No. 131/2544

From found in the corridor of the main prasat of Prasat Ta Muan
Thom, Tamiang sub-district, Phanom Dong Rak district,
Surin province

This leaf-shaped stone inscription is inscribed in the ancient Khmer alphabet, representing both Khmer and Sanskrit. The first side has 19 lines, the second 19 lines, and the third 2 lines. The text is a letter from King Sri Jayasingsavoraman to his officers.

๗. ทับหลังรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ

ศิลปะเขมรแบบบาแค็ง (พุทธศตวรรษที่ ๑๕)

หินทราย กว้าง ๘๕.๕ ซม. ยาว ๑๗๕ ซม. หนา ๒๐ ซม.

เลขทะเบียน ๒๖๕/๒๕๑๗

พบที่ อำเภอปราสาทมอให้

ทับหลังสลักเป็นรูปพระวิษณุทรงครุฑอยู่บริเวณกึ่งกลาง พระวิษณุมีสี่กร ประทับนั่งในท่ามหาราชลีลาสนะเหนือพญาครุฑอันเป็นพาหนะของพระองค์ ครุฑใช้มือแต่ละข้างยึดหางของนาคสองตัวไว้ โดยทำในความหมายของท่อนพวงมาลัย ปลายทั้งสองข้างของทับหลังเป็นนาคสามเศียรที่หันหน้าออกมาทางเบื้องหน้า เหนือลำตัวนาคจำหลักเป็นลายใบไม้สามเหลี่ยม ส่วนเบื้องล่างเป็นลายใบไม้ฉนวนห้อยตกลงมา แนวตอนบนของทับหลังสลักเป็นแถวเทพนมครึ่งองค์เรียงกัน และมีแนวกลีบบัวรองรับตอนล่างสุด

ทับหลังชิ้นนี้อาจเทียบได้กับทับหลังจำหลักรูปพระวิษณุทรงครุฑจากปราสาทพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา จัดอยู่ในศิลปะลพบุรีร่วมสมัยศิลปะขอมแบบบาแค็ง อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๕

7. Lintel: Vishnu Riding a Garuda

Khmer Art, Bakheng style, (10th century A.D.)

Sandstone, width 85.5 cms., height 175 cms., depth 20 cms.

Registration No. 265/2517

From Prasat district, Surin province

The middle of the lintel depicts four-armed Vishnu riding a garuda, his vehicle. Each hand of the garuda holds the tails of two nagas, in the style of a garland. The sides of the lintel are carved into three-headed nagas, which look outward, and there are foliage designs above the bodies of the nagas. The top edge is covered with partial figures of *thepanoms*, and the lower edge consists of lotus petals.

This lintel can be compared to the lintel depicting Vishnu riding a garuda from Prasat Phnomwan in Nakhon Ratchasima province, Lopburi Art, contemporary with the Khmer Bakheng art style of the 10th century.

๘. ชิ้นส่วนพระพักตร์พระศิวะ

ศิลปะเขมรแบบบาปวน (พุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗)

สำริด สูง ๑๘ ซม.

เลขทะเบียน ๓๔/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ชิ้นส่วนพระพักตร์พระศิวะ มีพระเนตรที่สามอยู่กลางพระนลาฏ พระขนงพระเนตร พระมัสสุและพระหนุทำเป็นร่องลึกไว้สำหรับฝังอัญมณีลงไป ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของประติมากรรมสำริดในวัฒนธรรมของแบบบาปวน อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗ (ปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๗) อาจเทียบได้กับพระนารายณ์บรรทมสินธุ์จากปราสาทแม่บุญตะวันตก ประเทศกัมพูชา และประติมากรรมสำริด (ทวารบาล) พบที่ปราสาทสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

8. Fragment of Face of Siva

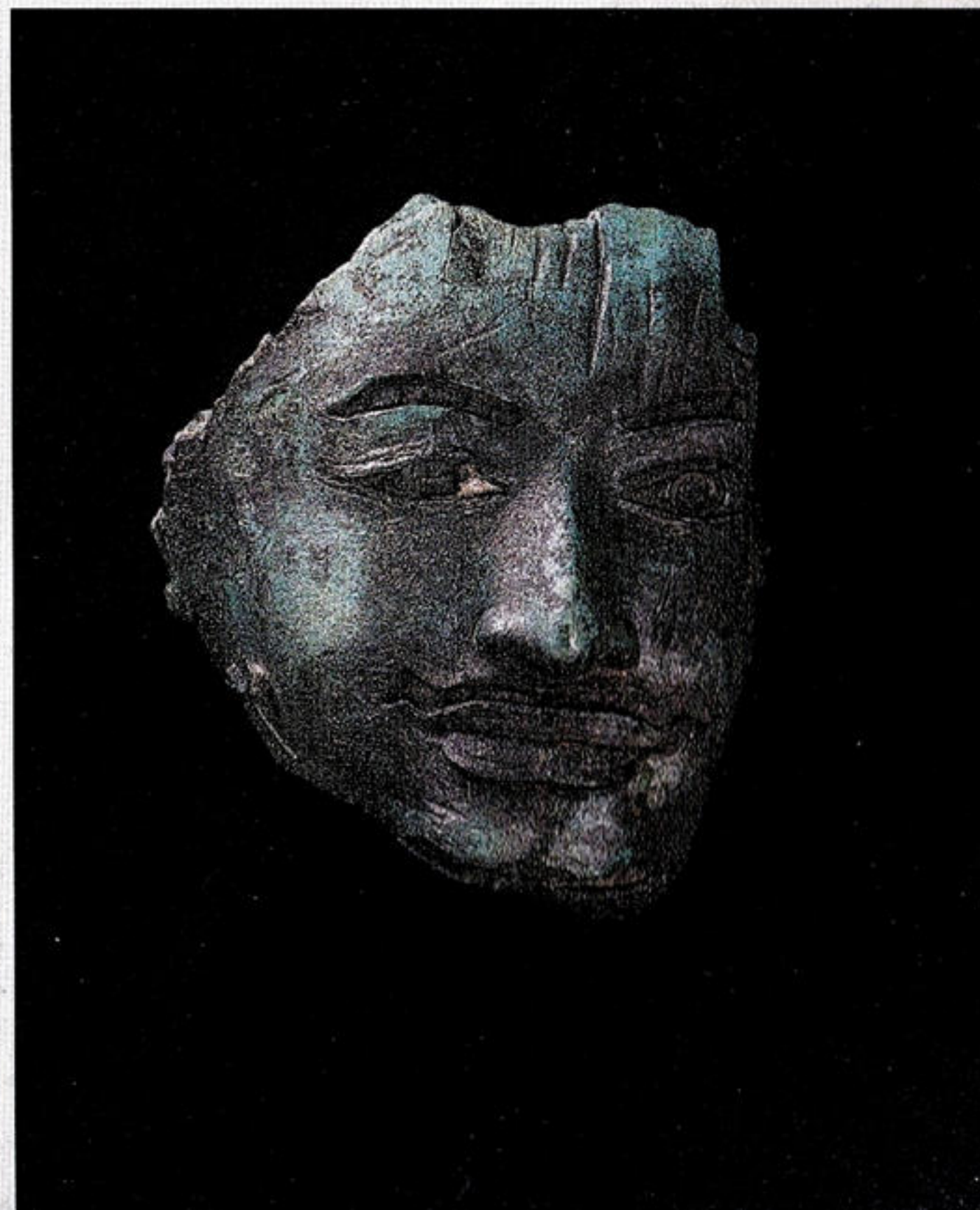
Khmer Art, Baphuon style, (11th - 12th centuries A.D.)

Bronze, height 18 cms.

Registration No. 34/2544

From Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

This fragment of a Siva face, with a third eye on the forehead, has incised eyebrows, eyes, mustache and chin, where jewels would have been embedded. It is a typical bronze sculpture of the Baphuon culture, and dates to the end of the 11th or beginning of the 12th century. This piece can be compared to "Vishnu's Cosmic Dream" from Prasat Maebun Tawantok in Cambodia and to the bronze door guardian found at Prasat Sra Kamphaengyai, Uthumphonphisai district, Srisaket province.

๙. ประติมากรรมรูปบุรุษ

ศิลปะเขมรแบบบาปวน (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗)

หินทราย สูง ๖๓.๕ ซม. กว้าง ๒๔ ซม.

เลขทะเบียน ๑๓๒/๒๕๑๗

พบที่ ปราสาทบ้านสนม ตำบลสนม อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์

เป็นลำตัวบุรุษ ท่อนบนเปลือยเปล่า ท่อนล่างนุ่งผ้าขอบต่ำได้สะดือ ด้านหลังโอบสูงขึ้น ตรงกลางด้านหน้ามีรอยผ้าห้อยบนขาขวาเป็นชายผ้ารูปหางปลา ห้อยลงมาด้านซ้ายชายผ้าจีบ สลักให้เห็นเป็นเส้น ด้านหลังชายกระเบนเป็นรูปปีกผีเสื้อ

9. Male Torso Fragment

Khmer Art, Baphuon style, (11th - 12th centuries A.D.)

Sandstone, height 63.5 cms., width 24 cms.

Registration No. 132/2517

From Prasat Ban Sanom, Sanom sub-district, Sanom district, Surin province

The upper part of this torso fragment is uncovered, and the lower is covered with a cloth; the top edge of the cloth is below the navel, but is higher in the back. The flap of the cloth hangs to the right thigh in a fishtail shape, and the left side of the cloth looks pleated. At the back, the edge is shaped like a butterfly wing.

๑๐. ศิวลึงค์

ศิลปะเขมรแบบบาปวน (พุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗)

หินทราย สูง ๔๙ ซม. กว้าง ๑๕ ซม. ยาว ๑๕ ซม.

เลขทะเบียน ๒๐/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ศิวลึงค์ สลักจากหินทราย ลักษณะเป็นแท่งแบ่งเป็นสามส่วน แต่ละส่วนมีความสูงเท่ากัน ส่วนล่างทรงสี่เหลี่ยม “พรหมภาค” แทนพระพรหม ส่วนกลางทรงแปดเหลี่ยม “วิษณุภาค” แทนพระวิษณุหรือพระนารายณ์ ส่วนบนเป็นทรงกระบอกปลายมน “รุทรภาค” แทนพระศิวะหรือพระอิศวร

10. Linga

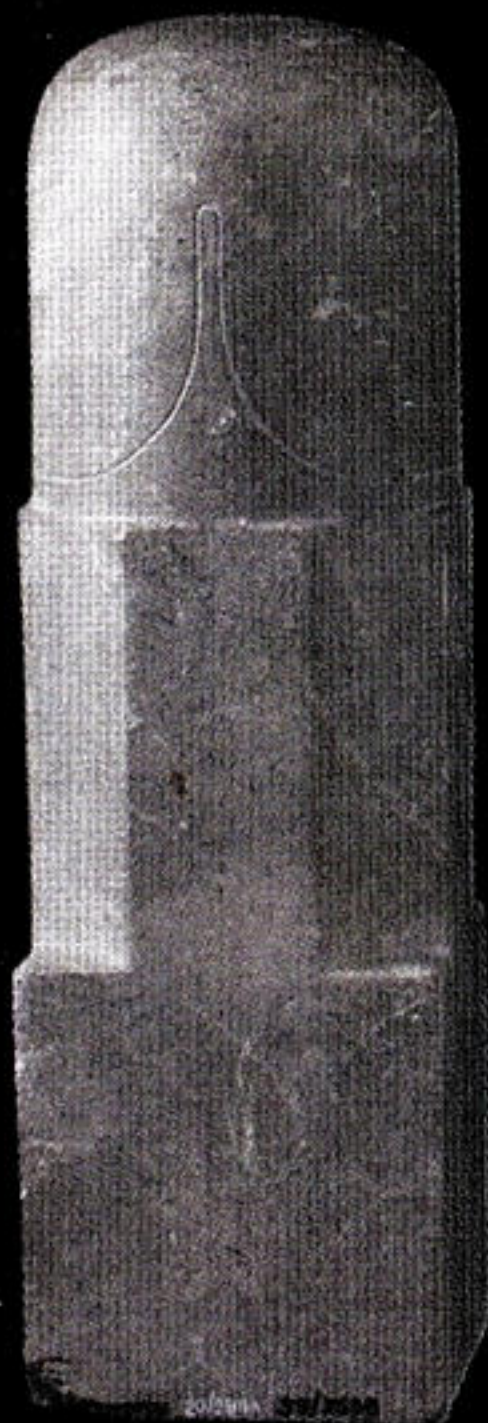
Khmer Art, Baphuon style, (11th - 12th centuries A.D.)

Sandstone, height 49 cms., width 15 cms., length 15 cms.

Registration No. 20/2544

From Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

The linga is a phallic representation of the Hindu god Siva. This sandstone piece is in 3 sections, and each section is of the same height. The bottom section is square, and represents the god Brahma; the middle section is octagonal, representing Vishnu; and the rounded top section represents Siva.

๑๑. ท่อโสมสูตร

ศิลปะเขมรแบบบาปวน (ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗)

หินทราย ยาว ๒๗๓.๕ ซม.

เลขทะเบียน ๑๔๙/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

เป็นรางยาวแบ่งออกเป็น ๔ ท่อน ท่อนปลายจําหลักเป็นรูปหน้าสิงห์

11. Lustral Water Dispenser

Khmer Art, Baphuon style, (11th - 12th centuries A.D.)

Sandstone, length 273.5 cms.

Registration No. 149/2544

From Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

This long channel is in four sections, and the spout is carved into the face of a stylized lion.

๑๒. แผ่นทองคำ ศิลากุญช์

ศิลปะเขมรแบบบาปวน (พุทธศตวรรษที่ ๑๖)

ทองคำ

เลขทะเบียน ๕๒/๒๕๔๔, ๕๓/๒๕๔๔, ๗๒/๒๕๔๔, ๗๔/๒๕๔๔, ๗๗/๒๕๔๔,
๗๘/๒๕๔๔, ๗๙/๒๕๔๔, ๘๐/๒๕๔๔, ๘๑/๒๕๔๔, ๘๒/๒๕๔๔,
๘๓/๒๕๔๔, ๘๔/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

แผ่นทองรูปกสิบบัว แผ่นทองคำรูปใบไม้ขนาดต่างๆ กัน และแผ่นทองคำรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดเล็ก ไม่มีลวดลาย พบแทรกอยู่ตามผนังอาคาร โดยเฉพาะบริเวณมณฑปของปราสาทประธาน อาจใช้สำหรับการวางศิลาฤกษ์ หรือวางไว้บริเวณที่ต้องการให้เกิดสิริมงคลแก่อาคาร

12. Gold Plaques

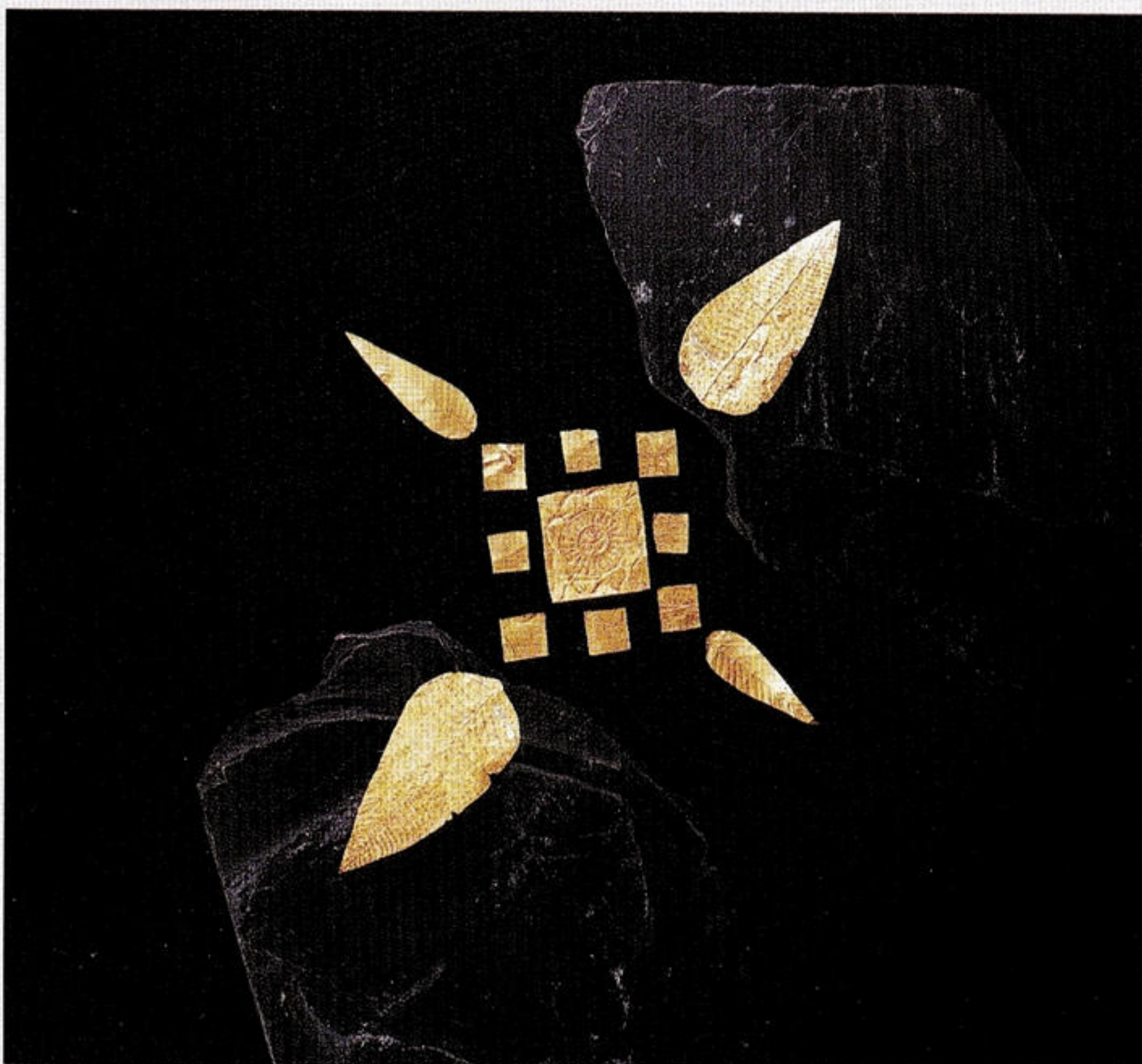
Khmer Art, Baphuon style, (11th century A.D.)

Gold

Registration No. 52/2544, 53/2544, 72/2544, 74/2544, 77/2544, 78/2544,
79/2544, 80/2544, 81/2544, 82/2544, 83/2544, 84/2544

From Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

These gold plaques are in leaf shapes and squares. They were found in a *prasat* with the foundation stone.

๑๓. พระคเณศ

ศิลปะเขมรแบบนครวัด (พุทธศตวรรษที่ ๑๗)

หินทราย สูง ๖๓ ซม.

เลขทะเบียน ๒๒/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

พระคเณศประทับนั่งชั้นพระชานุขา คุกพระชานุซ้ายบนฐานสี่เหลี่ยมสูง มีร่องรองน้ำสรงด้านซ้าย มี ๒ กร พระชานุและหัตถ์ขวา ซึ่งวางอยู่เหนือพระชานุหักหายไป พระหัตถ์ซ้ายถือวัตรูปกลม (ขนมโมทกะ) สวมมงกุฎมีกะบังหน้า นุ่งผ้าสั้น

13. Ganesha

Khmer Art, Angkor Wat style, (12th century A.D.)

Sandstone, height 63 cms.

Registration No. 22/2544

From Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

This Ganesha sits on a high pedestal with a trough on the left side. The right knee and hand are broken, and the left hand rests on the left knee and holds a round object (probably *modaka*). The figure wears a crown and a short pleated garment.

๑๔. ทับหลังรูปพระกฤษณะประลองกำลังกับคชสีห์

ศิลปะเขมรแบบนครวัด (พุทธศตวรรษที่ ๑๗)

หินทราย กว้าง ๙๐ ซม. ยาว ๑๕๕ ซม.

เลขทะเบียน ๒/๒๕๔๔

พบที่ ปราสาทศีขรภูมิ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ทับหลังรูปพระกฤษณะประลองกำลังกับคชสีห์ ภาพจำหลักแบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนล่างใช้พื้นที่ ๒ ใน ๓ ของทับหลัง จำหลักภาพพระกฤษณะสวมเครื่องประดับ ได้แก่ กะบังหน้า มงกุฎยอดแหลม กรองศอ กุณฑล พาหุรัด นุ่งผ้าสมพต (โจงกระเบน) สั้น ชักชายผ้าขนาดใหญ่ออกมาด้านหน้าอยู่ในท่าต่อสู้กับสิงห์ ๒ ตัว สิงห์นั้นคาบท่อนพวงมาลัย ซึ่งมีปลายทั้งสองด้านเป็นรูปนาคกำลังคายสัตว์คล้ายสิงห์ มีปีกได้ท่อนพวงมาลัยบริเวณเสี้ยวของทับหลังจำหลักลายใบไม้ม้วน ส่วนบนใช้พื้นที่ ๑ ใน ๓ ที่เหลือ จำหลักบุคคลขนาดเล็ก ๓ องค์ อยู่ในท่ารำยรำ มีรูปสตรีนั่งชั้นเข้า ๒ นางอยู่ที่ริมทั้งสองด้าน ทั้งหมดอยู่ภายในซุ้มวงโค้งที่คั่นด้วยพวงอุบะ

14. Lintel depicting Krishna's Battle with the Beasts

Khmer Art, Angkor Wat style, (12th century A.D.)

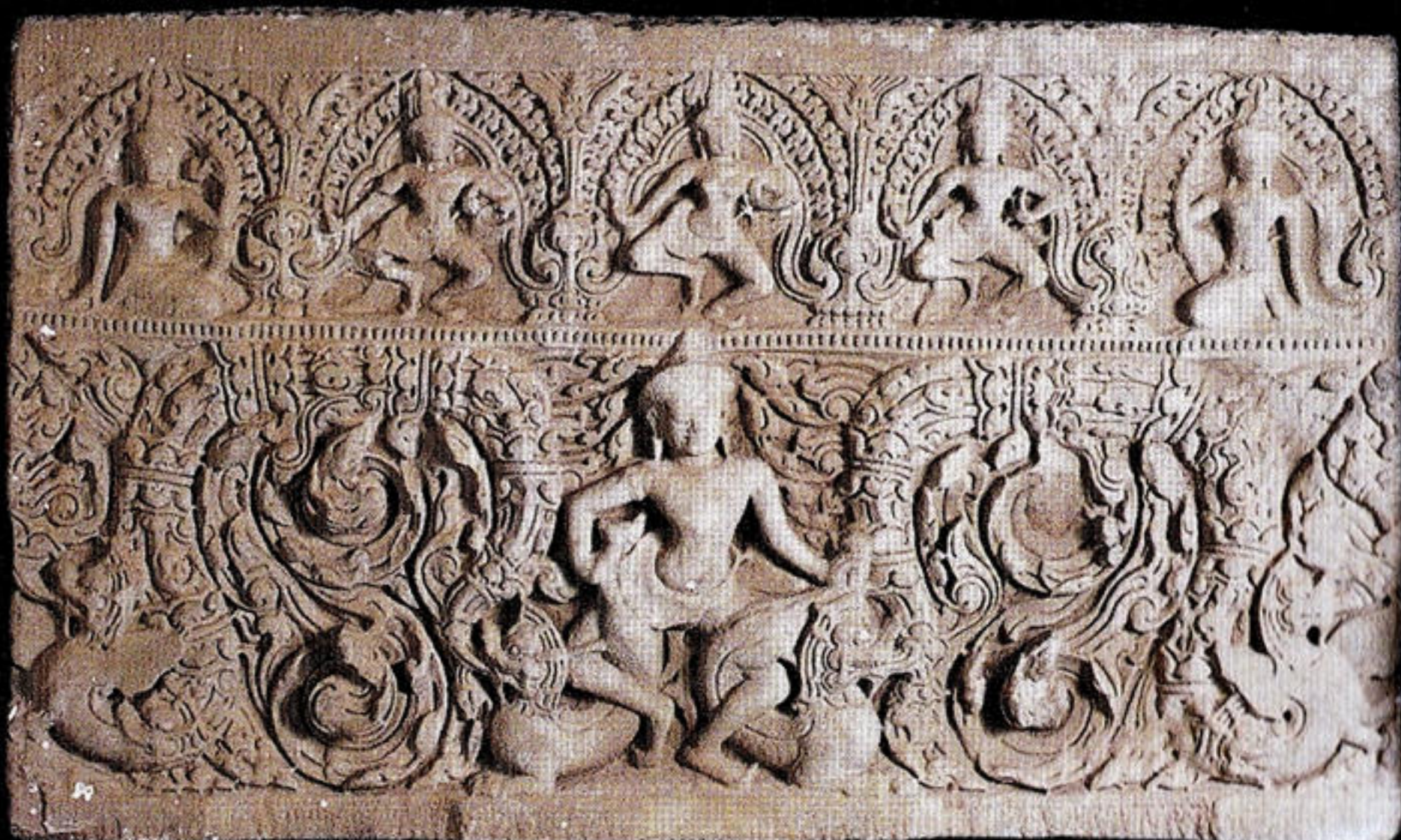
Sandstone, width 90 cms., length 155 cms.

Registration No. 2/2544

From Prasat Sikhoraphum, Sikhoraphum district, Surin province

This lintel consists of two sections. The lower section depicts Krishna battling two *simhas*, each of which spews floral designs or garlands from its mouth. On both ends of the garlands are *naga* spewing forth *simha*.

The upper portion depicts dancing human figures and two seated female figures in niches.

๑๕. ประติมากรรมรูปบุรุษ

ศิลปะเขมรแบบนครวัด (พุทธศตวรรษที่ ๑๗)

หินทราย สูง ๗๑ ซม.

เลขทะเบียน ~~๓๓/๒๕๓๕~~ 1๙/2544

พบที่ ปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ประติมากรรมลอยตัวรูปบุรุษยืนบนแท่นสี่เหลี่ยม ลักษณะใบหน้าค่อนข้างเหลี่ยม คิ้วต่อกันเป็นสันคม หลับตา ริ้วฝีปากหนา ใบหูยาว สวมกะบังหน้าและมงกุฎที่สลักอย่างคร่ำวๆ มีไรผมเป็นมุมแหลมที่ขมับ ไม่สวมเสื้อ นุ่งผ้าสมพต (โจงกระเบน) สั้นจีบเป็นริ้ว ซักชายผ้าเป็นรูปคล้ายหางปลาหรือสมอเรือ ๒ ชั้น ชั้นบนมีขนาดสั้นกว่าชั้นล่าง คาดเข็มขัดเพชรพลอย มีชายพกสลักคร่ำวๆ ห้อยอยู่บริเวณต้นขาด้านซ้ายมือ ทั้งสองข้างมีลักษณะคล้ายถือสิ่งของซึ่งหลุดหายไปแล้ว

15. Male Figure

Khmer Art, Angkor Wat style, (12th century A.D.)

Sandstone, height 71 cm.

Registration No. 33/2535

From Prasat Ta Muan Thom, Phanom Dong Rak district, Surin province

This male figure stands on a rectangular base, and wears a crown. The short pleated garment has two pleated panels of cloth in the front, one longer than the other, and both panels terminate in the two - pronged, splayed "fishtail" (or "anchor") motif. The garment is fastened by a jeweled belt, and has a pocket - like fold on the left. The hands appear to be holding something that has been lost.

๑๖. ศิลจารึกปราสาทจอมพระ (จารึกสุรินทร์ ๒)

พุทธศตวรรษที่ ๑๘ (พ.ศ. ๑๗๒๐ - ๑๗๓๙)

อักษรขอม ภาษาสันสกฤต

หินทราย สูง ๓๔ ซม. กว้าง ๒๒ ซม.

เลขทะเบียน ๓๙๖/๒๕๑๗

ขุดพบที่หน้าองค์ปราสาท ปราสาทจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์

ศิลจารึกหลักสี่เหลี่ยม จารึกอักษรขอม ภาษาสันสกฤต จำนวน ๓ ด้าน ด้านที่ ๑ มี ๙ บรรทัด ด้านที่ ๒ มี ๑๑ บรรทัด ด้านที่ ๓ มี ๑๑ บรรทัด ศิลจารึกหลักนี้มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งเป็นสมัยของพระเจ้าชัยวรมัน หรือ ศรีชัยวรมเทวะ จากศิลจารึกด้านที่ ๑ บรรทัดที่ ๗

นอกจากรูปอักษรแล้ว มีข้อความของจารึก ซึ่งตรงกับศิลจารึกปราสาทตาเมียนไถ้จ ที่กล่าวถึงพระเจ้าชัยวรมันทรงสร้างโรงพยาบาลเพื่อกำจัดโรคของประชาชน ทรงสร้างพระพุทธรูปพระโกษชัยสุคต พร้อมด้วยเทวสถานไว้ประจำโรงพยาบาลนั้นๆ เพื่อป้องกันประชาชนให้พ้นจากโรคภัย

16. Stone Inscription (Surin Inscription No. 2)

13th century A.D. (1177 - 1196)

Khmer alphabet, Sanskrit language

Sandstone, height 34 cms., width 22 cms.

Registration No. 396/2517

From excavated from in front of the main prang of Prasat Chomphra, Chomphra district, Surin province

This square stone inscription in the Khmer alphabet, Sanskrit language, is engraved on three sides: the first side has 9 lines, the second 11 lines, and the third 11 lines. According to the 7th line on the first side of the inscription, it dates to the 12th century, during the reign of King Jayavarman VII, or Sri Jayavoramatheva.

๑๗. พระพุทธรูปนาคปรก

ศิลปะเขมรแบบบายน (พุทธศตวรรษที่ ๑๘)

หินทราย สูง ๑๐๒ ซม.

เลขทะเบียน ๑/๒๕๔๕

พบที่ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

พระพุทธรูปปางสมาธิประทับบนขนดนาค ๓ ชั้น พังพานาคแผ่ออกเป็น ๗ เคียว อยู่เบื้องหลังพระพุทธรองค์ สีหน้าของประติมากรรมแสดงความรู้สึกอย่างลึกซึ้ง ตามลักษณะของศิลปะเขมรแบบบายน พระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระเนตรเหลือบต่ำ พระโอษฐ์หยาบ พระกรรณจำหลักอย่างคร่าวๆ พระเกศาถักเป็นแถบอย่างมีระเบียบ ขมวดพระเกศาเป็นกลีบบัวซ้อนกัน ๓ ชั้น พระเกตุมาลาเป็นรูปดอกบัวตูม มีไรพระศก สวมกุณฑล ครองจีวรห่มเฉียง เปิดพระอังสาขวา จีวรบางแนบองค์

17. Buddha under Naga

Khmer Art, Bayon style, (13th century A.D.)

Sandstone, height 102 cms.

Registration No. 1/2545

From Sri Narong district, Surin province

The Buddha is seated in the meditation posture on a *naga*, or legendary snake. There are three coils under the Buddha, and the finely detailed, seven-headed hood of the *naga* frames the head and shoulders of the Buddha. The face, with its downcast eyes, seems expressive of deep meditation. The Buddha's robe is thin, and covers only the left shoulder.

๑๘. พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

ศิลปะเขมรแบบบายน (พุทธศตวรรษที่ ๑๘)

หินทราย สูง ๔๓ ซม.

เลขทะเบียน ๒/๒๕๔๕

พบที่ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

ประติมากรรมพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ๔ กร ลักษณะพระพักตร์อ่อนโยน พระเนตรเหลือบต่ำ พระโอษฐ์แสดงอาการอมยิ้มน้อยๆ มีพระพุทธรูปปางสมาธิ (พระอมิตาภะ) ประดับอยู่บนมวยผม สวมกุณฑล กรบนขวาหักหายไปคงเหลืออยู่เพียง ๓ กร คือ กรล่างขวาถือดอกบัว กรบนซ้ายถือคัมภีร์ กรล่างซ้ายถือหม้อน้ำมนต์ นุ่งผ้าจีบสั้นเป็นริ้ว มีชายผ้ารูปหางปลาอยู่ด้านหน้า คาดเข็มขัดลายดอกไม้ ๔ กลีบ ส่วนพระบาทหักหายไปทั้งสองข้าง

18. Bodhisattva Avalokitesvara

Khmer Art, Bayon style, (13th century A.D.)

Sandstone, height 43 cms.

Registration No. 2/2545

From Sri Narong district, Surin province

Avalokitesvara, the Bodhisattva of Infinite Compassion, holds a lotus, a manuscript, and a sacred water vessel in three of its arms. The fourth arm, which usually holds a rosary, has been broken. A seated Buddha is depicted in the headdress. The figure wears a short, pleated garment with an anchor shape in the front, and a belt with floral designs. The legs have been broken.

๑๙. นางปรัชญาปารมิตา

ศิลปะเขมรแบบบายน (พุทธศตวรรษที่ ๑๘)

หินทราย สูง ๘๒ ซม.

เลขทะเบียน ๓/๒๕๔๕

พบที่ อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

ประติมากรรมรูปนางปรัชญาปารมิตา ลักษณะพระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระเนตรเหลือบต่ำ สวมกุณฑล มี ๒ กร กรขวาถือคัมภีร์ กรซ้ายถือดอกบัว นุ่งผ้า ยาวลายดอกไม้ ๔ กลีบ คาดเข็มขัดลายดอกไม้ ๔ กลีบ ผูกเป็นปมอยู่ด้านขวา ยืนบน แท่นสี่เหลี่ยม มีเตื่อยอยู่ด้านล่าง

19. Prajnaparamita

Khmer Art, Bayon style, (13th century A.D.)

Sandstone, height 82 cms.

Registration No. 3/2545

From Sri Narong district, Surin province

Prajnaparamita holds a manuscript in the right hand and a lotus in the left. She wears a long garment with a tiny belt.

๒๐. พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

ศิลปะเขมรแบบบายน (พุทธศตวรรษที่ ๑๘)

สำริด สูง ๓๕ ซม.

เลขทะเบียน ๑/๒๕๕๐

พบที่ อำเภอคาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

นายภาสวิชญ์ นางศรีนวล และเด็กหญิงณัฐนิชา ศรีขาว มอบให้

ประติมากรรมรูปบุรุษประทับยืนสี่กร พระหัตถ์ทั้งสี่ถือสิ่งของแตกต่างกัน ได้แก่ พระหัตถ์ขวาบนทรงถืออักษมาลา (ลูกประคำ) พระหัตถ์ซ้ายบนทรงถือคัมภีร์ พระหัตถ์ขวาล่างทรงถือดอกบัว และพระหัตถ์ซ้ายล่างทรงถือหม้อน้ำ ท่อนพระองค์เปลือย นุ่งผ้าสมพตสัน มีชายผ้าคล้ายรูปสมอเรือเพียงชายเดียวตกลงมาจากเบื้องหน้า คาดเข็มขัดที่มีพวงอุบะขนาดเล็กห้อยทับ

แม้ว่าพระเศียรจักได้หักหายไปแล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากสิ่งของในพระหัตถ์ทั้งสี่ และลักษณะการแต่งกาย (ผ้าถุง) ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว สันนิษฐานว่าประติมากรรมสำริดชิ้นนี้คงหมายถึงพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ตามคติพุทธศาสนา นิกายมหายาน กำหนดอายุได้ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในศิลปะลพบุรีร่วมสมัยศิลปะขอมแบบบายน

20. Bodhisattva Avalokitesvara

Khmer Art, Bayon style, (13th century A.D.)

Bronze, height 35 cms.

Registration No. 1/2550

From Kabchoeng district, Surin province; donated by Mr. Phasavit, Mrs. Srinuan and their daughter Natnicha Srikhao

This piece depicts a standing male figure, with four arms holding different items: the upper right hand holds a rosary, the upper left a scripture, the lower right a lotus, and the lower left a water pot. The upper body is uncov-

ered, and the lower is covered with a short cloth with the top edge in the shape of an anchor and a belt at the waist. The head is missing, but because of the objects in the hands and the style of the dress, this figure, dating to the 13th century, could be Avalokitesvara, of Mahayana Buddhism.

๒๐. อาวุธโบราณ

สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๕

เหล็กและไม้

นายเสนอ มุลศาสตร์ มอบให้ในนามของนายยุทธ จรรย์ยานนท์ ทายาทพระยา
สุรินทร์ภักดีศรีผไทสมันต์ (จรรย์)

๑. หอกซัด เลขทะเบียน ๑๒/๒๕๓๐ ยาว ๑๘๘.๙ ซม.
เป็นอาวุธใช้แทงหรือพุ่ง ด้ามทำด้วยไม้ คอหอกหุ้มด้วยโลหะ
๒. ง้าว เลขทะเบียน ๑๑/๒๕๓๐ ยาว ๒๑๘.๙ ซม.
เป็นอาวุธใช้ฟันหรือสับ มักใช้กับการรบบนหลังช้าง ใบง้าวมี
รูปร่าง ปลายตัด ตกแต่งเป็นรอยหยัก
๓. ง้าว เลขทะเบียน ๙/๒๕๓๐ ยาว ๒๑๐ ซม.
เป็นอาวุธใช้ฟัน ด้ามทำด้วยไม้ คอง้าวหุ้มด้วยโลหะ ตกแต่ง
เป็นลายวงแหวน

21. Ancient Weapons

Rattanakosin Period, (20th century A.D.)

Iron and Wood

Donated by Mr. Saner Moonlasat in the name of Mr. Yut Jaranyanon, an heir
of Praya Surin Pakdi Sr Phatai Saman (Jaran)

- 1) Spear Registration No. 12/2530 length 188.9 cms.
The spear was used for stabbing or throwing. It has a
wooden handle and a metal - covered neck.
- 2) Pike Registration No. 11/2530 length 218.9 cms.
This pike was used for cutting, thrusting and chopping
while fighting from elephant - back. The blade of the
pike is long, with a cut tip and a thick edge.
- 3) Pike Registration No. 9/2530 length 210 cms.
This weapon was used for close combat. It has a wooden
handle and a metal - covered neck.

๒๒. ผ้าเคียน

ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ผ้าไหม กว้าง ๑๑๒ ซม. ยาว ๑๖๘ ซม.

เลขทะเบียน ๙๔/๒๕๔๕

จาก ร้านสหกรณ์บริการหัตถกรรมเครื่องประดับเงิน เขวาสินรินทร์
อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ผ้านุ่งของชาวกูย เป็นผ้ามัดหมี่ต่อหัวขึ้น (อัมเปิล) และต่อเจียงหรือยี่ง หัวขึ้น
เป็นผ้าขิด ตีนขึ้นเป็นผ้ามัดหมี่ลายขอ

22. *Dian Cloth*

Beginning of Bangkok Period, (20th century A.D.)

Silk, width 112 cms., length 168 cms.

Registration No. 94/2545

From The cooperative shop Khwaosinarin, Khwaosinarin district,
Surin province

This textile, a *pha sin* of the Kui people, is made of *mudmee* (main section), with *khit* on the upper section and *mudmee lai kho* on the lower part.

๒๓. สร้อยประเกียม

ศิลปะพื้นบ้านสุรินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๖

เงิน

เลขทะเบียน ๔๔/๒๕๔๕

สร้อยคอร้อยจากเม็ดประเกียมขนาดรูปทรงและลวดลายต่างๆ

23. Prakuam Necklace

Local art of Surin, (21st century A.D.)

Silver

Registration No. 44/2545

This necklace is made of silver beads in various sizes, shapes and designs.

๒๔. ผ้าระเบิก

ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ผ้าไหม กว้าง ๑๐๐ ซม. ยาว ๒๐๔.๔ ซม.

เลขทะเบียน ๑๐๒/๒๕๔๕

จาก ร้านสหกรณ์บริการหัตถกรรมเครื่องประดับเงิน เขวาสินรินทร์
อำเภอเขวาสินรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ผ้าระเบิกเป็นผ้านุ่งพื้นเมือง ประเภทยกดอกลายตารางสี่เหลี่ยม ภายในกรอบ
ตารางสี่เหลี่ยมที่ให้ไหมสีและจำนวนเส้นเท่ากัน ออกแบบให้มีเส้นยืนและเส้นพุ่งขนาน
กันเป็นคู่

24. *Laberk Cloth*

Beginning of Bangkok Period, (20th century A.D.)

Silk, width 100 cms., length 204.4 cms.

Registration No. 102/2545

From The cooperative shop Khwaosinarin, Khwaosinarin district,
Surin province

This textile is a *pha sin* of the local females.

๒๕. ผ้าโฮล

ศิลปะพื้นบ้านสุรินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๖

ผ้าไหม กว้าง ๙๐ ซม. ยาว ๒๙๑ ซม.

เลขทะเบียน ๗๖/๒๕๔๕

นายประชา นางอารีย์ ปิยไพโร มอบให้

เป็นผ้าถุงผู้หญิงย้อมสีธรรมชาติลักษณะเป็นลายมัดหมี่ทางขวางเล็กๆ สลับกับลายริ้วเฉียงที่เรียกว่า ทนังโป หรือลายคำอ้อย ผ้าโฮลถือเป็นผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดสุรินทร์

25. Pha Whol

Local art of Surin, (21st century A.D.)

Silk width 90 cms., length 291 cms.

Registration No. 76/2545

Donated by Mr. Pracha and Mrs. Aree Phiyapri

The *pha whol* is the most distinguishable silk cloth of Surin. The design consists of vertical patterns alternating with short, sloping lines called *tanang po* or *lai kam ouy*.

๒๖. เขียนหมาก

ศิลปะพื้นบ้านสุรินทร์ พุทธศตวรรษที่ ๒๖

เงิน

เลขทะเบียน ๕๖/๒๕๔๕, ๖๒/๒๕๔๕, ๕๙/๒๕๔๕, ๕๘/๒๕๔๕, ๕๗/๒๕๔๕,
๖๐/๒๕๔๕, ๖๑/๒๕๔๕

ชุดเขียนหมาก ประกอบด้วย เขียนหมาก ซองพลู เต้าปูน ตลับใส่สีผึ้ง กรรไกร
หนีบหมาก ตลับใส่ด้าย ตลับใส่ยาเส้น

26. Betel Set

Local art of Surin, (21st century A.D.)

Silver

Registration No. 56/2545, 62/2542, 59/2545, 58/2545, 57/2545, 60/2545,
61/2545

This betel set consists of a betel container, a case for betel leaves, a lime box, a beeswax box, scissors for cutting the betel nut, and a thread box.

